

ژئوپارک قشم ورشد اقتصادی مناطق همجوار

میلاد استواری
Qeshm Global Geopark

ژئوپارک قشم ورشد اقتصادی مناطق همجوار | میلاد استواری | ژئوپارک جهانی قشم

ژئوپارک در لغت «پارک زمین شناسی» و در معنا عبارت است از منطقه‌ای با وسعت کافی که مرزهای آن به وضوح مشخص شده و چندین پدیده بارز زمین شناسی (میراث زمین شناسی) در محدوده‌ی آن قرار گرفته باشد. این محدوده باید بتواند در توسعه اقتصادی جوامع پیرامون نقش مؤثری ایفا نماید. ژئوپارک ممکن است علاوه بر پدیده‌های زمین شناسی از آثار تاریخی، بوم‌شناسی و میراث فرهنگی و طبیعی دیگر نیز برخوردار باشد. ژئوپارک زیر نظر یونسکو و توسط بالاترین مقام مملکتی منطقه‌ای که ژئوپارک در آن واقع شده است اداره می‌شود. هدف از ایجاد ژئوپارک توسعه پایدار می‌باشد. کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه در کنفرانس (آینده مشترک ما) که در سال ۱۹۸۷ برگزار شد توسعه‌ی پایدار را این چنین تعریف کرد:

ژئوپارک جهانی قشم
Qeshm Global Geopark

«توسعه‌ی پایدار توسعه‌ای است که نیاز نسل حاضر را تأمین کند بدون آنکه از توان نسل آینده برای تأمین نیازهایشان کاسته باشد.»
ژئوپارک مقوله جدیدی در صنعت گردشگری می‌باشد و در نتیجه طبیعت گردان توجه خاصی به این موضوع دارند. از طرفی تجارب کشورهای پیشگام در زمینه ژئوپارک نیز مؤید این موضوع می‌باشد که درآمدهای حاصل

از جذب توریست توسط ژئوپارک خیلی بیشتر از درآمدهای سایر منابع جذب توریسم می‌باشد. امروزه تمام کشورهای جهان رویکرد ویژه‌ای به مبحث توریسم و گردشگری دارند و سعی بر این دارند که به نحوی درآمدهای حاصل از جذب توریسم جایگزین سایر منابع غیر پایدار درآمدی شود. توسعه گردشگری می‌تواند از تک‌محصولی بودن کشور جلوگیری کرده و کمک بزرگی به توسعه‌ی اقتصادی کشور کند. از طرف دیگر ژئوپارک به عنوان یک سرمایه ملی می‌باشد و نسل به نسل می‌باید منتقل شود تا آیندگان نیز از این زیبایی طبیعت بهره‌مند شوند آن چنان که ما شدیم. بنابراین ژئوپارک‌ها و ژئوتوریسم با ایجاد رونق گردشگری به خصوص اکوتوریسم نقش اساسی را می‌تواند در اقتصاد کشورها ایفاء نماید.

ژئوپارک قشم
ورشده اقتصادی مناطق همجوار
میلاذ استواری

ژئوپارک جهانی قشم

جزیره قشم
تلفن ۰۷۶۳-۵۲۴۲۲۸۲

www.qeshmgeopark.org

نشر ماهوما

تهران | فرمانیه غربی | خیابان لاسانی | پلاک ۲۱۷ | واحد ۳۰۱

www.maahoma.com

تلفن ۰۲۱-۲۲۳۳۱۲۸۶-۲۲۷۱۴۶۸۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۱۲-۲-۳

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

چاپ نخست: ۱۳۹۱

قیمت: ۴۵۰۰ تومان

طراحی جلد و درون کتاب:

www.hamidmosaddegh.com

کا
رنگر
فیضی
حمید

سرشناسه: استواری، میلاذ، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیده اورژئوپارک قشم و ورشه اقتصادی مناطق همجوار=
Qeshm Global Geopark، میلاذ استواری.
مشخصات نشر تهران: نشر ماه و میلاذ، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۱۳۴ ص، جلد اول.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۱۲-۳-۲

وضیعت فهرست نویسی: تبی
یادداشت: کتاب حاضر با حمایت ژئوپارک جهانی قشم تهیه شده است.
یادداشت: کتابخانه: ص- ۱۳۳.
یادداشت: کتاب حاضر پانزده مولف (کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی قشم، [۱۳۹۰]) است.
موضوع: طرح جامع ژئوپارک جهانی قشم
موضوع: پارک‌های زمین‌شناختی - ایران - قشم - جنبه‌های اقتصادی
موضوع: ورشه اقتصادی - ایران - قشم - نمونه پژوهی
موضوع: قشم - اوضاع اقتصادی
رده بندی کنگره: HC۲۷۸:۵ (الف ۵) ۱۳۹۱
رده بندی دیویی: ۹۵۵۷۶۵۱:۳۳۰
شماره کتابشناسی ملی: ۷۷۳۸۱۳۳

تقدیم به استاد بی ادعا و مخلص محیط زیست ایران،
جناب آقای مهندس بیژن فرهنگ دره شوری،
که اگر همت ایشان نبود ژئوپارک جزیره قشم
هیچگاه به سرانجام نمی رسید.

ژئوپارک قشم
ورشد اقتصادی
مناطق همجوار
Qeshm Global Geopark
میاد استواری

- فهرست
چکیده | ۸
فصل نخست: کلیات تحقیق
مقدمه | ۹
بیان مسئله | ۹
اهداف تحقیق | ۱۰
سوابق تحقیق | ۱۱
فرضیات تحقیق | ۱۱
استفاده کننده گان از تحقیق | ۱۲
قلمرو تحقیق | ۱۲
قلمرو زمانی | ۱۲
قلمرو مکانی | ۱۲
قلمرو موضوعی | ۱۲
روش تحقیق | ۱۲
تعریف عملیاتی متغیرها | ۱۳
پیشرفت فناوری | ۱۳
سرمایه گذاری | ۱۳
نیروی کار | ۱۳
محدودیت تحقیق | ۱۳
فصل دوم: ادبیات نظری تحقیق
بخش نخست: ژئوپارک
تعریف ژئوپارک | ۱۴
شبکه ژئوپارک جهانی یونسکو | ۱۴
ژئوپارک مجازی | ۱۸
بعد علمی - آموزشی | ۱۸
ژئوپارک قشم | ۲۰
صنعت توریسم | ۲۰
طبیعت گردی | ۲۰
توریسم پایدار | ۲۰
ژئوتوریسم | ۲۱
جاذبه های ارزنده ژئوپارک قشم | ۲۳
تنگه چاه کوه | ۲۳
دره ستاره افتاده | ۲۴
تنگه عالی | ۲۴
دره تندیس ها | ۲۴
غارهای نمکدان | ۲۴
گنبد نمکی | ۲۶
کوه کورا کوه | ۲۷
چاه های تل آب یا طلا | ۲۷
توسعه گردشگری با استفاده از پتانسیل هالوترایی
در غارهای نمکی | ۲۷
جنگل های حرا | ۲۸
معرفی جنگل های حرا | ۲۹
چشمه های گوگردی | ۳۱
بخش دوم: رشد اقتصادی
رشد واقعی اقتصادی | ۳۱
عوامل اصلی رشد اقتصادی در هر جامعه ای عبارت
است از | ۳۲
- تراکم سرمایه | ۳۲
مفهوم رشد آرام و مداوم اقتصادی | ۳۳
ویژگی های رشد مداوم اقتصادی | ۳۵
انعطاف پذیری | ۳۵
تعریف و خصوصیات رشد نوین اقتصادی | ۳۶
تعریف رشد نوین اقتصادی | ۳۶
خصوصیات رشد نوین اقتصادی | ۳۷
رشد سریع تولید ناخالص سرانه ملی و جمعیت | ۳۷
افزایش بازدهی و بهره وری | ۳۹
نرخ زیاد تغییرات زیربنایی | ۴۰
شهرنشینی | ۴۱
گسترش برون مرزی فعالیت های اقتصادی
کشورهای توسعه یافته | ۴۲
جریان های بین المللی کار، کالا و سرمایه | ۴۴
سرمایه انسانی در رشد اقتصادی | ۴۷
ارتباط رشد مالی و رشد اقتصادی | ۴۹
بخش سوم: ژئوپارک قشم و رشد اقتصادی مناطق
همجوار
تأثیرات اجتماعی و خدماتی | ۵۱
پیامد های مختلف ورود گردشگر به ژئوپارک
جزیره قشم | ۵۱
تأثیرات اقتصادی | ۵۱
تأثیر سرمایه گذاری بر رشد اقتصادی | ۵۲
کارایی بازار پول و بازار سرمایه و اهمیت آن در
توسعه اقتصادی | ۵۲
اشکال مختلف سرمایه گذاری خارجی | ۵۲
منافع حاصل از سرمایه گذاری خارجی در بازار
بورس اوراق بهادار | ۵۴
منافع حاصل از سرمایه گذاری خارجی بر
سرمایه گذاران داخلی | ۵۵
منافع حاصل از سرمایه گذاری خارجی بر
شرکت های داخلی | ۵۵
منافع حاصل از سرمایه گذاری خارجی بر کشور
میزبان | ۵۵
ابزارهای سرمایه گذاری غیر مستقیم خارجی |
۵۶
تهدیدات بالقوه حاصل از سرمایه گذاری خارجی
در بورس | ۵۶
نقش سرمایه گذاری خارجی در توسعه اقتصادی از
دیدگاه کلی | ۵۷
نقش سرمایه گذاری غیر مستقیم خارجی در توسعه
اقتصادی | ۵۸
تأثیر نیروی کار بر رشد اقتصادی | ۵۹
ضرورت توجه به نیروی کار | ۶۰
اهمیت آموزش نیروی کار | ۶۱
نقش استانداردهای گردشگری بر رشد اقتصادی
۶۲ |

تأثیر گردشگری الکترونیک بر صنعت توریسم | ۶۳

ارزش و اهمیت استانداردهای جهانگردی | ۶۴

پیامدهای بالقوه توسعه گردشگری بر اشتغال | ۶۵

تأثیر صادرات بر رشد اقتصادی | ۶۷

پیشینه تحقیق | ۷۵

نتیجه گیری | ۷۶

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

مقدمه | ۷۸

روش تحقیق | ۷۸

جامعه آماری | ۷۹

حجم نمونه و روش نمونه گیری | ۸۰

روش جمع آوری اطلاعات | ۸۱

مقیاس (ابزار) اندازه گیری | ۸۲

روایی (اعتبار) و پایایی پرسشنامه | ۸۲

روش اجرای تحقیق | ۸۳

داده‌های تحقیق | ۸۴

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات | ۸۴

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل

مقدمه | ۸۶

تجزیه و تحلیل پرسشنامه، مشخصات فردی | ۸۶

آزمون کلموگروف اسمیرنوف جهت تشخیص نرمال بودن | ۹۳

اثبات فرضیه های تحقیق | ۹۶

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

مقدمه | ۱۰۳

بررسی فرضیات تحقیق | ۱۰۳

ژئوپارک قشم بر افزایش اشتغال در مناطق همجوار تأثیر گذار خواهد بود | ۱۰۳

ژئوپارک قشم بر افزایش نیروی کار در مناطق همجوار تأثیر گذار خواهد بود | ۱۰۴

ژئوپارک قشم بر افزایش استانداردهای گردشگری در مناطق همجوار تأثیر گذار خواهد بود | ۱۰۴

ژئوپارک قشم بر افزایش سرمایه گذاری در مناطق همجوار تأثیر گذار خواهد بود | ۱۰۵

ژئوپارک قشم بر پیشرفت فناوریهای تولید در مناطق همجوار تأثیر گذار خواهد بود | ۱۰۶

ژئوپارک قشم بر افزایش صادرات مناطق همجوار تأثیر گذار خواهد بود | ۱۰۶

پیشنهادات تحقیق | ۱۰۷

پیشنهاد برای مدیران گردشگری و ژئوپارک قشم | ۱۰۷

پیشنهاد در خصوص تحقیقات آتی | ۱۰۷

محدودیت های تحقیق | ۱۰۷

محدودیت هایی که در کنترل پژوهشگر قرار دارند | ۱۰۷

محدودیت هایی که در کنترل پژوهشگر قرار ندارند | ۱۰۷

پیوست ها

پرسشنامه | ۱۲۰

فهرست منابع

منابع فارسی | ۱۲۳

منابع انگلیسی | ۱۲۳

منابع اینترنتی | ۱۲۳

چکیده انگلیسی | ۱۲۴

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۴: جدول فراوانی بر حسب گروه‌های مورد بررسی | ۸۶
 جدول ۲-۴: جدول فراوانی بر حسب جنسیت | ۸۷
 جدول ۳-۴: جدول فراوانی بر حسب سن | ۸۸
 جدول ۴-۴: جدول فراوانی بر حسب سطح تحصیلات | ۸۹
 جدول ۵-۴: جدول درصد پاسخ‌های نمونه بررسی شده به سئوالات پرسشنامه | ۸۹
 جدول ۶-۴: نتایج حاصل از آزمون کلموگروف اسمیرنوف | ۹۴
 جدول ۷-۴: جدول آزمون t فرضیه نخست | ۹۷
 جدول ۸-۴: جدول آزمون t فرضیه دوم | ۹۷
 جدول ۹-۴: جدول آزمون t فرضیه سوم | ۹۷
 جدول ۱۰-۴: جدول آزمون t فرضیه چهارم | ۹۸
 جدول ۱۱-۴: جدول آزمون t فرضیه پنجم | ۹۸
 جدول ۱۲-۴: جدول آزمون t فرضیه ششم | ۹۹
 جدول ۱۳-۴: جدول آنالیز واریانس رشد اقتصادی بر حسب فاکتور گروه‌های مورد بررسی | ۹۹
 جدول ۱۴-۴: جدول رتبه‌بندی عوامل تاثیرگذار بر رشد اقتصادی مناطق همجوار قشم | ۱۰۰
 جدول ۱۵-۴: جدول میانگین رتبه ای عوامل بررسی شده | ۱۰۰

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴: نمودار فراوانی بر حسب گروه‌های مورد بررسی | ۸۷
 نمودار ۲-۴: نمودار فراوانی بر حسب جنسیت | ۸۷
 نمودار ۳-۴: نمودار فراوانی بر حسب سن | ۸۸
 نمودار ۴-۴: نمودار فراوانی بر حسب سطح تحصیلات | ۸۹
 نمودار ۵-۴: منحنی توزیع نرمال گویه اشتغال | ۹۴
 نمودار ۶-۴: منحنی توزیع نرمال گویه نیروی کار | ۹۵
 نمودار ۷-۴: منحنی توزیع نرمال گویه استانداردهای گردشگری | ۹۵
 نمودار ۸-۴: منحنی توزیع نرمال گویه سرمایه‌گذاری | ۹۵
 نمودار ۹-۴: منحنی توزیع نرمال گویه فناوری‌های تولید | ۹۶
 نمودار ۱۰-۴: منحنی توزیع نرمال گویه صادرات مناطق | ۹۶

با توکل بر خداوند پاک و بخشاینده، موضوع رساله پایان نامه خود را در مقطع کارشناسی ارشد (معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی قشم)، بررسی تاثیر ژئوپارک قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار انتخاب کردم و به لطف الهی بعد از تلاشی شش ماهه و کمک های بی دریغ سرکار خانم دکتر مریم طهرانی و جناب آقای دکتر محمد محبی به عنوان اساتید راهنما و مشاور با درجه عالی موفق به دفاع از این رساله شدم. دکتر مریم طهرانی از اساتید بنام رشته مدیریت دانشگاه تهران می باشند که حق زیادی بر گردن این حقیر در این پروسه تحقیقاتی دارند.

بدون شک حمایت های قاطعانه و برادرانه فرهیخته گرامی جناب آقای مهندس فرزین حقدل، معاون هماهنگی، فرهنگی و گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم و مدیر محترم مرکز بین المللی رشد قشم که همیشه اینجانب در تمام زمینه های کاری و شخصی راهنمایی فرمودند هیچگاه فراموش نخواهم کرد و دعای گوی ایشان خواهم بود. دلیل تقدیم کتاب نیز به مهندس دره شوری این بود که در بازدیدهای میدانی، کتابخانه ای و مصاحبه ها دائماً با نام ایشان مواجه می شدم و در نهایت دریافتم که نام ایشان با ژئوپارک قشم پیوندی ناگسستگی دارد.

در ضمن جناب آقای مهندس سید محمد داخه رئیس محترم اداره محیط زیست و ژئوپارک جزیره قشم با انرژی مثال زدنی زحمات زیادی را برای چاپ این کتاب متحمل شدند.

امیدوارم خوانندگان این کتاب نواقص و کاستی های موجود را انتقال و موجبات غنی شدن پروژه های بعدی را فراهم نمایند.

چکیده

ژئوپارک در لغت "پارک زمین‌شناسی" و در معنا عبارت است از منطقه‌ای با وسعت کافی که مرزهای آن به وضوح مشخص شده و چندین پدیده بارز زمین‌شناسی (میراث زمین‌شناسی) در محدوده آن قرار گرفته باشد. این محدوده باید بتواند در توسعه اقتصادی جوامع پیرامون نقش موثری ایفا نماید. با توجه به تعریف رشد اقتصادی که عبارت است از افزایش ظرفیت‌های تولید و متعاقب آن افزایش میزان تولید در یک منطقه، در این تحقیق به بررسی اثرات ژئوپارک قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار پرداخته شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه مدیران و کارشناسان سازمان‌های منطقه آزاد قشم، میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان هرمزگان، قشم و اداره ژئوپارک جهانی قشم، اساتید دانشگاه و متخصصان حوزه توریسم به تعداد ۸۰ نفر می‌باشند که از این تعداد ۶۶ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. سپس با تدوین پرسشنامه ۳۰ سوالی نسبت به گردآوری داده‌های تحقیق اقدام شد. روایی محتوایی پرسشنامه تدوین شده با نظر اساتید و مدیران سازمان‌های محل تحقیق مورد بررسی و تایید قرار گرفت. جهت بررسی پایایی پرسشنامه نیز از روش پیش‌آزمون - پس‌آزمون استفاده شد که مقدار آلفای کرونباخ (۰/۸۶) در مرحله نخست و مقدار آلفای کرونباخ (۰/۸۸) در مرحله دوم نشان داد پرسشنامه تدوین شده از پایایی خوبی نیز برخوردار است. نرمال بودن توزیع داده‌های تحقیق نیز با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف (KS) مورد بررسی و تایید قرار گرفت. بر این اساس آزمون تی استیودنت (one sample t-test) جهت بررسی فرضیات تحقیق انتخاب شد. نتایج حاصل از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و نظرسنجی از افراد نمونه آماری نشان داد ژئوپارک قشم به ترتیب بر افزایش نیروی کار با میانگین ۲۰،۸۰، افزایش سرمایه‌گذاری با میانگین ۲۰،۵۵، افزایش اشتغال با میانگین ۲۰،۳۲، افزایش استانداردهای گردشگری با میانگین ۲۱،۰۸، افزایش صادرات با میانگین ۲۰ و پیشرفت فناوریهای تولید با میانگین ۱۹،۲۹ در مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود، که این عوامل در حالت کلی تاثیر مثبت بر رشد اقتصادی در مناطق همجوار خواهد گذاشت.

فصل نخست کلیات تحقیق

مقدمه

ژئوپارک‌ها در لغت "پارک زمین‌شناسی" و در معنا عبارت است از منطقه‌ای با وسعت کافی که مرزهای آن بوضوح مشخص شده و چندین پدیده بارز زمین‌شناسی (میراث زمین‌شناسی) در محدوده آن قرار گرفته باشد. این محدوده باید بتواند در توسعه اقتصادی جوامع پیرامون نقش موثری ایفا نماید.

ژئوپارک ممکن است علاوه بر پدیده‌های زمین‌شناسی از آثار تاریخی، بوم‌شناسی و میراث فرهنگی و طبیعی دیگر نیز برخوردار باشد. ژئوپارک زیر نظر یونسکو و توسط بالاترین مقام مملکتی منطقه‌ای که ژئوپارک در آن واقع شده است اداره می‌شود. هدف از ایجاد ژئوپارک توسعه پایدار می‌باشد.

ارزش علمی ژئوپارک‌ها تنها برای متخصصین و دانشمندان نمی‌باشد، بلکه حضور افرادی آگاه و مطلع در جای جای ژئوپارک و ارائه توضیحات عمومی و نه تخصصی به گردشگران علاقه‌مند خود سبب آموزش بازدیدکنندگان شده و چه بسا این کار باعث ایجاد علاقه‌مندی جهت پیگیری‌های آتی و کسب دانش بیشتر در این زمینه شود. برپا کردن نمایشگاه‌های متنوع علمی در جلب توجه بازدیدکنندگان و ارتقاء اطلاعات و دانش آنها بسیار مفید است.

نتیجه این که ژئوپارک‌ها مرکز تجمع و پیوند رشته‌های مختلف علمی، فرهنگی و اقتصادی می‌باشد.

با توجه به کلیه مزایا و فرصت‌های بالقوه پیش رو در صورت ایجاد ژئوپارک، امروزه کلیه کشورهای دنیا سعی دارند که منطقه یا مناطقی را با نام ژئوپارک به ثبت بین‌المللی برسانند. تا به حال ۱۷ کشور در سراسر دنیا ۶۷ ژئوپارک را به ثبت رسانده‌اند که در این بین کشور چین با ۲۸ مورد، انگلستان ۷، آلمان ۶، اسپانیا ۴ و ایتالیا ۳ مورد به ترتیب مقامات نخست تا پنجم را دارا هستند. (UNESCO)

بیان مسئله تحقیق

ژئوپارک عبارت از یک منطقه حفاظت شده با وسعت کافی است که نه تنها شامل چند پدیده بارز زمین‌شناسی باشد بلکه میراث‌های اکولوژیکی و باستانشناسی را نیز در بر گیرد. یک ژئوپارک با توسعه فعالیت‌های حفاظتی، آموزش و ژئوتوریسم به هدف خود می‌رسد. (UNESCO)

ژئوپارک قسم به عنوان نخستین ژئوپارک خاورمیانه و نخستین اثر میراث طبیعی کشور به ثبت جهانی رسیده است. طول محدوده ژئوپارک قسم حدود ۵۰ کیلومتر مربع می‌باشد و سبب شده است یونسکو از آن به عنوان اولین ژئوپارک ایران و خاورمیانه

یاد کند. اثرات اقتصادی آنرا در بهبود وضعیت اشتغال ساکنان، ایجاد شغل‌های جدید، افزایش درآمدهای آنان میتوان مشاهده کرد. تشویق و تعامل فرهنگی - اجتماعی میان گروه‌های مختلف مردم یک کشور به منظور بسط شناخت از توان‌های محیطی و ایجاد وفاق اجتماعی، معرفی کشور و فرهنگ‌ها، هنر و سنن بومی میتواند به عنوان تأثیرات فرهنگی مدنظر قرار گیرد. (حقی پور، ۱۳۸۳، ص ۲۳). از جمله تأثیرات اجتماعی ژئوپارک نیز می‌توان به فراهم آوردن فرصت برای گذراندن اوقات فراغت مردم، امکان آموزش و آسایش گردشگران به دور از محیط معمول زندگی، ایجاد حس نودوستی در میان ساکنان و ایجاد امکانات تفریحی و سرگرمی ساکنان اشاره کرد. می‌توان قابلیت‌های گردشگری، اکوتوریسمی و ژئوتوریسمی در این محدوده را شناسایی و آموزش جوامع محلی اطراف را جهت حفاظت و ایجاد اشتغال به اجرا در آورد. ژئوپارک قشم می‌تواند با جذب توریست و افزایش درآمد در مناطق همجوار باعث رونق و رشد اقتصادی و تبعات مثبت در این مناطق گردد. منظور از رشد اقتصادی افزایش میزان تولید در یک منطقه است. البته در این تحقیق با توجه به هدف و محور اصلی آن، جهت بررسی اثرات ژئوپارک قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار، میزان رشد اقتصادی یا در واقع میزان افزایش تولید در این مناطق با استفاده از فرمول‌های اقتصادی محاسبه نشده بلکه ابتدا با مطالعه منابع اطلاعاتی موجود، علائم و نشانه‌های افزایش تولید و رشد اقتصادی در یک منطقه شناسایی شده‌اند و سپس با بررسی نقش ژئوپارک قشم بر شکل‌گیری هر یک از این علائم رشد اقتصادی، در نهایت سعی شده است نسبت به اثراتی که ژئوپارک قشم می‌تواند بر رشد اقتصادی مناطق همجوار خود داشته باشد شناخت حاصل شود. در حال حاضر با توجه به قابلیت‌های جزیره قشم در بحث ژئوپارک و جاذبه‌های توریستی موجود در این پدیده تاکنون استفاده بهینه جهت رشد اقتصادی در مناطق همجوار صورت نگرفته است. در همین راستا قرار است در این تحقیق به اثرات ژئوپارک قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار پردازیم.

اهداف تحقیق

۱. تعیین نقش ژئوپارک قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار
۲. بررسی نقش ژئوپارک قشم بر افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق همجوار
۳. بررسی نقش ژئوپارک قشم بر افزایش اشتغال در مناطق همجوار
۴. بررسی نقش ژئوپارک قشم بر افزایش نیروی کار در مناطق همجوار ژئوپارک
۵. بررسی نقش ژئوپارک قشم بر استانداردهای زندگی در مناطق همجوار

سوابق تحقیق

بحث ژئوپارک‌ها در دنیا از حدود ۱۲ سال پیش مطرح گردید. تاکنون تحقیقاتی بروی اثرات مختلف ژئوپارک مانند اثرات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی صورت پذیرفته است. در ایران تاکنون تحقیقات زیادی در این زمینه صورت نگرفته است و تنها آقای ولی اله آق بابایی تاکنون در زمینه ژئوپارک قشم تنها یک تحقیق در داخل کشور توسط آقای ولی اله آق بابایی با عنوان "شناسایی ژئوپارک قشم و تاثیر آن در جذب توریست" صورت پذیرفته است. این تحقیق در قالب کار پایان نامه ای صورت پذیرفته است. جامعه آماری در تحقیق وی شامل کارشناسان، صاحب نظران و دست اندرکاران در سطح استان هرمزگان بوده‌اند. در پایان محقق به این نتیجه رسیده است که پتانسیل های موجود در ژئوپارک قشم و استفاده از ظرفیت های اکوتوریسمی و ژئوتوریسمی موجود نیز به این مهم کمک می نماید. ایشان همچنین ایجاد بانک اطلاعاتی، تبلیغات و اطلاع رسانی اصولی و ایجاد زیرساخت ها را در انجام این کار موثر دانسته است.

در خارج از کشور نیز سرکار خانم ندا ترابی در کشور پرتغال در حال کار کردن و نوشتن پروپوزال در مورد ژئوپارک قشم با موضوع اقتصاد محلی ژئوپارک و تاثیر آن بر رشد جوامع محلی می باشد.

لازم به ذکر است سرکار خانم حدیث شاه حسینی از دانشگاه علامه طباطبایی در حال حاضر اثرات اجتماعی ژئوپارک قشم را مورد بررسی قرار داده است و تحقیق ایشان هنوز به پایان نرسیده است. همچنین با توجه به محدودیت های ارتباطی نسبت به ارائه اطلاعات در خصوص تحقیقات صورت گرفته در مورد ژئوپارک در سایر کشورها موفقیت حاصل نشده است.

فرضیات تحقیق

فرضیه اصلی ۱: ژئوپارک قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود.
فرضیه فرعی نخست: ژئوپارک قشم بر افزایش اشتغال در مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود.

فرضیه فرعی دوم: ژئوپارک قشم بر افزایش نیروی کار در مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود.

فرضیه فرعی سوم: ژئوپارک قشم بر افزایش استانداردهای گردشگری در مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود.

فرضیه فرعی چهارم: ژئوپارک قشم بر افزایش سرمایه گذاری در مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود.

فرضیه فرعی پنجم: ژئوپارک قشم بر پیشرفت فناوری در مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود.

فرضیه فرعی ششم: ژئوپارک قشم بر افزایش صادرات مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود.

خواهد بود.

استفاده کنندگان از تحقیق

بعد از پایان تحقیق و نتیجه گیری در پیرامون تایید یا رد فرضیات و گردآوری پیشنهادات، این نتایج به سازمان منطقه آزاد قشم و اداره کل گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی و همچنین اداره ژئوپارک جهانی قشم ارائه خواهد شد. در ضمن دانشجویانی که مایلند در زمینه ژئوپارک کار نمایند می توانند با مراجعه به معاونت پژوهشی دانشگاه از این رساله استفاده نمایند.

قلمرو تحقیق

قلمرو زمانی

منظور از قلمرو زمانی مدت زمانی است که تحقیق در آن بررسی می شود، که با توجه به اینکه مراحل این پژوهش بر اساس روش علمی در نظر گرفته شده است، قلمرو زمانی بهار و تابستان ۱۳۸۹ می باشد.

قلمرو مکانی

منظور از قلمرو مکانی سازمان هایی است که تحقیق در محدوده آنها صورت خواهد پذیرفت. با توجه به ماهیت گردشگری ژئوپارک اداره کل گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی سازمان منطقه آزاد قشم و هرمزگان، اداره جهانی ژئوپارک و محیط زیست قشم و فرمانداری قشم جز قلمرو مکانی این تحقیق می باشند. از لحاظ محدوده مکانی، این تحقیق تنها مناطق همجوار ژئوپارک را تحت پوشش قرار خواهد داد و روستاهای جوار ژئوپارک را شامل می شود.

قلمرو موضوعی

موضوع این تحقیق فقط به بررسی نظرات کارشناسان و متخصصان پیرامون علائم و نشانه های رشد اقتصادی ناشی از ژئوپارک قشم در مناطق همجوار می پردازد و این موضوع را مورد کنکاش قرار می دهد.

روش تحقیق

در این تحقیق روش نظری - کاربردی مورد استفاده قرار گرفته است، که از حیث تئوری و نظری با مراجعه به نظریات، دیدگاه ها و تئوری های مطروحه ابتدا نسبت به شناسایی ابعاد تحقیق از حیث نظری اقدام شده و آنگاه در میدان عمل به آزمون فرضیات پرداخته شده است.

تعریف عملیاتی متغیرها

ژئوپارک: عبارت از یک منطقه حفاظت شده با وسعت کافی است که نه تنها شامل چند پدیده بارز زمین شناسی باشد بلکه میراث‌های اکولوژیکی و باستانشناسی را نیز در برگیرد. یک ژئوپارک با توسعه فعالیت‌های حفاظتی، آموزش و ژئوتوریسم به هدف خود می‌رسد (UNESCO)

رشد اقتصادی: عبارت است از افزایش در ظرفیت‌های تولید و متعاقب آن افزایش میزان تولید در یک منطقه.

مناطق همجوار: سکونت‌گاه‌های انسانی که در پیرامون ژئوپارک قرار دارد. استانداردهای گردشگری: عبارت است از حداقل‌های مورد نیاز جهت ارائه خدمات به توریست مانند هتل، رستوران، کارگاه‌های صنایع دستی و سواحل تفریحی.

پیشرفت فناوری

عبارت است از پیشرفت در دانش تولید و بهبود روش‌های تولید صادرات: فروش هر نوع محصول و خدمات از مناطق همجوار ژئوپارک به سایر نقاط داخلی یا خارج کشور.

سرمایه‌گذاری

سرمایه‌گذاری ۱: عبارت است از هر گونه فدا کردن ارزشی در حال حاضر (که معمولاً مشخص است) به امید به دست آوردن هر گونه ارزشی در زمان آینده (که معمولاً اندازه یا کیفیت آن نامعلوم است). به عبارتی سرمایه‌گذار در حال حاضر، ارزش مشخصی را فدا می‌کند تا در قبال^۱ آن در آینده ارزش خاصی که مورد نظرش است بدست آورد؛ مثل پرداخت وجهی بابت خرید سهام به امید بدست آوردن سودهای مشخصی از آن در آینده ماننی ساخت کارگاه‌های تولیدی کارخانجات و ساختمان‌های تجاری.

نیروی کار

افرادی که حداقل در هفته ۸ ساعت کار می‌کنند.

محدودیت تحقیق

محدودیت این تحقیق کمبود منابع و بکر بودن موضوع، عدم همکاری افراد بومی مناطق همجوار، نبود منابع مالی محقق جهت دسترسی به کتب و مقالات خارجی می‌باشد.

فصل دوم ادبیات نظری تحقیق

بخش نخست: ژئوپارک

تعریف ژئوپارک

با توجه به اینکه هدف از ایجاد ژئوپارک توسعه پایدار می‌باشد، کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه در کنفرانس (آینده مشترک ما) که در سال ۱۹۸۷ برگزار شد توسعه‌ی پایدار را این چنین تعریف کرد:

«توسعه‌ی پایدار توسعه‌ای است که نیاز نسل حاضر را تأمین کند بدون آنکه از توان نسل آینده برای تأمین نیازهایشان کاسته باشد».

ژئوپارک‌ها زیر نظر یونسکو به مراکزی کارآمد برای آموزش محیط زیست، پژوهش و کارورزی در زمینه‌های مختلف علوم زمین تبدیل می‌شوند. در این فصل ابتدا به بحث ژئوپارک پرداخته شده و سپس مقوله رشد اقتصادی و اهمیت ژئوپارک‌ها و همچنین نقش ژئوپارک قشم در رشد اقتصادی مناطق همجوار خود مورد بحث قرار خواهند گرفت.^۱

شبکه ژئوپارک‌های جهانی یونسکو^۲

بازتاب موفقیت آمیز عملکرد شبکه ژئوپارک‌های اروپایی در زمینه شناسایی، حفاظت از ژئوسایت‌ها و نقش اقتصادی آنها از یک طرف و همکاری‌های این شبکه با یونسکو، اتحادیه بین‌المللی علوم زمین و اتحادیه بین‌المللی جغرافیایی از طرف دیگر منجر به شکل‌گیری یک گروه بین‌المللی از متخصصین ژئوپارک‌ها در بخش علوم زمین یونسکو شد تا یک شبکه جهانی از ژئوپارک‌ها ایجاد شود که اهداف سه‌گانه ژئوپارک‌های یونسکو را به صورت زیر تعریف کردند:

حفظ یک محیط زیست سالم (حفاظت از میراث زمین)

یادگیری و آموزش علوم زمین در ابعاد وسیع

تقویت توسعه پایدار در ابعاد محلی (ژئوتوریسم)

این گروه در سال ۲۰۰۴، ۱۷ ژئوپارک اروپایی و ۸ ژئوپارک چینی را برای نخستین بار در گروه شبکه ژئوپارک‌های جهانی یونسکو قرار داد. در حال حاضر ژئوپارک‌ها در سه سطح استانی ایالتی، ملی و بین‌المللی فعالیت دارند. تعداد آنها از ۲۵ ژئوپارک در سال ۲۰۰۴ و به ۵۳ ژئوپارک در سپتامبر ۲۰۰۷ رسیده است. نکته قابل توجه در افزایش تعداد ژئوپارک‌ها این است که پراکندگی ژئوپارک‌ها طی سال‌های اولیه

www.unesco.org. 1

www.qeshm geopark.ir. 2

صرفاً به اروپا و چین محدود می‌شد اما در حال حاضر ۱۷ کشور جهان در قاره‌های اروپا، آسیا و آمریکا اقدام به ثبت ژئوپارک‌های جهانی نموده‌اند. در استرالیا و آفریقا نیز اقدامات اولیه در زمینه ثبت ژئوپارک‌های جهانی انجام شده و به زودی این قاره‌ها نیز به جمع کشورهای دارای ژئوپارک جهانی خواهد پیوست. از ۶۸ ژئوپارک جهانی ثبت شده، ۳۲ مورد در قاره اروپا، ۲۰ مورد در آسیا و یک مورد در قسمت جنوبی قاره آمریکا واقع شده است. از بیست ژئوپارک جهانی ثبت شده در قاره آسیا، ۱۸ مورد آنها در کشور چین، یکی در مالزی و دیگری در ایران قرار دارد. پراکنندگی و گسترش وسیع ژئوپارک‌های جهانی روی نقشه جهان نشان دهنده استقبال دولت‌ها از این طرح در سطح جهانی است. پیش‌بینی می‌شود سالانه ۲۰ ژئوپارک به شبکه ژئوپارک‌های جهانی یونسکو افزوده شود و تا سال ۲۰۲۵ میلادی تعداد آنها به حدود ۵۰۰ عدد برسد (امری کاظمی، ۱۳۸۷، ص ۶۷).

در قاره آسیا پس از چین، ایران در زمینه ژئوپارک فعالیت تقریباً خوبی داشته که نتیجه آن ثبت نخستین ژئوپارک جهانی در منطقه خاورمیانه در جزیره قشم واقع در خلیج فارس بوده است. مساحت این ژئوپارک حدوداً ۵۰۰ کیلومتر مربع است و کتابچه راهنمای آن به نام اطلس ژئوتوریسم قشم توسط سازمان زمین‌شناسی کشور به چاپ رسیده است. کشور ایران با توجه به این ویژگی‌های زمین‌شناسی و تنوع لند فرم‌ها می‌تواند تعداد خیلی بیشتری از ژئوپارک‌های جهان را در اختیار داشته باشد. در شمال غرب کشور دودکش‌های جن منطقه ماه‌نشان استان زنجان و مخروط‌های تراورتنی و آتشفشانی منطقه تخت سلیمان تکاب در استان آذربایجان غربی، کویرهای متنوع ایران مرکزی اشکال ژورایی (زاگرس) در سراسر زاگرس از شمال تا غرب تا تنگه هرمز در خلیج فارس می‌تواند کاندیداهای بسیار مناسبی برای دریافت درجه ژئوپارک‌های جهانی باشند.

از اهداف استراتژیک ژئوپارک‌ها، برانگیختن فعالیت‌های اقتصادی و توسعه پایدار است که با بهبود شرایط زندگی مردم و همچنین تغییر کیفی محیط‌های روستایی تأثیرات مستقیم خود را نشان می‌دهد. فعالیت‌های اقتصادی در یک ژئوپارک فقط هنگامی می‌تواند موفق باشد که همگام و همراه با جوامع محلی باشد و در بسیاری از کشورها ضروری است تا مردم بومی در بنای ژئوپارک‌ها مشارکت داشته باشند. از ۶۸ ژئوپارک جهانی که تا کنون به ثبت رسیده‌اند حدود ۹۸ درصد آنها در خارج از فضای شهری - مناطق روستایی، طبیعت بکر و کمتر دستخورده - قرار دارند. هدایت توریست‌ها به این مناطق می‌تواند نقش قابل توجهی در کاهش اختلاف درآمد مناطق روستایی و شهری داشته باشد. در واقع یکی از اهداف اصلی دولت چین نیز ایجاد ژئوپارک‌ها و جذب توریست، بهبود فعالیت‌های اقتصادی محلی است. مقامات محلی ژئوپارک‌ها که انتظار دارند ژئوپارک‌های جهانی ثبت شده در چین تعداد بازدیدکنندگان داخلی و خارجی را افزایش دهد.

با جذب تعداد بیشتری از بازدید کنندگان برای رفع نیازهای عمومی و تخصصی آنها مشاغل و حرفه‌هایی در منطقه مورد نظر شکل می‌گیرد. در چین به خاطر وجود ژئوسایت‌ها و چشم‌اندازهای زیبا، مسئولان و سازمان‌های محلی به ژئوتوریسم به عنوان یکی از ابزار رشد اقتصادی جدید توجه کرده‌اند. ژئوتوریسم می‌تواند گسترش حفاظت از میراث زمین، افزایش درآمدهای محلی و اشتغال‌زایی را به دنبال داشته باشد. چینی‌ها با ایجاد هر ژئوپارک توانسته‌اند برای بیش از ۱۰۰۰۰ نفر شغل ایجاد کنند و سالانه بیش از یک میلیون نفر از این ژئوپارک‌ها دیدن می‌کنند. در اینجا کارکرد اقتصادی و نقش اشتغال‌زایی تعدادی از ژئوپارک‌های چین مورد بررسی قرار گرفته است (همان منبع، ص ۵۵).

ژئوپارک ملی یونتی‌شبان^۱ در استان هنان چین یکی از این نمونه‌ها است. این ژئوپارک با مساحت ۱۹۰ کیلومتر مربع در سال ۲۰۰۱ به عنوان ژئوپارک ملی چین به ثبت رسید و در سال ۲۰۰۴ به شبکه ژئوپارک‌های جهانی یونسکو پیوست. ژئوپارک جهانی یونتی‌شبان چین از لحاظ فیزیکی، ترکیبی از صخره‌ها، دره‌ها، جنگل و آبشارها است که به همراه جاذبه‌های علمی و فرهنگی که دارد مورد توجه صنعت توریسم قرار گرفته و به یک پایگاه استانی برای آموزش و پژوهش تبدیل شده است به طوری که تعداد زیادی از دانش‌آموزان، معلمان، دانشجویان جوان و استادان را به این مکان کشانده است. در سال ۲۰۰۱ نخستین سال افتتاح این ژئوپارک، ۶۰۰ هزار نفر از این ژئوپارک دیدن کردند. عواید حاصل از فروش بلیط ورودی معادل ۱۴ میلیون یوان بود که نسبت به سال قبل دو برابر افزایش داشت. در سال ۲۰۰۲ تعداد بازدید کنندگان به ۹۴۰ هزار نفر رسید که درآمد آن ۲۷ میلیون یوان بود که نسبت به سال قبل، از لحاظ تعداد ۶۸ درصد و از نظر درآمد حدود ۹۷ درصد افزایش داشته است. به دنبال مراجعه توریست‌ها فرصت‌های شغلی برای ساکنین افزایش یافت. در سال ۲۰۰۲ درآمد حاصل از ایجاد ژئوپارک و رشد صنعت توریسم در منطقه به ۶۲۰ میلیون یوان رسید که نسبت به سال قبلش ۱۵ درصد افزایش را نشان می‌دهد. بیش از ۶۰ هتل به تازگی در این منطقه ساخته شده و ۴۰۰۰ شغل جدید ایجاد شده است. توسعه ژئوتوریسم، سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی را به این مکان جذب کرده است. در سال ۲۰۰۳ به رغم شیوع بیماری سارس در جنوب شرق آسیا و تأثیرات منفی آن بر صنعت توریسم این منطقه، مسئولین ژئوپارک با بهبود امکانات و اطلاع‌رسانی توانستند تعداد ۹۵۰۰۰۰ توریست را به این ژئوپارک بکشانند. همچنین پیش‌بینی شده بود که پس از الحاق این ژئوپارک به شبکه ژئوپارک‌های جهانی یونسکو، درآمد آن به بیش از ۱۰۰ میلیون یوان در سال برسد. در نخستین سال الحاق این ژئوپارک به شبکه ژئوپارک‌های جهانی یونسکو میزان درآمد آن رشد بسیار قابل توجهی داشته و به ۱۲۰ میلیون یوان رسید. در شهر زیویو^۲ که این پارک در آنجا واقع شده است در سال ۲۰۰۵، ۳۳۱ هتل

و رستوران و ۲۵ فروشگاه عرضه محصولات توریستی وجود داشت. درآمد حاصل از گسترش ژئوپارک و ژئوتوریسم حدوداً ۵۴۰ میلیون یوان بود. در حالی که برای آماده سازی زیرساخت‌های لازم برای ایجاد این ژئوپارک فقط مبلغ ۵۰۰ میلیون یوان هزینه شده است. ساکنین دهکده آشنانگ^۱ در مجاورت این ژئوپارک در سال ۲۰۰۰ بسیار فقیر بودند و درآمد هر خانوار سالانه حدوداً ۲۶۰ یوان بود اما ارقام سال ۲۰۰۵ نشان دهنده رشد بسیار قابل توجهی است به طوری که درآمد سالانه هر خانوار به ۵۰۰۰۰ یوان رسید. علت اصلی این افزایش قابل توجه گسترش ژئوتوریسم در منطقه و ایجاد اشتغال بوده است (همان منبع، ۵۹).

ژئوپارک جهانی فانشانگ^۱ در استان پکن یکی دیگر از نمونه‌های موفق در کشور چین است. ژئوپارک Fangshan با مساحت تقریبی ۹۵۴ کیلومتر مربع در چین شمالی قرار دارد که در سال ۲۰۰۶ به خاطر وجود چشم‌اندازهای کارست، میراث طبیعی و فرهنگی بسیار زیبا و بی‌نظیر به عضویت شبکه ژئوپارک‌های یونسکو درآمد. در سال ۲۰۰۵ برای ایجاد زیرساخت‌های لازم برای توسعه ژئوتوریسم و ایجاد تعادل بین توسعه و حفاظت از میراث موجود در ژارک حدوداً ۲۵۶ میلیون یوان هزینه گردید. همچنین ۴۷۰ میلیون یوان برای تخریب ساختمانها، نصب تابلوهای تبلیغاتی و راهنما و کشت درختان و گل کاری هزینه شد (همان منبع، ۶۱).

در همان سال، هفت میلیون نفر از این پارک دیدن کردند که فقط درآمد حاصل از فروش بلیط ورودی آن ۹۷۰ میلیون یوان بوده است. برای دسترسی به اهداف ژئوپارک، ۵۳ معدن زغال سنگ و ۱۱۵۵ کارگاه و کارخانه تعطیل شدند و به جای شغل‌های تعطیل شده شغل‌هایی مانند حمل و نقل، تهیه وسایل و ارزاق عمومی و سایر کارهای خدماتی برای صنعت ژئوتوریسم گسترش قابل ملاحظه‌ای داشت. با رشد سریع ژئوتوریسم در منطقه ۱۱۰۰۰ فرصت شغلی جدید برای ساکنین منطقه مهیا شد و درآمد سرانه کشاورزان به ۱۷۰۰۰ یوان رسید (همان منبع، ۶۷).

بررسی‌های نشان می‌دهد، با تغییر شرایط سازمانی و اداری ژئوپارک در چین، از ژئوپارک استانی به ژئوپارک ملی و ژئوپارک جهانی، تغییرات قابل توجهی در تعداد توریست‌ها و در نتیجه درآمد حاصل از ژئوتوریسم پدید آمده است. دریافت عنوان ژئوپارک ملی انگیزه و محرک بسیار خوبی برای رشد اقتصاد محلی در چین بوده است نمونه‌های مشابه این مورد از کشور استرالیا هم گزارش شده است. آمارها نشان می‌دهد در نخستین سال پس از تصویب ژئوپارک‌های ملی چین در سال ۲۰۰۲، تعداد توریست‌ها ۷۰۲۸ درصد و درآمد حاصل از گسترش ژئوتوریسم ۵۰ درصد افزایش داشته است. ژئوپارک Sandstone Peak Forest Zhangjiajie در استان هنان چین که از سال ۲۰۰۱ به عضویت شبکه ژئوپارک‌های یونسکو درآمد، تعداد توریست‌های آن نسبت به سال قبل ۶۰ درصد افزایش را نشان می‌دهد و سالانه حدود ۵،۲ میلیون

نفر از ژئوپارک جهانی دیدن می کنند. ژئوپارک مونت لوشان که از سال ۲۰۰۱ به عضویت شبکه ژئوپارک های ملی چین پیوست نقش قابل توجهی در اقتصاد محلی منطقه داشته است به طوری که یک سال پس از آن حدوداً تعداد ۲۵۷۰۱ میلیون ژئوتوریست از آن دیدن کردند و درآمد حاصل از آن برای دولت محلی ۲۳ درصد بیشتر از سال قبل بوده است. همچنین در بخش خدمات، ۵۰ درصد اشتغال زایی شده است. در سال ۲۰۰۴ وجود ژئوپارک مونت لوشان در استان جیانگ زی باعث شد درآمد استان به ۱۳۱ میلیون یوان برسد که در تاریخ این استان بی سابقه بوده است. آمارها نشان می دهد فقط در یک روز حدود ۱۰۰۰۰ نفر از این پارک دیدن می کنند (همان منبع، ۶۱).

ژئوپارک مجازی^۱

این نوع از ژئوپارک ها به افراد امکان می دهد که از طریق ابزارهای اینترنتی و اطلاع رسانی وارد ژئوپارک مورد نظر شده و با استفاده از تصاویر و فایل های تهیه شده سه بعدی بتوانند از محیط های مورد نظر بازدید نمایند. فراهم سازی ژئوپارک های مجازی در اصل یک اقدام اقتصادی است که امروزه توسط بسیاری از شرکت های فعال در این حوزه عرضه می شود و افرادی نظیر روزنامه نگاران، عکاسان، جغرافی دانان، نویسندگان و ... را به کار می گیرد تا بتواند خدمات بهتری را از طریق دنیای مجازی به مردم ارائه دهد (بازیاری، ۱۳۷۸، ۳۴).

بعد علمی - آموزشی

ژئوپارک ها به پژوهشگاه های بین المللی علوم زمین تبدیل خواهد شد. مرکزی برای انجام پروژه های علمی - تحقیقاتی گروه های مختلف دانشمندان، دانشجویان، محققان و یا علاقه مندان علوم زمین شناسی، در این مرکز تغییر و تحولات زمین در ابعاد مختلف علمی مورد بررسی و مطالعه قرار می گیرد. بازدید علمی از ژئوپارک ها نیز بخشی از واحدهای درسی دانشجویان علوم زمین و رشته های مرتبط خواهد شد. از طرفی ساخت پژوهشگاه های مرتبط، آزمایشگاه و کتابخانه ضروری به نظر می رسد. برحسب تنوع آثار موجود، ژئوپارک ها مراکز مناسبی برای محققان دیگر رشته های علمی نیز می باشد. نظیر شاخه های علوم انسانی مانند مردم شناسی، بوم شناسی، جامعه شناسی، باستان شناسی، مطالعات فرهنگی و یا دیگر علوم تجربی نظیر جانورشناسی، گیاه شناسی، زیست شناسی دریا و ...

ارزش علمی ژئوپارک ها تنها برای متخصصین و دانشمندان نمی باشد، بلکه حضور افرادی آگاه و مطلع در جای جای ژئوپارک و ارائه توضیحات عمومی و نه تخصصی به گردشگران علاقه مند خود سبب آموزش بازدید کنندگان شده و چه بسا این کار باعث ایجاد علاقه مندی جهت پیگیری های آتی و کسب دانش بیشتر در این زمینه

شود. برپا کردن نمایشگاه‌های متنوع علمی در جلب توجه بازدید کنندگان و ارتقاء اطلاعات و دانش آنها بسیار مفید است.

نتیجه این که ژئوپارک‌ها مرکز تجمع و پیوند رشته‌های مختلف علمی، فرهنگی و اقتصادی می‌باشد.

با توجه به کلیه مزایا و فرصت‌های بالقوه پیش رو در صورت ایجاد ژئوپارک، امروزه کلیه کشورهای دنیا سعی دارند که منطقه یا مناطقی را با نام ژئوپارک به ثبت بین‌المللی برسانند. تا به حال ۱۷ کشور در سراسر دنیا ۶۸ ژئوپارک را به ثبت رسانده اند که در این بین کشور چین با ۲۸ مورد، انگلستان ۷، آلمان ۶، اسپانیا ۴ و ایتالیا ۳ مورد به ترتیب رتبه های نخست تا پنجم را دارا هستند.

خوشختانه ایران نیز نخستین ژئوپارک خود را در جزیره زیبای قشم در ۱ ژانویه ۲۰۰۷ افتتاح کرد.

در انتها مزایای توسعه گردشگری زمین‌شناسی و ایجاد ژئوپارک را مختصراً ذکر می‌کنیم:

توسعه صنعت پایدار جهان گردی در کشور

ارتقاء فرهنگ عمومی کشور در جهت سفر و گردشگری

ارتقاء فرهنگ عمومی نسبت به ارزش پدیده‌های زمینی و جغرافیایی

حفاظت از محیط زیست و میراث طبیعی - تاریخی - فرهنگی در معرض خطر و یا انقراض

اشتغالزایی و بهبود سطح زندگی محلیان

توجه به فرهنگ بومی و تلاش برای حفظ آیین و رسوم محلی

برخورداری از تسهیلات ویژه سازمان‌های ملی و بین‌المللی مرتبط

پایداری توسعه گردشگری در ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک

در مبحث ژئوتوریسم نیز به عنوان یکی از زیرشاخه‌های با اهمیت اکوتوریسم، نه تنها بخش مدیریت کم‌رنگ نمی‌شود بلکه بر درجه اهمیت آن نیز افزوده می‌شود، زیرا که در این مقوله با گنجینه‌ای مقدس و گران‌بها مواجه هستیم به نام زمین، که بنابر وظیفه انسانی و اخلاقی خود باید آن را سالم و امن برای فرزندان مان نگهداری کنیم و بدیهی است که تنها با ایجاد توریسم پایدار در هر منطقه گردشگری زمین‌شناسی می‌توان به این مهم دست یافت.

در این نوع فضاها اطلاعاتی، با روی کار آمدن ابزارهای اینترنتی، بعد زمان و مکان نسبت به گذشته کم‌رنگ‌تر شده و پیمودن مسافت ارزشی نخواهد داشت. همچنین محدودیت‌های زمانی، مکانی و فرهنگی - اجتماعی کمتر به چشم می‌خورد (سازمان منطقه آزاد قشم، ۱۳۸۶، ص ۴).

ژئوپارک قشم

سامانه اطلاعاتی ژئوپارک ایران در سال ۱۳۸۳ با همکاری‌های سازمان‌های مختلف بین‌المللی به نگارش درآمده است. ژئوپارک قشم به عنوان نخستین ژئوپارک خاورمیانه و نخستین اثر میراث طبیعی کشور به ثبت جهانی رسیده است. سازمان علمی فرهنگی ملل متحد در زمینه تأسیس ژئوپارک در جزیره قشم با منطقه آزاد قشم همکاری می‌کند. در سال ۱۳۸۴ یکی از کارشناسان یونسکو به دنبال تأیید کمیسیون ملی سازمان یونسکو در خصوص تأسیس ژئوپارک ایران در جزیره قشم، برای بازدید از پدیده‌های ژئومورفولوژیکی و چشم‌اندازها و سایت‌های ژئوپارک به این جزیره سفر کرد که در پایان نتایج بازدید از سایت‌های مختلف ژئوپارک در قشم را به کمیسیون یونسکو ارائه داد. براساس بررسی‌های انجام شده بخش غربی جزیره قشم با وسعتی در حدود ۳۲ هزار هکتار برای تأسیس این ژئوپارک در نظر گرفته شده است. شروع محدوده ژئوپارک در ۷۳ کیلومتری غرب قشم قرار دارد. ژئوپارک قشم به دلیل وسعت زیاد آن دارای سایت‌های مختلفی است. طول محدوده ژئوپارک قشم حدود ۵۰ کیلومتر است. توسط سازمان یونسکو به ثبت رسیده است که در ۱۷ کشور جهان قرار دارند. در این بین کشور چین با ۲۶ ژئوپارک بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است.^۱

صنعت توریسم

مجموعه تغییرات مکانی انسان‌ها و فعالیت‌هایی که از آن منتج می‌شوند. این تغییرات خود ناشی از به واقعیت پیوستن، خواسته‌ای است که انسان را به جابجایی وامی‌دارد و بالقوه در هر شخصی با شدت و ضعف متفاوت وجود دارد (کاظمی، ۱۳۷۶، ۴).

طبیعت گردی

با ترکیب دو واژه اکو، به معنی زیست بوم و توریسم می‌توان به راحتی به مفهوم اکوتوریسم رسید، نوعی از گردشگری به منظور بازدید از حیات وحش و درک نزدیک مناطق دست نخورده طبیعت و کلیه ارکان جغرافیایی و انسانی موجود در آن (کاظمی، ۱۳۷۶، ۲۱).

توریسم پایدار

سازمان جهانی گردشگری WTO، در تعریف خود این چنین بیان می‌کند: مسافرت به مناطق تاریخی- فرهنگی- طبیعی مختلف همراه با احساس مسئولیت گردشگر در جهت بهبود سطح زندگی مردم محلی و حفظ آثار و جاذبه‌ها.^۲

ژئوتوریسم

شکلی از توریسم که ویژگی‌های جغرافیایی منطقه، محیط زیست، زیبایی‌های بومی، میراث تاریخی و کیفیت بهتر زندگی محلیان را محافظت کرده و یا آن را گسترش می‌دهد.

بنابراین تعریف جهانی، هر کشوری که بنابر اقلیم و آب و هوای متفاوت و یا شرایط جغرافیایی متنوع از جذابیت‌های زمین‌شناسی برخوردار است می‌تواند در این زمینه فعالیت کند، مثلاً کوه و تپه‌ها، غارها، دریاچه و تالاب‌ها، دشت، کویر و تپه‌های شن‌های روان و صدها نمونه دیگر که دیدن آنها می‌تواند جذاب، لذت‌بخش و یا ماجراجویانه، ترسناک و اثرگذار باشد.

نکته قابل توجه این است که توریسم پایدار، به محصول خود که همان مقصد گردشگری است آسیبی نمی‌رساند و نسبت به این محصول احساس علاقه، غرور و گاه تعصب دارد. در توسعه گردشگری پایدار هم به گردشگر و هم به محلیان و در جهت یادگیری چگونگی حفاظت از جاذبه‌ها آموزش داده می‌شود، به طوری که گردشگر می‌آموزد که چگونه به قوانین، آداب و رسوم و حتی تابوهای بومی احترام بگذارد و در طول مدت حضور خود در آن محل، هنجارهای محلی را رعایت کند. او می‌آموزد که پس از ترک منطقه نباید هیچ نشان و اثری از خود به جا گذاشته باشد به این دلیل که تا حد امکان شکل و ویژگی‌های طبیعی و اصیل منطقه همانگونه که بوده است، حفظ شود.

محلیان نیز با حقوق خود در گردشگری آشنا شده و از قوانین جدید گردشگری اعمال شده در محل زندگی‌شان با خبر می‌گردند. در بسیاری از موارد دیده ایم که خود ساکنان منطقه، که به طرق مختلف مانند استفاده غیر مجاز از مصالح، شکار، تخریب محیط زیست و ... آسیب‌های جبران‌ناپذیری را به مقصد گردشگری مورد نظر وارد می‌کنند.

گاه بومیان هیچ علاقه‌ای به دیدن گردشگر بیگانه در محل زندگی خود نشان نمی‌دهند و در مقابل روند گسترش توریسم ایستادگی می‌کنند. آگاه ساختن محلیان در این چنین مواقعی از مزایای ورود گردشگر به منطقه و البته بی‌خطر بودن آن چاره‌ساز خواهد بود. مزایایی مانند:

ایجاد مشاغل جدید برای گروه‌های مختلف سنی، به خصوص جوانان، حفاظت ملی و گاه بین‌المللی از شهر و روستا و یاد دهکده آنها به سبب وجود جاذبه‌های گردشگری و حفاظت از فرهنگ بومی آنها.

دستیابی به این اهداف البته تنها به عهد محلیان و گردشگران نیست، در این صورت وظیفه مقامات دولتی چه می‌شود؟

ساخت و سازهای مناسب جهت تأمین امکانات و تجهیزات کافی و کاربردی، وضع قوانین لازم، ایجاد و حفظ آرامش و امنیت در منطقه، کنترل جمعیت بازدید کنندگان

و خلاصه برنامه‌ریزی همه جانبه با هدف دستیابی به صنعت گردشگری پایدار از وظایف مهم دولت و بخش‌های فعال آن است.

تعاریف ارائه شده بالا برای همه شاخه‌های توریسم فرهنگی یا طبیعی صادق و کاربردی می‌باشد، از جمله در مبحث ژئوتوریسم، با این تفاوت که در این شاخه اهمیت و حساسیت موضوع در ایجاد و توسعه گردشگری پایدار بیشتر است، زیرا حتی گردشگری زمین‌شناسی یا گردشگر علاقه‌مند به زمین موضوعی تازه متولد شده در دنیای توریسم می‌باشد و مطمئناً برای بسیاری از مسئولین و حتی گردشگران غریب و ناآشنا، زیرا که بیش از چند سال از زمانی که سازمان جهانی یونسکو برای نخستین بار بحث گردشگری زمین‌شناسی را مطرح کرد نمی‌گذرد.

در چنین مکانی به علت کمبود آگاهی و تجربه همزمان مسئولین، گردشگران و محلیان، بازدید از منطقه جذاب گردشگری بی‌شک در زمان کوتاهی اثرات منفی بسیاری به جا خواهد گذاشت، زیرا که منطقه مورد نظر هنوز به عنوان یک جاذبه حفاظت شده گردشگری و به شکلی رسمی معرفی و حفاظت نشده است. مردم هنوز به ارزش آن پی نبرده‌اند و تنها گروه‌هایی اندک به صورت آزاد یا در غالب تور از آن بازدید می‌کنند. البته کسانی هستند، که برای تحقیقات علمی، مطالعات دانشگاهی و یا از روی علاقه شخصی به بازدید اثر مربوطه می‌آیند. محلیان نیز به بودن و زندگی سالیانه خود در کنار این آثار عادت کرده و چه بسا از دیدن هر روزه اشکال تکراری آنها خسته شده‌اند. البته گاهی می‌بینیم که بعضی از این آثار به علت شکل عجیب و غریب و یا وهم‌انگیز خود در میان بومیان دارای ارزش اعتقادی و مذهبی می‌گردد، به طوری که محلیان از عواقب ناشی از تخریب یا بی‌احترامی به آنها ترسی داشته و سعی در حفاظت آنها دارند.

در چنین شرایطی که ارکان اصلی صنعت گردشگری یعنی، مسئولین، گردشگران و محلیان هر کدام به سویی رفته و شاید هنوز برنامه منظم و معینی را پیروی نمی‌کنند، بهترین راه کار جهت نظم بخشی کلیه فعالیت‌ها و یک دل کردن آنها و همچنین ایجاد و توسعه روزافزون بخش ژئوتوریسم، تلاش برای شناسایی، دستیابی به استانداردهای بین‌المللی و ثبت نهایی ژئوپارک می‌باشد.

به طور کلی جذابیت یک ژئوپارک برای گردشگر از سه نقطه نظر قابل توجه است: در حین گردش و بازدید از میراث زمین‌شناسی موجود در ژئوپارک، گردشگر درباره شکل‌گیری و تکامل زمین و ارزش آثار زمینی، آگاهی کسب کرده و پس از آن، آگاهانه و بنا بر خواست درونی خود از این جاذبه‌ها حفاظت خواهد کرد.

زندگی با طبیعت منحصر بفرد ژئوپارک، برای اول لذت‌بخش خواهد بود. بازدید نزدیک از قلل زیبا، غارهای شگفت‌آور، کوهستان‌های بلند با دره‌های عمیق، آتشفشان‌ها، کویر و شن‌های روان، رودخانه و چشمه‌های جاری، سنگ و صخره‌هایی با اندازه و رنگ‌هایی متفاوت و متنوع خاطراتی به یاد ماندنی در دل و جان گردشگر

به جا خواهد گذاشت.

ژئوپارک‌ها یک تجربه فرهنگی جدید و جالب را به گردشگر هدیه می‌دهد. آشنایی با بومیان و خرید محصولات محل آنها به عنوان سوغات و یادگاری، شرکت در مراسم آیینی و اعتقادی آنها و بازدید از میراث تاریخی و فرهنگی موجود در منطقه، همه و همه سفری فراموش‌نشدنی برای گردشگر همراه خواهد داشت (بازیاری، ۱۳۸۶، ص ۳۳).

جاذبه‌های ارزنده ژئوپارک قشم

در جزیره قشم کوه‌های کم‌ارتفاع و شگفت‌انگیزی وجود دارد که از تحولات دورانی و فروکش آب و بیرون آمدن این کوه‌ها از دل آب حکایت می‌کند. طبق بررسی‌های انجام شده سطح این کوه‌ها را لایه‌های مرجانی، اسفنجی و دو کفه‌ای‌ها پوشانده‌اند که این امر موجب حفاظت خاک‌های نرم شیبست و مارن زیر سطح مرجانی شده است. در اثر حوادث طبیعی همچون وزش باد و طوفان‌های باران‌زا، تندیس‌ها و اشکال زیبایی در سراسر جزیره پدید آمده است که جزیره قشم و جزایر اطراف آن را از دیگر جزایر خلیج فارس متمایز و شگفت‌انگیز می‌نماید. این مجسمه‌ها و اشکال طبیعی را می‌توان در سراسر جزیره مخصوصاً در محدوده ژئوپارک مشاهده کرد. در ادامه به چند نمونه از جاذبه‌های مهم ژئوپارک قشم اشاره می‌شود (دره شویی، ۱۳۸۸، ص ۴۱).

تنگه چاه کوه

این تنگه در فاصله ۸۴ کیلومتری غرب قشم در نزدیکی روستای چاهو شرقی و در محدوده ژئوپارک قشم قرار دارد که از سایت‌های مهم ژئوپارک است. در این تنگه از یک سو دست طبیعت، بدنه و سطوح داخلی آن را به شکل تاق‌ها، سکوها و دالان‌های پریپچ و عجیب درآورده است و از سوی دیگر دست انسان چندین حلقه چاه در بستر تنگه حفر کرده است. این چاه‌ها از سده‌های پیشین تا به امروز منبع مهم تأمین آب شیرین برای این بخش از جزیره به ویژه در سال‌های خشک و بی‌آب بوده است. در به وجود آمدن این تنگه عامل فرسایش نقش اساسی داشته است.

این تنگه که در یک لایه ماسه سنگی ایجاد شده است و به دلیل وجود میان لایه‌های مارن، سیلت و آهک و فرسایش انحلالی آنها حفره‌ها، درزها و بریدگی‌های بسیار زیبایی ایجاد شده است که چشم هر بیننده‌ای را خیره می‌کند. این تنگه در حقیقت از دو تنگه عمود بر هم تشکیل شده است و به دلیل اینکه کف این تنگه بعد از هر بارندگی محل جاری شدن آب می‌باشد، مردم محلی برای استفاده از این آب اقدام به حفر چاه در کف آن نموده و به همین دلیل نام چاه کوه را برای این تنگه انتخاب کردند.

دره ستاره افتاده

این دره در فاصله ی ۱۵ کیلومتری شهر قشم و در مجاورت روستای برکه خلف واقع شده است اگرچه این سایت در خارج از محدوده ژئوپارک قرار دارد ولی با توجه به زیبایی منطقه و همچنین ساختار ژئومورفولوژی خاص آن به عنوان یکی از سایت‌های اصلی ژئوپارک مورد پذیرش یونسکو قرار گرفت، سایت دره ستاره ها از لایه‌های رسوبی بسیار نرم و فرسایش پذیر از جنس مارن که یک لایه ماسه سنگ آهکی بر روی آن قرار گرفته است تشکیل شده که برای بررسی لایه‌های رسوبی، مکانیزم فرسایش روی لایه‌ها و هوازدگی آنها بهترین محل می‌باشد از طرفی بوجود آمدن احجامی مانند ستونک‌های سوزنی شکل، دیواره‌های کاملاً عمودی، پل‌ها و حفره‌های متعدد و زیبا در این دره بر زیبایی آن افزوده است.

تنگه عالی

در بخش غربی جزیره قشم و در انتهای دیواره‌های شمال شرقی گنبد نمکی نمکدان قرار دارد این تنگه نیز همانند تنگه چاهکوه از حفره‌ها و شیارهای بیشماری با شکلهای نیم کروی با طاقچه‌های فاشقی تشکیل شده است بلندی دیواره‌های پیرامون تنگه و تاریک بودن راه فضایی و همواری را برای گردشگر ایجاد می‌کند.

دره تندیس‌ها

این دره در فاصله ۷۵ کیلومتری و در جنوب غربی روستای طبل قرار دارد. دره تندیس‌ها یکی دیگر از سایت‌های ژئوپارک می‌باشد که سطح آن غالباً از ترک‌های گلی پوشیده شده است ترک گلی یک ساخت رسوبی می‌باشد که در مباحث رسوب شناسی به آن پرداخته می‌شود. و از لحاظ ساختاری نسبتاً شبیه به دره ستاره‌ها می‌باشد با این تفاوت که وسعت بیشتری داشته و تراکم پدیده در آنجا کمتر و فراوانی بیشتری دارد. در این دره از سنگ، بوسيله فرسایش تندیس‌هایی تراشیده شده که چشم‌اندازی بسیار زیبا را در منطقه ایجاد کرده است.

غارهای نمکدان

جزیره قشم به دلیل وسعت زیاد آن دارای چشم‌اندازهای متعدد طبیعی و انسانی است و مهمترین دلایلی که باعث تأسیس ژئوپارک در غرب این جزیره شد، وجود چشم‌اندازهای طبیعی و اشکال ژئومورفولوژیکی بود. یکی از این چشم‌اندازهای نادر در جهان غارهای نمکی است که در جنوب غرب جزیره با مساحتی حدود ۴۶ کیلومتر در قسمت بین روستای سلخ و کانی قرار دارند. این غارها در محدوده ژئوپارک قرار دارند. در منطقه نمکدان قشم پدیده گنبد‌های نمکی و کوه‌های نمک از ارزش فوق العاده‌ای برخوردار هستند. گنبد‌های نمکی قشم مجموعه‌ای از ۹۰ گنبد نمکی است که از بوشهر آغاز و تا گسل میناب ادامه دارد. وجود این جاذبه‌ها و مناطق بکر و دست

نخورده از پتانسیلهای بالقوه گردشگری این شهرستان است که در صورت فراهم شدن شرایط و امکانات، گردشگران زیادی از نقاط دیدنی آن بازدید خواهند کرد. اساس تشکیل غارهای نمک و گنبدهای نمکی، سنگ نمک است. ناخالصی های مواد تبخیری به صورت رنگهای متفاوتی قابل تشخیص اند. رنگ نمک ها سفید، سفید مایل به سبز و خاکستری، قرمز، ارغوانی، قهوه ای و سبز می باشند. بدون ناخالصی ها رنگ نمک به صورت سبز روشن، بعضی اوقات پر تقالی، زرد و قرمز روشن می باشد. در فاصله ۹۰ کیلومتری قشم در دامنه کوه نمکدان غارهایی است که با قندیل های کریستال نمک و دیواره های بلورین آذین شده است. استالاکتیت ها و استالاگمیت های بزرگ و اعجاب انگیز این غارها حاصل سالیان دراز فعالیت طبیعت است. طبق برآورد علمی کارشناسان، طول غارهای نمک جزیره قشم حدود ۶ کیلومتر بوده که بدین ترتیب طولانی ترین غار جهان است در این غارها چشمه های کارستی نیز دیده می شود. چشمه های کارستی غالباً در دامنه گنبدها و بعضی مواقع نیز در رأس دامنه ظاهر می شوند. چشمه های مخفی در مخروط های آبرفتی عموماً به صورت چاه ها و چشمه ها در دامنه نمک های مربوط به عصر یخبجالی دیده می شوند. کانی شناسان آب های موجود در چشمه های کارستی را حدود ۳۶۰ تا ۳۷۰ گرم در لیتر برآورد کرده اند. چشمه نمک جاری از غارهای این منطقه از غلظتی در حدود ۹۹ درصد برخوردار است و این درجه خلوص سبب شده است تا از آن در امور صنعتی و پزشکی بتوان به خوبی بهره برداری کرد. چشمه جاری نمک به مرور زمان حوضچه های زیبا و انباشته از کریستال نمک را در دامنه کوه خشن نمکدان پدید آورده است. این غار دارای یک دریاچه نمکی به عمق یک متر در فاصله ۱۶۰ متری دهانه ورودی است و نخستین تالار این غار در ۶۷۰ متری ورودی قرار دارد. غار نمکدان ۳ چندین تالار بزرگ و کوچک دیگر نیز دارد. در تالار این غار استالاگمیت و استالاکتیت های بسیار زیبا و منحصر به فردی وجود دارد. از سه مسیر زیر می توان به کوه نمکدان رسید:

از طریق بندر سلخ، گمبران، کارگاه، که فاصله از روستای سلخ تا غار نمکدان ۲۶ کیلومتر است.

از طریق گوری، کانی که فاصله از روستای گوری تا این غار ۱۶ کیلومتر است.

از طریق بندر باسعیدو، دوستکو و کانی، که از روستای باسعیدو تا غار نمکدان ۲۸ کیلومتر فاصله است.

این غارها در زمینه های پزشکی و درمانی نیز می توانند مورد توجه قرار گیرند. از هالوترابی یا همان نمک درمانی به عنوان یکی از منابع درآمد در صنعت گردشگری کشور می توان یاد کرد.

هالوترابی امروزه به عنوان یکی از روش های درمان، مورد توجه قرار گرفته است. در این مورد می توان با تحقیقات کامل زمینه این امر را در غارهای نمکدان آماده کرد.

این غار به جهت داشتن اشکال ژئومورفولوژیکی و زمین‌شناسی بسیار مورد توجه است. چشمه‌های کارستی که از درون غار به بیرون راه یافته نمای بسیار جالبی به منطقه بیرونی غار بخشیده است.

غارهای نمکدان جزء یکی از سایت‌های اصلی و مهم ژئوپارک قشم به حساب می‌آید. اگر شواهد و نظرات یونسکو را برای ژئوپارک شدن قسمتی از جزیره قشم در نظر بگیریم یکی از آنها جنگل‌های حرا و دیگری غارهای نمکدان است. این غارها به جهت قدمتی که در منطقه دارند نمکهای آن دارای کاربردهای صنعتی و صادراتی به کشورهای دیگر بوده است. در گذشته به جهت نبود اطلاعات و تبلیغات در مورد این غارها، از آنها استفاده گردشگری و جذب گردشگر نمی‌شده و این غارها فقط برای مردم بومی جزیره آشنا بودند آن هم به جهت داشتن نمکهای فراوان و کسانی که در این غارها به دلیل ریزش، جان خود را از دست داده بودند. در چند سال اخیر به جهت تبلیغاتی که در مورد این غارها انجام گرفته است گردشگران داخلی و خارجی از این پدیده نادر دیدن می‌کنند. جدی شدن بحث ژئوپارک در قشم در غرب جزیره، به دلیل داشتن تنوع اشکال زمین‌شناسی و همچنین زندگی جالب، توجه مردمان بومی را به خود جلب نموده است. که غارهای نمکدان نیز شامل این پدیده می‌گردد و جهت توسعه‌ی توریسم در این منطقه به عنوان یک سایت جداگانه ژئوپارک مورد توجه قرار گرفت.

این غارها علی‌رغم نداشتن امکانات و توان ارائه خدمات به گردشگران باز مورد بازدید گردشگران قرار نمی‌گیرند. غار نمکدان به عنوان یکی از سایت‌های اصلی ژئوپارک مورد توجه است و جهت جذب توریسم برای این منطقه برنامه‌ای جداگانه در حال انجام است. جهت بازدید گردشگران داخلی و خارجی قرار است مکان‌هایی در غار تعیین شود و از کناره غار دالانی افقی به طرف یکی از تالارهای غار زده شود تا گردشگران بتوانند از قسمت‌هایی از این غار دیدن کنند. اما آماده‌سازی غار هنوز امکان‌پذیر نیست.

گنبد نمکی

سایت نمکدان یکی دیگر از جاذبه‌های علمی گردشگری ژئوپارک قشم می‌باشد که در فاصله ۱۰۰ کیلومتری شهر قشم قرار دارد. در این منطقه بدلیل پدیده دیاپیرسم گنبد نمکی سر برآورده است که طولانی‌ترین غار نمکی جهان در این گنبد قرار دارد. همچنین وجود چشمه‌های نمک و سفید پوش کردن دره‌ها و زمین‌های اطراف این گنبد چشم‌اندازی رویایی به منطقه داده است. در این منطقه انواع سنگهای رسوبی، دگرگونی و آذرین را می‌توان یافت که جهت پژوهش‌ها و تحقیقات کانی‌شناسی پترولوژی یا سنگ‌شناسی می‌تواند مورد مطالعه قرار گیرد.

کور کورا کوه

کور کورا کوه در مجاورت روستای گیاهدان قرار دارد. البته این سایت خارج از محدوده اصلی ژئوپارک قرار دارد ولی با توجه به زیبایی منطقه به عنوان یکی دیگر از سایت‌های اصلی ژئوپارک مورد قبول یونسکو واقع شد. ساختار عمومی منطقه تپه ماهورهایی است که بیشتر از جنس مارن می‌باشد و بدلیل فرسایش توسط آب‌های جاری دره‌ها و تنگه‌های بین آنها ایجاد شده است.

چاه‌های تل آب یا طلا

سایت بعدی که حکایت از گذشته تاریخی دارد در ۷۶ کیلومتری شهر قشم و در ۳۰ کیلومتری شمال فرودگاه بین‌المللی قشم در روستای لافت که یکی از سایت‌های فرعی ژئوپارک است قرار دارد. به محض ورود به این روستا و در جوار قلعه نادری حلقه‌های چاه آب متعدد در داخل گودال دامنه کوه به چشم می‌خورد که حکایت از تکنولوژی ذخیره آب پارسیان جزیره نشین عهد هخامنشی و دوره زرتشتیان دارد. چون تکنولوژی چاه کنی و قنات تا آنجا که روشن است خاص گبریان و زرتشتیان بوده است. مردم سخت کوش این منطقه، با زحمت زیاد در دل سنگهای شیستی برای ذخیره آب زلال باران، چاه‌هایی حفر کرده‌اند. تل مشرف بر این چاه‌ها، با سطح سنگی مرجانی، آب باران را به گودال محل چاه‌ها هدایت می‌کند و چون کف چاه‌ها به لایه‌های گچی ختم شده است، آب برای مدت طولانی، نسبتاً سالم و خنک در آن باقی می‌ماند. گفته می‌شود تعداد چاه‌های طلا به تعداد روزهای کیسه یک سال شمسی، ۳۶۶ حلقه بوده و در گذشته در هر روز از سال درپوش یکی از آنها را باز و از آن استفاده می‌کردند. بعضی به غلط و به دلیل ارزش بالای آب در جزیره و از طلا را به آن اطلاق می‌کنند در حالیکه صحیح آن طلا = تل او = تل آب و به معنی آب است. همچنین در این روستا علاوه بر چاه‌ها دارای بادگیرهای معروفی است که ساکنان قدیمی این روستا جهت تهویه ی هوا از آن استفاده می‌کردند و هنوز هم کاربرد آن در این روستا مشهود است.

توسعه گردشگری با استفاده از پتانسیل هالوتراپی در غارهای نمکی

در طول سفرهای مکرر تحقیقاتی گروه به محدوده غارهای نمکی منطقه خصوصاً غارهای گنبد نمکی نمکدان، اعضای گروه بارها افرادی را مشاهده می‌نمودند که ادعا می‌کردند به تو صیه پزشکان متخصص اروپایی برای حضور در این غارها به منظور کنترل و بهبود مشکلات بیماری‌های تنفسی یا حساسیتی، به این منطقه مراجعه کرده‌اند. با مراجعه به منابع اینترنتی مشخص شد که تعداد زیادی سایت اینترنتی مربوط به ارگان‌های ذیربط در سطح جهان به این موضوع اختصاص دارد و در برخی کشورها مانند آلمان، ایتالیا، مجارستان، ارمنستان، لهستان، اتریش، رومانی، اوکراین و آذربایجان، تسهیلات ویژه‌ای برای استفاده از تأثیرات مثبت تنفس در فضاها و معابر

طبیعی یا حتی مصنوعی نمکی فراهم گردیده است. براساس ادعای مطرح شده توسط این ارگان‌ها در سایت‌های اینترنتی مربوطه، این روش نوین درمانی که اغلب از آن تحت عنوان نمک غار درمانی یا به اختصار نمک درمانی یاد می‌شود، در دنیا با استقبال گسترده و روزافزون بیمارانی که مشکلات تنفسی و ریوی مانند آسم، حساسیت‌ها و حتی سینوزیت یا تب یونجه دارند مواجه شده است. در برخی از این سایت‌های اینترنتی، حتی مراجعه و حضور در غارهای نمکی برای تقویت ریه و افزایش توان ساز و کارهای بدن، به افراد سالم نیز توصیه شده است. جالب است که تعدادی از کشورها علی‌رغم آن که به طور طبیعی فاقد گنبد‌ها و غارهای نمکی اند، با وارد کردن مقادیر فراوان نمک، اقدام به ساخت اتاقک‌ها و غارهای مصنوعی نمکی نموده و از این طریق با رونق صنعت گردشگری از طریق توریسم درمانی منافع فراوانی به دست می‌آورند. شایسته است مسئولین پس از انجام تحقیقات لازم و نظرخواهی از پزشکان متخصص در صورت اطمینان از اثرات مثبت این روش درمانی، با در نظر گرفتن تدابیر لازم، در خصوص فراهم نمودن امکانات و تسهیلات مورد نیاز، برای این امر برنامه‌ریزی نمایند. در صورت کسب نتایج مثبت، باید توجه داشت که یک وجه تمایز شاخص و برتری برای غارهای نمکی مناطق مورد مطالعه در مقایسه با موارد مشابه در دیگر نقاط جهان، در خصوص اثرات درمانی وجود دارد. این تمایز عبارتست از نزدیکی و مجاورت غارهای نمکی خلیج فارس با سواحل دریا که شاید به نوبه خود بتواند برای تنفس اینگونه بیماران مفیدتر بوده، اثربخشی مربوطه را مضاعف نموده و از این طریق، گردشگران بیشتری را جذب نماید.

جنگل‌های حرا

مهمترین عامل ثبت جهانی ژئوپارک قشم وجود ۲۰۰ کیلومتر مربع جنگل‌های دریای حرا در این جزیره است که بزرگترین جنگل دریایی جهان به شمار می‌رود. این منطقه زیستگاه پرندگان مهاجر ساکن و زیست گاه دلفین‌های جزیره است از این سایت می‌توان همانند سایت غار نمک به عنوان مهمترین سایت نام برد. جنگل حرا درختانی در اندازه ای ۳ تا ۶ متر با شاخ و برگ سبز روشن هستند. حرا درختی است آب شور زی که هنگام مد آب دریا تا گلوگاه در آب فرو می‌رود و در هنگام جزر از آب بیرون می‌آید و طبیعتی زیبا را در سواحل قشم خلق می‌کند. تنگه خوران، بین جزیره قشم و بخشی از استان هرمزگان و بندر خمیر جنگل دریایی حرا در گستره‌های معادل ۲۰۰ کیلومتر مربع پدید آمده که از تنوع زیستی بالایی برخوردار است. این جنگل همچنین به دلیل مساعد بودن شرایط اکولوژی، زیستگاه امن پرندگان مهاجر از مناطق گرمسیر است. هر ساله هزاران نفر از این جنگل‌ها دیدن می‌کنند.

معرفی جنگل های حرا

منطقه حفاظت شده حرا جزء یکی از ۹ ذخیر گاه زیست کره ایران است. گونه جنگلی حرا از ویژگی های اکوسیستم سواحل جنوبی ایران است که به طور پراکنده، از تنگه هرمز به سمت شرق و اقیانوس هند، در سواحل عمان، پدید آمده اند. حرا، گیاهی از تیره شاه پسند است. دانه آن روی درخت مادر می روید و نهال تولید می کند. سپس از درخت جدا می شود و داخل مرداب می افتد. جنگل حرا بر دریا و آب شور قرار دارد و این سازش با آب شور و شرایط نامناسب، از حرا یک گیاه استثنایی ساخته است. درختان حرا، در قسمتهای کم عمق، کنار و روی تپه های جزیره ماندی که هنگام پایین رفتن آب دریا از آب بیرون می مانند قرار گرفته اند. عمق آب این مناطق از یک تا یک و نیم متر تجاوز نمی کند، بنابراین جنگل هنگام بالا آمدن دریا، در آب های نیلگون خلیج فارس به حالت شناور می ماند و با فروکش کردن آب دریا به مدت ۶ تا ۷ ساعت مانند جنگل های مناطق خشک نمایان می شود. این جنگل ها در سواحل خلیج فارس، در اطراف بندر لافت، شمال جزیره قشم، بندر خمیر و در کانون های مترکم دیده می شوند. ابوعلی سینا، دانشمند بزرگ ایرانی، درخت این جنگل ها را حرا نامیده است. جنگل حرا در اطراف جزیره قشم، در نواری به عرض ۵۰ تا ۵۰ متر کشیده شده و محدوده ای برابر با ۱۵۰ کیلومتر و مساحتی معادل ۸۲۳۶ هکتار را در بر گرفته است. اگر آب های نواحی باتلاقی و مساحت نقاط خالی منظور نشود، مساحت واقعی این جنگل در حدود ۶۰۱۲ هکتار می باشد. وسیع ترین قسمت جنگل های حرا در آب های بندر لافت و بندر پل در شمال غربی جزیره قشم و در فاصله ۱۴۰ کیلومتری غرب بندرعباس قرار دارد. این جنگل های ماندابی بر روی خاک های لجنی ناشی از رسوب خاک های حاصل از فرسایش سواحل رشد یافته اند و دائماً در معرض جزر و مد آب قرار دارند. به طوری که در زمان جزر، درختان و بستر لجنی آنها از آب بیرون آمده و به صورت جزایری پراکنده نمایان می شوند و در مواقع مد، تمامی جنگل حرا زیر آب رفته و ناپدید می شود. اصولاً درخت حرا در نقاطی می روید که در مواقع مد دریا به زیر آب بروند. در نقاط مرتفع تر بستر دریا از این گونه درخت مشاهده نمی شود. به این گیاه در بندرعباس حرا، در بلوچستان تمر و در بعضی از نقاط تول گفته می شود. به عربی نیز آن را شوروی و شوره می نامند و گفته می شود که حرا را یک ایرانی از هندوستان به ایران آورد و در نزدیکی بندر لافت قشم کاشت.

جنگل حرای قشم تنها در سطح ملی نیست که حائز اهمیت است بلکه این جنگل عنوان جهانی هم دارد و دارای دو نوع خیز گاه زیست کره و تالاب بین المللی نیز می باشند. این جنگل ها محیط زیست پویا ساز و کارهای پیچیده، پرنندگان نادر، آبیان غیر متعارف، کارکردهای مختلف، ارزش ها و زیبایی های سحر آمیز، خود پدیده های شگفت انگیزی می باشند که برای طیف گسترده ای از مردم از جداییت های خاصی برخوردارند. مارینا یا درختچه حرا نسبت به سایر گونه های مانگرو بیشترین بردباری

در تغییر دمای هوا و میزان شوری نشان می‌دهد و یکی از مقاوم‌ترین گونه‌ها محسوب می‌شود. شیرین کردن آب شور از دیگر ویژگی‌های مهم این جنگل‌هاست، دفع نمک در این درختان از طریق غده‌های پوشاننده نمک اتفاق می‌افتد. گرچه به نظر نمی‌رسد ولی از هر هکتار جنگل حرا سالانه حدود هفت تن برگ می‌ریزد. براساس آزمایش‌های به عمل آمده برگ حرا دارای ارزش غذایی معادل یونجه و جو است و میزان پروتئین خام آن حدود ۱۷/۵ درصد و سلولز آن ۲۵/۴ درصد است. این یعنی غذای مناسب برای میلیون‌ها موجود زنده، اهمیت این جنگل‌ها در زمینه شیلات و آبزیان نیز قابل توجه است زیرا که این جنگل‌ها پرورشگاه مهم‌ترین ماهیان تجاری، سخت‌پوستان و دوکفی‌ها محسوب می‌شوند. بی‌دلیل نیست که امروز مناطق حفاظت شده در کل نوار ساحلی جنوب کشور و به ویژه در عرصه مانگروها این میراث‌های طبیعی بی‌همتا را برای نسل حاضر و آتی حفظ کنیم.

هر ساله در پایان فصل بهار جنگل دریایی حرا که به وسعت صد هزار هکتار در کناره شمالی جزیره قشم بر آب‌های نیلگون دریایی پارس شناور است شکوفه می‌دهد. و بوی دل‌انگیز عطر گل حرا رایحه غربی است. چیزی شبیه همه ادویه‌های چین و هند بوی ناشناخته و مبهم، بویی که در هیچ گل و گیاهی حضور ندارد. گل حرا خوشه‌های کوچک زرد و براق و بسیار معطر و پرشده است. چهار گلبرگ آن همیشه به نظر خیس می‌رسد. انبوه زنبور عسل وحشی در سراسر زمان شکوفه‌های حرا بر فراز این جنگل وسیع پرواز می‌کنند. عسل تابستانه قشم از شهد گل حرا به دست می‌آید و بوی غریب گل حرا را با خود دارد.

بنابر تحقیق آنوبانی گیاه حرا که گاه به عنوان علوفه برای خوراک چهارپایان استفاده می‌شود دارای چندین فایده دارویی و صنعتی نیز است. از آن جمله می‌توان به استفاده از آن در درمان جذام و همچنین برخی بیماری‌های پوستی اشاره نمود. درختان حرا با قطر ۳۰ سانتیمتر و ارتفاع ۴ متر، میان آب‌های خلیج فارس سر درآورده و منظره بسیار جالب و کم‌نظیر و دیدنی و به عبارت بهتر خیره‌کننده‌ای به وجود آورده‌اند. درخت حرا همیشه سرسبز و زیباست و خاصیت جالبی که این درخت دارد این است که هر چه سر و شاخه‌های آن را قطع کنند. بهتر رشد می‌کند و سرسبزتر می‌شود دامداران محلی برای تأمین پنجاه درصد علوفه مورد نیاز دام‌های خویش از برگ درختچه حرا استفاده می‌کنند تا امروزه عده زیادی از اهالی لافت، کورزین، ملکی، دورینی، دهخدا، سهیلی، طبل و گوران با گردآوری و استفاده از سر و شاخه‌های درخت حرا امرار معاش یا دامداری می‌نمایند.

قابلیت‌های پژوهشی و آموزشی این نظام اکولوژیک استثنایی و منحصر به فرد همان قدر برای دانشجویان جذابیت دارد که دیدن غروب سحرانگیز جنگل‌های نیمه‌شناور آن برای مردم عادی. این جنگل‌ها کانون دیدنی‌های غیرمتعارف و حیرت‌آور است. دیدن ماهی خزیده، پرندگان نادر همچون اگر ت بزرگ، گیلان شاه و

حواصیل هندی در کنار عقاب ماهی گیر، نوک قاشقی، پلیکان ها و فلامینگوها همیشه امکان پذیر نیست اما جنگل ها همیشه بهار دریایی حرا همه این دیدنی ها را یکجا به بازدیدکنندگان خود سخاوتمندانه عرضه می کنند. تعداد گونه های جانوری سکنی گزیده در این زیستگاه ها بیش از هر زیستگاه دیگر در کشور ما است و شاید بتوان گفت که تنها صخره های مرجانی خلیج فارس رقیب جدی جنگل های حرا باشند. بسیاری از پرندگان نادر و در خطر انقراض در این جنگل ها زندگی آسوده ای دارند. این جنگل ها برای آبریان نیز پرورشگاه نوزادان به شمار می آیند.

چشمه های گوگردی

این چشمه ها یکی دیگر از سایت های ژئوپارک در جزیره قشم هستند. یکی از این چشمه ها چشمه آبگرم چاهو شرقی است که این روستا در فاصله ۸۴ کیلومتری قشم قرار دارد و این چشمه در جنوب این روستا واقع شده است. این چشمه از سالیان گذشته وجود داشته و در دل کوه ها واقع شده است. اکثر افراد ساکن در قشم بیشتر برای دردهای مفاصل و گرفتگی های عضلانی و دیگر بیماری های پوستی به این چشمه ها مراجعه می کنند. از دیگر چشمه های موجود، می توان به چشمه کارگه در فاصله ۱۰ کیلومتری روستای سلخ و گمبرون اشاره نمود. این چشمه نیز همانند چشمه قبلی برای دردهای مفاصل و بیماری های پوستی استفاده می شود. همچنین ژئوپارک قشم دارای موزه ای می باشد که حیات وحش منطقه و عکس هایی از پدیده های زمین شناسی ژئوپارک را به نمایش می گذارد.

قرار گرفتن سواحل در حاشیه ژئوپارک باعث شده زیبایی این ژئوپارک چندین برابر شود. همچنین از دیگر ویژه گی های اصلی ژئوپارک قشم مجاورت با جنگل های حرا می باشد که به ارزش آن به مقدار خیلی زیادی افزوده است (امری کاظمی، ۱۳۸۴، ص ۵۵).

بخش دوم: رشد اقتصادی

رشد واقعی اقتصاد

طی دو دهه گذشته توجه اصلی اقتصاد جهانی معطوف به اقداماتی بوده است که نرخ رشد واقعی درآمد ملی را شتاب می بخشد. اقتصاددانان و سیاستمداران همه کشورها، اعم از فقیر و غنی، سوسیالیستی و سرمایه داری، شرقی و غربی، شمالی و جنوبی سر تعظیم به آستان رشد فرود آورده و پیشرفت اقتصادی را قبله خود ساخته اند. در پایان هر سال آمارهای مختلف گردآوری می شود تا رشد نسبی تولید ملی را اندازه گیری کند. «رشد سالی» طریقه زندگی شده است. موفقیت یا شکست در دست یافتن به رشد اقتصادی لازم می تواند موجب تقویت یا سقوط دولت ها شود. همان طور که قبلاً اشاره شد، برنامه های دولت های جهان سوم غالباً به وسیله رشد درآمد ملی آنها

ارزشیابی می‌شود. در حقیقت طی سالیان متمادی چون مفهوم رشد نقشی اساسی برای هر ملتی در سطح جهانی ایفا می‌کند، لذا لازم است که ماهیت و علل رشد اقتصادی را درک کنیم (قره‌باغیان، ۱۳۷۶، ص ۵).

عوامل اصلی رشد اقتصادی در هر جامعه‌ای عبارت است از

تراکم سرمایه که شامل همه سرمایه‌گذاری‌های جدید در زمین، وسایل مادی و نیروی انسانی است.

رشد جمعیت و بنابراین، هر چند با تأخیر، رشد نیروی کار.

پیشرفت تکنولوژیکی

(همان منبع، ص ۷)

اکنون هر یک از موارد فوق را به طور مختصر شرح می‌دهیم.

تراکم سرمایه

تراکم سرمایه در صورتی به دست می‌آید که مقداری از درآمدهای امروز پس‌انداز و تبدیل به سرمایه شود تا از آن طریق بتوان درآمد و تولید بیشتری در آینده به دست آورد. کارخانجات، ماشین‌آلات، وسایل و مواد جدید موجب افزایش موجودی سرمایه مادی هر ملت (یعنی کل ارزش «خالص» واقعی تمام کالاهای سرمایه‌ای مولد مادی) می‌شود و در نتیجه امکان گسترش سطح تولید فراهم می‌آید. این نوع سرمایه‌گذاری‌های مستقیماً مولد را آن دسته از سرمایه‌گذاری‌ها که اصطلاحاً زیرساخت اجتماعی و اقتصادی نامیده می‌شود- راه‌ها، برق، آب، اقدامات بهداشتی، ارتباطات و غیره- و فعالیت‌های اقتصادی را تسهیل می‌کند و به یکدیگر ارتباط می‌دهد، تکمیل می‌کند. مثلاً، زراعی که از تراکتور جدید استفاده می‌کند موجب افزایش محصولات کشاورزی می‌شود ولی اگر نتواند اضافه محصول خود را در بازار به فروش برساند محتملاً افزایش تولید موجب اضافه تولید مواد غذایی کشور نمی‌شود و سرمایه‌گذاری او بی نتیجه خواهد ماند.

راه‌های دیگری نیز برای سرمایه‌گذاری وجود دارد که کمتر آشکار است. استفاده از وسایل جدید برای آبیاری بهتر ممکن است موجب بالا رفتن کیفیت محصول و یا افزایش آن شود و در نتیجه تولید ملی را افزایش دهد. مثلاً اگر تولید ۱۰۰ هکتار زمین آبی برابر با تولید ۲۰۰ هکتار زمین مشابه دیم باشد، با حفر چاه و افزایش آبیاری زمین دیم مثل آن است که مقدار زمین زیر کشت را دو برابر کرده باشیم. همچنین مصرف کود شیمیایی و یا استفاده از سموم دفع آفات داشته باشد. این گونه سرمایه‌گذاری‌ها موجب بهبود کیفیت زمینهای زراعی و در نتیجه افزایش محصول می‌شود و دقیقاً مثل این است که زمین قابل کشت، ولی لم یزرعی را به زمینهای زراعی موجود اضافه کرده باشیم.

همچنین، سرمایه‌گذاری در منابع انسانی می‌تواند موجب افزایش کیفیت شود و حتی بیشتر از سرمایه‌گذاری‌های نوع دیگر موجب افزایش تولید ملی شود. دبستان، دبیرستان، هنرستانهای فنی و حرفه‌ای، برنامه‌های آموزش حین کار و آموزشهای بزرگسالان و انواع آموزشهای «غیر رسمی» می‌تواند مهارت‌ها و منابع انسانی را به عنوان نتیجه سرمایه‌گذاری‌های مستقیم در ساختمان، تجهیزات و مواد (مثلاً کتاب، وسایل آموزش سمعی و بصری، وسایل آزمایشگاهی و ابزار و ادوات فنی از قبیل دستگاه تراش و آسیاب) افزایش دهد. آموزشهای مناسب و پیشرفته معلمان و همچنین بهبود وضع کتابهای درسی اقتصادی می‌تواند اثرات بسیار زیادی در کیفیت، رهبری و بهره‌وری نیروی کار مفروض داشته باشد. به عبارت دیگر، مفهوم سرمایه‌گذاری در منابع انسانی، مشابه بهبود کارایی زمین از طریق آبیاری بهتر و استفاده از کود شیمیایی و سموم دفع آفات است. تمام پدیده‌های ذکر شده و بسیاری عوامل دیگر اشکالی از سرمایه‌گذاری هستند که به «تراکم سرمایه» منتهی می‌شوند. تراکم سرمایه می‌تواند موجب افزایش منابع جدیدی شود (مثل قابل کشت کردن زمین موات) و یا موجب افزایش بهره‌وری منابع موجود گردد. (مثل ایجاد وسایل آبیاری، استفاده از کودهای شیمیایی و یا سموم دفع آفات نباتی و غیره). ولی مهمترین خصوصیت تراکم سرمایه «توازن» بین مصرف فعلی و آینده است - امروز کمی کمتر مصرف کنیم تا بتوانیم در آینده امکانات مصرف بیشتری داشته باشیم (قره باغیان، ۱۳۷۶، ص ۸۸).

مفهوم رشد آرام و مداوم اقتصادی

مفهوم رشد مداوم اقتصادی، قرینه تعادل بلند مدت در تئوری رشد اقتصادی ایستاست. به این خاطر، به رشد مداوم اقتصادی، رشد تعادلی نیز می‌گویند. در جریان رشد مداوم اقتصادی تمام متغیرها مانند تولید، جمعیت، ذخیره سرمایه، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و پیشرفت‌های فنی یا ثابت هستند یا اینکه با نرخ ثابت و معینی رشد می‌کنند. برخی از اقتصاددانان نو کلاسیک با اختیار متغیرهای مختلف، تفسیرهای متفاوتی از رشد مداوم اقتصادی به دست می‌دهند. به عقیده هارود^۱ زمانی یک اقتصاد در موقعیت رشد اقتصادی مداوم قرار می‌گیرد که نرخ رشد تضمین شده برابر با نرخ رشد طبیعی باشد ($G_w = G_n$). چون رابینسون^۲ از شرایط رشد اقتصادی مداوم به مثابه «دوران طلایی» یاد می‌کند که چون دستیابی به آن در شرایط واقعی اقتصاد مشکل است، «عصر حماسی» نیز نام می‌گیرد. حتی اگر این حالت ایجاد گردد، تعادل موقتی و گذرا خواهد بود و دوران طلایی نمی‌تواند برای مدت زمانی طولانی ادامه یابد. به عقیده مید^۳ در شرایط رشد مداوم و آرام اقتصادی، نرخ رشد درآمد کل و نرخ رشد درآمد سرانه همراه با رشد معین جمعیت (با نرخ مطلوب) و نیز بدون تغییر در پیشرفت‌های

فنی و تکنولوژی همیشه ثابت و بدون تغییر باقی خواهد ماند. پروفیسور کالدور^۱ در سال ۱۹۵۸ شش عامل اصلی را برمی شمارد که سبب رشد اقتصادی جوامع پیشرفته امروزی جهان بوده است:

(۱) نرخ رشد تولید سرانه واقعی هر کارگر در ساعت طی یک مدت زمان طولانی ثابت بوده است. به عبارت دیگر نرخهای رشد تولید و نیروی کار مورد استفاده در روند تولید در طول زمان، بدون تغییر مانده است.

(۲) نرخ رشد ذخیره سرمایه نیز کاملاً ثابت، و همیشه بیشتر از نرخ رشد نیروی کار بوده است. بنابراین، نسبت سرمایه به کار در طول زمان روند صعودی داشته است.

(۳) نرخ رشد ذخایر سرمایه و نرخ رشد تولید واقعی تقریباً مساوی بوده است. بنابراین، نسبت سرمایه به تولید ثابت بوده و در طول زمان هیچ روند خاصی را دنبال نکرده است.

(۴) نرخ سود که بر طبق تعریف نسبت سود سرمایه‌داران (P) از حجم سرمایه (K)^۳ است در بلندمدت ثابت بوده است. با توجه به ثابت بودن نسبت سرمایه به تولید و نیز ثابت بودن نسبت سود سرمایه‌داران، می‌توان چنین نتیجه گرفت که در بلندمدت سهم‌های نسبی نیروی کار و سرمایه در تولید ملی بدون تغییر باقی مانده‌اند.

(۵) نرخ رشد تولید سرانه در سراسر جهان مساوی نیست، بلکه از یک کشور به کشور دیگر متفاوت است.

(۶) در کشورهایی که سهم سود در تولید ملی زیاد است، نسبت سرمایه‌گذاری به تولید زیادتر خواهد بود.

اقتصاد یک کشور تنها زمانی براساس این شش شرط به طور مداوم رشد خواهد کرد که چهار شرط اولی به وقوع بپیوندد، دو شرط آخر عمدتاً برای مقایسه کشورهای مختلف با یکدیگر آمده است. براساس این شرط، زمانی اقتصاد، روند رشد مداوم را شروع می‌کند که تولید، اشتغال و ذخایر سرمایه با نرخی از پیش تعیین شده، رشد کند و نسبت سرمایه به تولید نیز ثابت باقی بماند. سهل‌تر آن است که رشد مداوم اقتصادی را از طریق شرایط لازم برای رسیدن به این روند تعریف کنیم. به عبارت دیگر، تولید و اشتغال با نرخ ثابتی رشد می‌کند و نرخ پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، نسبت ثابت و معینی از تولید کل می‌شود. در این حالت، سرمایه‌گذاری خالص باید با همان نرخی رشد کند که تولید رشد کرده است. ذخایر سرمایه، که ترکیبی از ذخایر جدید هستند، نیز باید با همان نرخ افزایش یابد. با تحقق سه پیش‌شرط - مساوی بودن نرخ رشد سرمایه‌گذاری خالص، ذخایر سرمایه و تولید - نسبت سرمایه بدون تغییر باقی خواهد ماند (ولی نژاد، ۱۳۷۴، ص ۵۶).

ویژگی های رشد مداوم اقتصادی

تئوری رشد اقتصادی نئو کلاسیک ها، در ابتدا، به تجزیه و تحلیل خصوصیات رشد مداوم اقتصادی براساس فرضیات اصلی مدل های رشد هارود و دمار^۱ می پردازد. ویژگی های رشد مداوم اقتصادی را می توان به ترتیب زیر خلاصه کرد:

(۱) در اقتصاد تنها یک کالای مرکب وجود دارد که می توان آن را مصرف کرد، یا آن را به عنوان عامل تولید به کار برد یا آن را به مثابه بخشی از حجم سرمایه ذخیره نمود؛

(۲) نیروی کار با نرخ ثابت و متناسبی معادل n ، رشد می کند؛

(۳) اشتغال کامل در هر زمان حکم فرماست؛

(۴) نسبت پس انداز به درآمد ثابت است؛

(۵) نسبت سرمایه به تولید از پیش تعیین شده است؛

(۶) ضرایب تولید ثابت هستند. امان جایگزین کردن عوامل تولید به جای یکدیگر وجود ندارد؛

(۷) پیشرفت های فنی وجود ندارند. به عبارت دیگر، پیشرفت های فنی در روند رشد مداوم اقتصادی خنثی است.

مدل های رشد اقتصاددانان نئو کلاسیک در ابتدا به تجزیه و تحلیل خصوصیات رشد مداوم اقتصادی پرداخته است تا نشان بدهد که فرضیات این مدل ها متضاد و مکمل یکدیگر نیستند. اقتصاددانان این مکتب در ابتدای این تجزیه و تحلیل، مدل هارود و دمار را انتخاب می کنند. در مدل های رشد هارود و دمار فرض بر این است که در صورت شرط $s/v = n+m$ اقتصاد وارد مرحله رشد مداوم خواهد شد؛ در حالی که به عقیده آنها این شرط، اقتصاد را بر روی تیغه چاقو قرار خواهد داد و حفظ تعادل بر روی تیغه باریک چاقو کاری است بسیار مشکل. در این حالت، اقتصاد یا در ورطه رکود طولانی یا پرتگاه تورم مزمن سقوط خواهد کرد. براساس مدل هارود و دمار اقتصاد تنها زمانی در مرحله رشد تضمین شده (s/v) با نرخ رشد طبیعی $(n+m)$ برابر شود. اما n, m, v, s به طور مستقل ثابت است و نیز هیچ دلیلی وجود ندارد که اقتصاد همیشه در حالت اشتغال کامل باشد. در این قسمت نقش هر یک از این عوامل در تئوری رشد اقتصادی کلاسیک ها را مورد بررسی قرار می دهیم (ولی نژاد، ۱۳۷۴، ص ۱۳۶):

انعطاف پذیری

اقتصاددانانی مانند جون رابینسون و کان^۲ نشان داده اند که بیکاری در واقع جزئی از روند رشد مداوم اقتصادی است. در نتیجه، پیش فرض رشد نیروی کار در زمان اشتغال کامل در تجزیه و تحلیل این گروه از اقتصاددانان از شرایط رشد داوم اقتصادی

capital. 1
harwars and demar. 2

حذف گردیده است. در عوض، جای خود را به این پیش شرط داده است که نرخ رشد اشتغال نباید از n بیشتر شود. برای رسیدن به رشد مداوم اقتصادی لازم نیست که حتماً $s/v=n$ باشد، بلکه تنها در صورت $s/v < n$ می‌توان به آن دست یافت. این همان چیزی است که «کان» آن را «دوران طلایی شوم»، در مقابل «عصر طلایی» جون رابینسون، که در آن $s/v = n$ بود، نامید. در «دوران طلایی شوم» کان، نرخ رشد تمرکز سرمایه (s/v) کوچکتر از نرخ رشد جمعیت (n) است و در نتیجه، بیکاری روند صعودی دارد. در این دوران، وجود فشارهای تورمی، علت عدم رشد سریع ذخایر سرمایه است. تورم قیمت‌ها در صورت ثابت بودن دستمزدهای پولی به معنی کاهش ارزش دستمزدهای واقعی است. زمانی که دستمزدهای واقعی در سطح حداقل معاش باشد، به علت محدود بودن حجم پس‌اندازها، محدودیت‌هایی در تمرکز سرمایه ایجاد می‌شود (همان منبع، ص ۳۲۷).

انعطاف پذیر بودن نسبت سرمایه به تولید

حال دوباره به دومین پیش فرض مدل رشد مداوم اقتصادی هارود می‌پردازیم که براساس آن نسبت سرمایه به تولید ثابت فرض شده بود. سولو، سوان (SWAN)، مید و سامونلسون مدل‌های رشد مداوم اقتصادی را به طریقی طرح‌ریزی کردند که در آنها نسبت سرمایه به تولید متغیر فرض شده باشد. به لحاظ نظری، پیش فرض مدل‌های رشد هارود و دمار مینی بر ثابت بودن نسبت سرمایه به تولید، نمایانگر آن است که برای تولید هر واحد اضافی محصول، یک نسبت ثابت، اما متناسب بین سرمایه و نیروی کار برقرار است. به عبارت دیگر، مقدار سرمایه و نیروی کار مورد نیاز برای تولید یک واحد اضافی محصول همیشه ثابت است (همان منبع، ص ۳۲۹).

تعریف و خصوصیات رشد نوین اقتصادی

تعریف رشد نوین اقتصادی

رشد نوین اقتصادی به نوع توسعه اقتصادی کشورهای توسعه یافته اروپای غربی، آمریکا، کانادا، استرالیا و ژاپن اطلاق می‌شود. کوزنتس^۱ در سخنرانی خود هنگام دریافت جایزه نوبل رشد اقتصادی نوین را اینطور تعریف کرد: «افزایش بلند مدت ظرفیت تولید به منظور افزایش عرضه کل تا بتوان نیازهای جمعیت را تأمین کرد. افزایش ظرفیت بلند مدت تولید بستگی به ترقیات نوین فنی و تطبیق آن با شرایط نهادی و ایدئولوژیک مورد تقاضای آن دارد.» این تعریف از سه جزء اصلی تشکیل شده است (همان منبع، ۹۱)

رشد اقتصادی یک ملت از طریق افزایش مداوم در عرضه کالا و خدمات مشخص می‌گردد.

پیشرفت تکنولوژی و ترقیات فنی عامل پراهمیتی در رشد اقتصادی است که رشد بازدهی برای تولید کالاهای مورد نیاز جمعیت را تعیین می کند. برای استفاده بهتر و موثرتر از تکنولوژی مدرن و توسعه داخلی آن، تطبیق شرایط ایدئولوژیک و نهادی برای استفاده مؤثرتر از نوآوری‌ها توسط دانش انسانی ضروری است. برای مثال تکنولوژی مدرن با شرایط اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه به دلیل بیسوادی و فقدان مهارت‌های لازم وفق نمی دهد.

خصوصیات رشد نوین اقتصادی

کوزنتس برای رشد نوین اقتصادی شش خصوصیات اصلی را برمی شمارد که از تعریف تولید ملی و اجراء آن مشتق می شود. از میان این شش خصوصیات دو مشخصه کمی است، و مربوط می شود به تولید ملی و رشد جمعیت، دو مشخصه مربوط می شوند به اشتغال و ساختار و زیربنای اقتصاد، و دو مشخصه دیگر مربوط به روابط بین‌المللی هستند. ما در این قسمت این شش مشخصه اصلی رشد نوین اقتصادی را به طور مجزا و یکایک به بحث و بررسی می گذاریم (همان منبع، ص ۹۸).

رشد سریع تولید ناخالص سرانه ملی و جمعیت

همانطور که تجربه کشورهای توسعه یافته از اواخر قرن هیجدهم یا اوایل قرن نوزدهم نشان می دهد، رشد نوین اقتصادی با نرخ رشد زیاد و سریع تولید ناخالص سرانه همراه با نرخ رشد مداوم جمعیت توصیف می شود. نرخ رشد تولید ملی سرانه پنج برابر بیشتر از رشد جمعیت بوده و تولید کل حداقل ده برابر شده است. کوزنتس نشان داد که نرخ رشد جمعیت در سیزده کشور پیشرفته و صنعتی امروز جهان در دوره رشد نوین به مراتب بیشتر از دوران قبل از آن بوده است. بجز کشور فرانسه که نرخ رشد جمعیت آن معادل ۲/۵ درصد در هر دهه بود، نرخهای رشد سایر کشورها متفاوت بوده و از ۶-۷ درصد برای بریتانیا، شوروی، ایتالیا و سوئد شروع می شود و به ۸ درصد برای سوئیس و آلمان غربی و هلند، و ۲۴-۱۹ درصد برای کانادا، آمریکا و استرالیا می رسد. متوسط نرخهای رشد تولید سرانه ملی ده ساله تمام این کشورها بیشتر از ۱۳ درصد بود. همین رقم برای کشورهای هلند و بریتانیا معادل ۱۳/۵-۱۴/۱ درصد، برای کشورهای آمریکا، سوئیس، فرانسه، آلمان، کانادا، ایتالیا، نروژ و دانمارک بین ۱۶ الی ۱۹ درصد، برای ژاپن ۲۶ درصد، برای کشور سوئد معادل ۲۸/۳ درصد و برای شوروی معادل ۴۳/۹ درصد بود.

«رشد نوین اقتصادی به معنی افزایشی شتابان نه تنها در تولید سرانه بلکه در جمعیت است. اما این نشان نمی دهد که اولی شرط لازم برای ظهور دومی باشد. در بعضی از کشورها نرخ رشد زیاد تولید سرانه توأم با رشد سریع جمعیت بوده و در برخی دیگر کمتر است.» برای مثال نرخ رشد ده ساله جمعیت در کشور شوروی بسیار نازل بود

(۶/۹ درصد) در حالی که نرخ رشد تولید سرانه ده ساله بالاترین رقم (۴۳/۹ درصد) بود. همین مسأله در مورد کشورهای بریتانیا، سوئد و ایتالیا نیز صادق است، نرخ رشد ده ساله جمعیت در این کشورها به ترتیب معادل ۶/۱، ۶/۷ و ۶/۸ درصد بوده در حالی که نرخ رشد ده ساله تولید سرانه به ترتیب معادل ۱۴/۱، ۲۸/۳ و ۱۸/۷ درصد بود. در مورد کشور فرانسه نیز نرخ رشد ده ساله جمعیت معادل ۲/۵ درصد بود، در حالی که نرخ رشد تولید سرانه برای ده سال برابر با ۱۴/۱ درصد بود. از طرف دیگر در مورد کشورهای آمریکا و کانادا نرخ رشد دهساله جمعیت به ترتیب معادل ۲۱/۶ و ۱۹/۱ درصد بود، در حالی که در همین دوره نرخ رشد تولید سرانه برای یک دهه در این دو کشور به ترتیب معادل ۱۷/۲، ۱۸/۲ درصد مشاهده می‌شد. این نشان می‌دهد که نرخ رشد جمعیت طی ده سال به مراتب بیشتر از نرخ رشد تولید سرانه طی یک دهه شد. «ظاهراً سایر عوامل مانند فراوانی نسبی منابع طبیعی، زمان اعمال و شروع روند رشد نوین اقتصادی و شرایط نهادی و اجتماعی تأثیر رشد جمعیت را پیچیده تر می‌سازد و از تداوم ساده رشد جمعیت و تولید سرانه تولید جلوگیری می‌کند، در حالی که رشد جمعیت به تنهایی ممکن است هم سبب رونق و یا رکود اثرات رشد تولید سرانه که از نظر وزن و سایر عوامل تعیین کننده با آن متفاوت است، شود.»

نرخهای زیاد رشد تولید ناخالص سرانه و جمعیت نمایانگر رشد تولید کل است. در طول دوران رشد نوین اقتصادی، نرخ رشد دهساله تولید کل در کشورهای مورد بررسی متفاوت بود. به طوری که کشور شوروی دارای بالاترین نرخ رشد معادل ۵۳/۸ درصد بعد از این کشور، کشورهای آمریکا معادل ۴۲/۵ درصد، ژاپن معادل ۴۲ درصد و کانادا ۴۰/۷ درصد بودند. پائین ترین نرخ رشد تولید کل برای یک دهه متعلق به کشورهای فرانسه معادل ۰/۸ درصد و بریتانیا معادل ۲۱/۱ درصد بود. نرخهای رشد تولید کل برای سایر کشورها بین ۲۱ الی ۴۰ درصد بود. تباینهای موجود بین این نرخهای رشد سبب افزایش هرچه بیشتر تولید از طریق ضریب های افزایش شد. نرخ رشد دهساله ۲۰ درصدی به معنی ۶ برابر شدن تولید اولیه است، در حالی که نرخ رشد ۵۰ درصد به معنی ۵۸ برابر شدن سطح تولید است.

اگر تمام کشورهای غیر کمونیستی مورد بررسی را باهم در نظر بگیریم، نرخ های رشد سالانه در طی دوران رشد نوین اقتصادی برای تولید سرانه معادل ۲ درصد، برای جمعیت معادل ۱ درصد و برای تولید کل معادل ۳ درصد خواهد بود. این نرخها نشان می‌دهند که به طور تقریبی ضریب افزایش در طی دهه، برای تولید سرانه معادل پنج، برای جمعیت معادل سه و برای تولید کل بیش از پانزده بوده است (همان منبع، ص ۵۲۳).

افزایش بازدهی و بهره‌وری

رشد نوین اقتصادی از طریق افزایش در نرخ تولید سرانه به دلیل بهبود کیفی مواد اولیه و عوامل تولید است که بازدهی بیشتر یا بهره‌وری سرانه عوامل تولید را به دنبال دارد. این پدیده با از طریق افزایش تولید عوامل کار و سرمایه و در نتیجه بهبود نحوه تولید و بازدهی هر دو عامل تولید و یا یکی از آنها ایجاد می‌شود. افزایش بازدهی عوامل تولید منجر به افزایش تولید سرانه بر هر عامل تولید به کار رفته می‌گردد. براساس بررسیهای کوزنتس مشاهده شد که نرخ رشد بهره‌وری آنقدر زیاد است که رشد تولید سرانه در کشورهای توسعه یافته را ببوشاند. حتی با چشم پوشی هزینه‌های پنهانی و عوامل تولید، رشد بهره‌وری نیمی از رشد تولید سرانه را شامل می‌شود.

رشد تولید ملی به دلیل افزایش شدید جمعیت است که افزایش سریع جمعیت کار را بدنبال داشته است. افزایش تولید ملی به نوبه خود سبب افزایش قابل توجهی در نرخ تمرکز سرمایه شده و این کار موجب انباشت مجدد سرمایه گشته است. شاخصها و نسبتهای موجود بین نیروی کار به کل جمعیت نشان دهنده روند افزایش برای تمام کشورهای توسعه یافته، بجز کشورهای سوئیس، لهستان و استرالیا است. برای کشورهای دانمارک ۲۹/۴ درصد، آمریکا ۲۵/۲ درصد، کانادا ۱۸/۳ درصد، بلژیک و آلمان ۱۵/۸ درصد، سوئد ۱۴/۶ درصد و بریتانیا ۱۳/۱ درصد بوده است. «این افزایش ممکن است به دلیل تغییر در ساختار سنی جمعیت به سود سن کار همراه با تنزل در نرخ تولد و نسبت جمعیت پائین تر از سن کار (جمعیت جوان)، یا به دلیل نرخ رو به تزاید شرکت زنان در تولید اجتماعی و کاهش سن بازنشستگی باشد. دلیل هرچه باشد، نسبت‌های مشاغل دستمزدزا به کل جمعیت افزایش یافته است». اما رشد اقتصادی کشورهای توسعه یافته با کاهش طولانی در تعداد کارگران به ساعات کار سرانه توأم بوده است. این تمایل نمایانگر افزایش بهره‌وری و یا بازدهی است بجز مورد استثنائی ایتالیا که بازدهی سرانه کار به ساعات کار، به میزان ۷/۵ درصد برای هر دهه کاهش داشته است، افت همه جانبه در نسبت کار سرانه به ساعات کار برای سایر کشورهای توسعه یافته مورد مطالعه بدین شرح است: ۱/۱ درصد برای کشور بریتانیا، ۲/۴ الی ۳/۵ درصد برای کشورهای بلژیک، آلمان، دانمارک، سوئد، و نروژ و آمریکا، ۲/۸ الی ۳/۵ درصد برای کشورهای کانادا، فرانسه و استرالیا، و ۴/۱ درصد برای کشور سوئیس و ۴/۵ درصد برای کشور هلند.

میزان کمک سرمایه به افزایش تولید بر هر واحد سرمایه را نسبت شاخص سرمایه به تولید نیز می‌گویند. شاخص تولید مجدد سرمایه به تولید ملی به میزان ۱۱ درصد در آمریکا (بین سال‌های ۱۸۵۰ الی ۱۹۵۰) و ۵ درصد در بریتانیا (بین سال‌های ۱۸۶۵ الی ۱۹۳۲) و ۷ درصد در ژاپن (بین سال‌های ۱۹۰۵ الی ۱۹۳۵) افزایش داشت. بطور کلی شاخص سرمایه به تولید برای کل کشورهای توسعه یافته از ۱/۶ درصد در اواخر قرن نوزدهم به ۳/۱ درصد در اوایل قرن بیستم افزایش یافت. به علاوه شاخصهای افزایشی سرمایه به تولید داخلی بین نیمه دوم قرن نوزدهم و نیمه نخست قرن بیستم

برای کشورهای سوئد از ۲/۶ به ۳/۶ درصد، نروژ از ۴ به ۵/۱ درصد، دانمارک از ۲/۴ به ۲/۸ درصد و استرالیا از ۲/۹ به ۵ درصد افزایش یافت (قره‌باغیان، ۱۳۷۶، ص ۲۱۲).

نرخ زیاد تغییرات زیربنایی

تحولات و تغییرات زیربنایی در دوران رشد نوین اقتصادی شامل: دور شدن از فعالیت‌های کشاورزی و نزدیکی به فعالیت‌های غیر کشاورزی و از صنعت به خدمات، تغییر در مقیاس تولید از کوچک به بزرگ، افزایش بازدهی و بهره‌وری عوامل تولید به دلیل رشد ترقی‌ات فنی و تغییر نحوه مالکیت تولید از مالکیت‌های خصوصی به مالکیت‌های امپریال همراه با تغییر در نوع مشاغل است.

مطالعات تجربی نشان می‌دهد که سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی در درآمد ملی در کشورهای توسعه یافته به استثنای استرالیا بشدت کاهش یافته است. در مورد بریتانیا سهم کشاورزی در تولید خالص ملی از ۲۲ درصد در سال ۱۸۴۱ به ۵ درصد در سال ۱۹۵۵، در مورد فرانسه از ۴۲ درصد بین سال‌های ۸۲-۱۸۷۲ به ۶ درصد در سال ۱۹۶۲، در مورد آمریکا از ۴۹ درصد در سال ۱۸۷۹ به ۹ درصد در سال ۴۸-۱۹۲۹، برای کشور ژاپن از ۶۳ درصد در سال ۸۲-۱۸۷۸ به ۱۴ درصد در سال ۱۹۶۲ رسید. بنابراین با پایان قرن نوزدهم سهم این بخش در تولید ناخالص ملی کشورهای بریتانیا، فرانسه، آلمان، هلند و آمریکا کمتر از ۱۰ درصد بود، در حالی که سهم این بخش در تولید ناخالص ملی کشورهای دانمارک، نروژ، سوئد، ایتالیا، کانادا، استرالیا، ژاپن و شوروی بین ۱۰ تا ۲۶ درصد در نوسان بود.

از طرف دیگر سهم بخش صنعت در تولید ناخالص ملی افزایش یافت، بطوری که در سال‌های ۱۹۵۰ سهم بخش صنعت در تولید ناخالص ملی اکثر این کشورها از ۵۰ درصد نیز فزونی گرفت: بریتانیا ۵۶٪، فرانسه ۵۲٪، آلمان ۵۲٪، هلند ۵۲٪، نروژ ۵۳٪، سوئد ۵۵٪، شوروی ۵۸٪. در همین حال کشورهای دیگری بودند که سهم بخش صنعت در تولید ناخالص ملی آنها بین ۲۲ الی ۴۹ درصد بود: ایتالیا ۲۲٪، استرالیا ۳۰٪، آمریکا ۴۲٪، دانمارک ۴۸٪، کانادا ۴۸٪ و ژاپن ۴۹٪.

سهم بخش خدمات در تولید ناخالص ملی همراه با نوسانات بوده است. برای مثال در کشورهای سوئد و استرالیا سهم بخش خدمات کاهش داشته در حالی که در مورد کشورهای ژاپن و کانادا افزایش مشاهده می‌شود. در مورد سایر کشورها تغییرات سهم بخش خدمات در تولید ناخالص ملی بسیار ناچیز بوده است.

سرعت تغییرات ساختاری در دوران رشد نوین اقتصادی را می‌توان از طریق تغییر در توزیع نیروی کار بین سه بخش اصلی اقتصاد تعیین نمود. با اوج گرفتن دوران رشد نوین اقتصادی در کشورهای توسعه یافته سهم بخش کشاورزی در اشتغال نیروی کار بشدت کاهش یافت، بطوری که سهم کشاورزی در اشتغال کل در بریتانیا ۵٪، آمریکا ۱۲٪، استرالیا ۱۷٪، دانمارک سوئد و کانادا ۱۹٪، سوئیس و فرانسه ۲۰٪ و نروژ ۲۵٪.

بود در حالیکه همین شاخص در مورد کشورهای ژاپن (۳۳ درصد) و شوروی (۴۰ درصد) به مراتب زیادتر بود. متعاقباً سهم نیروی کار شاغل در بخش صنعت افزایش یافت و به ۴۰ تا ۵۸ درصد رسید، بجز در مورد کشورهای شوروی و ژاپن که دیرتر از سایرین روند صنعتی شدن را آغاز کردند.

در همین حال سهم بخش خدمات در اشتغال نیروی کار یا ثابت باقی ماند و یا اینکه تغییر ناچیز کرد. برای مثال در کشورهای بریتانیا، بلژیک، هلند، سوئد و استرالیا سهم بخش خدمات در اشتغال کل ثابت بود، در حالی که در کشورهای سوئیس، دانمارک، نروژ، ایتالیا، آمریکا، کانادا، ژاپن و شوروی سهم نسبی یا مطلق بخش خدمات در اشتغال افزایش داشت. جابجایی های میان بخشی، توأم با رشد ابعاد و مقیاس تولید و تغییر در سازماندهی تولید، در هر بخش بوده، مانند استفاده از ماشین آلات یا گسترش تجارت، که هر کدام از خصیصه های مهم دوران رشد نوین اقتصادی محسوب می گردد. در این دوران به علت رشد سریع بخش صنعتی ناشی از رشد سریع ترقیات فنی سازماندهی تولید بهم ریخت. بنگاههای کوچک تولید بتدریج از جریان تولید یا خارج شدند و یا نوع فعالیت خود را تغییر دادند. بنگاههای کوچکتر توسط بزرگترها بلعیده شده و در مجموع شرکت های بزرگ تولید و توزیع را تشکیل دادند. این شرکت ها حتی در صحنه بین المللی با شرکت های دیگر کشورهای صنعتی که کالاها مشابه و همگن تولید می کردند، ترکیب شدند و در نتیجه بنگاههای تولید خصلت امپریال پیدا کردند (همان منبع، ص ۳۰۳).

شهرنشینی

یکی دیگر از خصوصیات مهم دوران رشد نوین اقتصادی جابجایی جمعیت بین مناطق شهری و روستایی است. به عبارت دیگر در این دوره ما شاهد مهاجرت از روستاها به شهرها هستیم. در نتیجه درصد رشد جمعیت در شهر شدیداً بیشتر از روستا خواهد بود. رونق فعالیت های صنعتی به دلیل رشد سریع تکنولوژی در مناطق شهری موجب انتقال مراکز عمده تولید از روستاها به شهرها شد. از طرف دیگر همراه با افزایش تولید و بهبود تکنولوژی جریان مهاجرت تسهیل شد. همراه با افزایش تعداد ساکنان مناطق شهری، اثرات شهرنشینی بتدریج بر روی رشد نوین اقتصادی ظاهر گشت. از عوارض شهرنشینی کاهش میزان زاد و ولد و در نتیجه تشکیل خانواده ها یا جمعیت کم را می توان در شمار آورد. یکی دیگر از خصوصیات شهرنشینی، گردهم آئی افراد مختلف در نقاط گوناگون کشور و احتمالاً با ارزشهای فرهنگی متفاوت است که منجر به آموزش فرهنگی افراد از یکدیگر، یا افرادی که از قبل در شهرها زندگی می کردند خواهد شد که پویائی هرچه بیشتر فرهنگی را بدنبال دارد. شهرنشینی می تواند فاصله ها را کاسته، مردم را بهم نزدیک کرده و حس تعاون را در آنها برانگیزد. از همه مهمتر می تواند شرایطی ایجاد کند که سبب بروز و ظهور قوه

ابتکار و استعداد‌های فردی و اجتماعی گردد. به عبارت دیگر شرایط مناسبی جهت رشد دانش و علم ایجاد کند.

علاوه بر این شهرنشینی بر میزان هزینه‌های مصرفی و استاندارد و روش‌های زندگی مردم تأثیر می‌گذارد.

شهرنشینی جریان تقسیم کار و تخصص‌ها را شتاب می‌دهد و بسیاری از فعالیت‌های غیراقتصادی و غیر وابسته به بازار را به فعالیت‌های اقتصادی و وابسته به بازار منتقل می‌کند. «بسیاری از فعالیت‌ها در جهت تهیه غذا، دوخت لباس، تعمیر کفش، تعمیر و ساختمان‌بناها و خانه‌ها که در یک برهه از زمان توسط خود مالکان در خانه‌ها صورت می‌گرفت، اکنون توسط دکان‌های خیاطی، رستوران‌های فروش غذا، شرکت‌های ساختمانی مغازه‌های کفاشی و غیره صورت می‌گیرد.» شهرنشینی سبب تشدید روند شکل‌گیری تخصص‌ها و تقسیم کار گردید.

شهرنشینی ارضاء بسیاری از خواسته‌ها و حوایج را پر هزینه‌تر نمود. از یک طرف بسیاری از خدمات که در روستاها به صورت رایگان در اختیار ساکنان بود، اکنون می‌بایست در شهرها برای استفاده از آنها مبالغی پرداخت کرد. از طرف دیگر همراه با افزایش تعداد شهرنشینان و شلوغی مناطق شهری، قیمت بسیاری از خدمات و کارهای عرضه شده در شهرها نیز افزایش یافت. افزایش تعداد شهرنشینان و فقدان برنامه‌ریزی دقیق علمی برای گسترش شهرها سبب پیدایش مشکلاتی در ارائه خدمات بهداشتی، آموزشی، حمل و نقل، ارتباطات و مسکن گردید. شهرنشینی یک سری هزینه اضافی را نیز همراه خواهد داشت که قبلاً در مناطق روستائی به صورت رایگان ارائه می‌شد، مانند مسکن، آب و غیره، در نتیجه افزایش تقاضا برای خدمات جانبی شهرنشینی، استاندارد و ترکیب تقاضای مردم تغییر می‌کند. بطوری که یک خانواده روستائی مقدار بیشتری از درآمد خود را صرف غذا و پوشاک می‌کند، در حالی که یک خانواده شهری مبلغ بیشتری را صرف مخارج مسکن، آب و برق و غیره می‌کند. تقلید اثر مهمی در افزایش تقاضای مهاجران به شهرها دارد. تأثیر جاذبه‌های شهری و تقلید از شهرنشینان، آثار خود را بلافاصله بصورت افزایش میزان تقاضا نشان می‌دهد (همان منبع، ص ۳۰۸).

گسترش برون مرزی فعالیت‌های اقتصادی کشورهای توسعه یافته

توسعه اقتصادی در کشورهای توسعه یافته بسیار ناهمگون و نابرابر بوده است. رشد نوین اقتصادی در برخی از این کشورها زودتر و در گروه دیگر دیرتر صورت گرفت. دلیل این امر، تفاوت در سوابق تاریخی، تقدم و تأخر در رشد نیروی مولد اجتماعی و دستیابی به سرزمین‌های مستعمره است. زمانی که علوم و تکنولوژی مدرن توسعه یافت، انقلاب صنعتی بوقوع پیوست. انقلاب صنعتی تحولی فنی و اقتصادی بود که به دنبال رنسانس فکری در اروپا رخ داد. انقلاب صنعتی برای نخستین بار بعد از اختراع

ماشین بخار در انگلستان در نیمه دوم قرن هیجدهم بوقوع پیوست و بعدها به سایر کشورهای اروپایی رسوخ کرد. رشد نوین اقتصادی در اروپا متمرکز بود و سپس به سایر نقاط جهان از آن جمله آمریکا و ژاپن در اواخر قرن نوزدهم و شوروی در سالهای دهه ۱۹۳۰ رسوخ کرد. رشد برون مرزی کشورهای توسعه یافته، از کشورهای اروپائی شروع شد و این به دلیل انقلاب تکنولوژیک بود که موجبات توسعه و پیدایش وسایط حمل و نقل دریایی را فراهم ساخت. این پدیده سبب گسترش سیستم استعمار مستقیم گردید و راه کشورهایی را که قبلاً بسته بودند بر روی کشورهای استعمارگر گشود. در این زمان کشورهای بریتانیا و فرانسه گوی سبقت را از دیگر کشورهای توسعه یافته ربوده و سرزمینهای بسیار وسیعی در آفریقا و آسیا را ضمیمه کشور خود نمودند. ژاپن نیز با ارتباط خطوط کشتیرانی بریتانیا از انزو خارج شد. دقیقاً به علت رقابت بین دول امپریالیستی و استعماری سرزمینهای میانه (سکوهای میان راه) مانند ژاپن و شوروی توسعه پیدا کردند. ژاپن سکوی رسیدن به سرزمینهای کره، چین و هندوچین بود. از طرف دیگر تقسیم آفریقا به مناطق نفوذ و تسلط سیاسی بیشتر بر کشورهای استعمارزده در نتیجه رقابت بین قدرت‌های امپریالیستی رقیب بود که سبب رشد برون مرزی کشورهای توسعه یافته مانند آلمان و آمریکا- در دو دهه اخیر قرن نوزدهم- گردید. بنابراین عناصر قدرت و سیاست در روابط بین الملل عوامل مهمی در پراکندگی رشد نوین اقتصادی بودند. این به معنی وابستگی هرچه بیشتر ملل جهان به یکدیگر و به دلیل وجود منابع مشترک و پیشرفت‌های علمی بود که نزدیکی بیشتر این ملت‌ها را لاقفل در زمینه تبادل علوم بوجود آورد. این وابستگی سبب انتقال و نفوذ علوم و آموزش از یک کشور به کشور دیگر شد. یکی از عناصر جالب در این رابطه استفاده از زبان مشترک برای گروه‌های نسبتاً بزرگ بود که سبب ایجاد ارگان‌های مشترک جهت ارتقاء دانش و فنون گردید. اما انتخاب علوم و فنون و پیشرفت آن در یک ملت بخصوص تا حد زیادی بستگی به زمان ورود آن ملت به روند رشد نوین اقتصادی و خصوصیات ویژه آن کشور از قبیل اندازه، منابع طبیعی و میراث تاریخی دارد. برای مثال توسعه کشتیرانی در رشد اقتصادی کشور نروژ، صنعت کاغذ سازی و فولاد سازی در رشد اقتصادی سوئد و فرآورده‌های کشاورزی در رشد اقتصادی زلاند نو و استرالیا نقش مهمی در ارتقاء تکنیک و قرار دادن این کشورها در دوران رشد نوین اقتصادی ایفا نمودند. نکته مهم این است که رشد نوین اقتصادی هیچگاه به کشورهای در حال توسعه نرسید و این به دو دلیل صورت گرفت: نخست اینکه این کشورها فاقد ثبات سیاسی و چارچوب اجتماعی لازم که بتواند تغییرات زیربنایی را تشدید کنند و سبب تشویق گروه‌های خلاق گردد بودند، و دیگر آنکه سال‌ها تسلط امپریالیسم بر منابع طبیعی و انسانی این کشورها و کنترل رشد نیروهای مولد اجتماعی آزادی عمل عوامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در این جوامع را به شدت محدود کرد. و روابط تجاری را به نحوی تنظیم نمودند که همیشه تره‌های تجاری در

جهت منافع کشورهای استعماری حرکت می‌کرد. بطوری که نرخ مبادله بین کالاهای ساخته شده و مواد اولیه به شدت نابرابر و به سود کالاهای ساخته شده در کشورهای توسعه یافته بود. تمام این عوامل سبب شدند که رشد نوین اقتصادی به این کشورها راه نیابد و تنها استثناء در این مقوله ژاپن است که توانست با استفاده از شرایط ایجاد شده در روند رشد نوین اقتصادی قرار گیرد (ولی نژاد، ۱۳۷۴، ص ۵۶۶).

جریان‌های بین‌المللی کار، کالا و سرمایه

جریان‌های بین‌المللی کار، کالا و سرمایه از نیمه دوم قرن نوزدهم تا سال‌های جنگ نخست جهانی شدت گرفت، اما همراه با شروع جنگ نخست جهانی تا پایان جنگ دوم جهانی کاهش یافت.

به هر حال برخی از این جریان‌ها از اوایل دهه ۱۹۵۰ مجدداً شروع به افزایش نمودند. در اینجا هر کدام از جریان‌ها را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

مهاجرت: حجم مهاجرت‌های بین‌المللی از سال ۱۸۴۰ تا نخستین سال‌های جنگ نخست جهانی به شدت ادامه داشت و نقش مهمی بر روند رشد نوین اقتصادی داشت. مهاجرت‌های بین‌المللی بین سال‌های ۱۸۴۰ الی ۱۸۵۰ معادل ۲۵۰ هزار نفر در سال بود که همین رقم در سال‌های ۱۹۰۶ الی ۱۹۵۰ به ۱/۵ میلیون نفر در سال رسید. اگر بر این رقم مهاجرت‌های بین‌قاره‌ای را نیز بیافزاییم، تعداد افراد مهاجر در سال‌های آغازین جنگ نخست جهانی به ۲ میلیون نفر در سال بالغ می‌شود. بین سال‌های ۱۹۱۶ الی ۱۹۳۴، ۹۵ درصد کل مهاجرت بین‌قاره‌ای، از اروپا صورت گرفت و تقریباً ۵۸ درصد کل مهاجرت‌های بین‌قاره‌ای در سال‌های ۱۸۲۱ الی ۱۹۳۲ از سوی اروپا به آمریکا بود. ذکر این نکته ضروری است که در این دوره هیچ مهاجرتی از آسیا و آفریقا به سایر نقاط صورت نگرفت، شاید دلیل این امر عدم پیشرفت تکنولوژی در این کشورها و نداشتن وسائط حمل و نقل لازم برای این کار بود. البته تعدادی از این کشورها مانند هندوستان دارای امکانات بالقوه برای سفرهای طولانی بودند، با این همه آماری از مهاجرت مردم این کشور به سایر نقاط جهان در دست نیست. در قرن نوزدهم و بیستم ۶۲ درصد مهاجرین اروپایی به آمریکا، ۶ درصد به استرالیا و زلاند نو، ۱۱ درصد به آرژانتین و ۷ درصد به برزیل مهاجرت کردند. بنابراین مسیر مهاجرت از کشورهای قدیمی تر اروپائی به کشورهای جوان تر شمال و جنوب آمریکا و اقیانوسیه بود. عوامل مهمی که مهاجرت‌های بین‌قاره‌ای را سبب شدند توسعه و پیشرفت در تولید وسائط مسافرت به ویژه کشتی و راه آهن بود. از کشتی برای مسافرت به قاره‌های دیگر استفاده می‌شد، در حالی که از راه آهن برای مسافرت در داخل قاره اروپا بهره می‌گرفتند. مهاجرت به آمریکا به دلیل شرایط اقتصادی بهتر این کشور نسبت به کشورهای اروپایی بود. بهر حال در بلند مدت افزایش جریان مهاجرت عامل مهمی در گسترش و شیوع شیوه‌های مدرن تولید بخش‌های کشاورزی و صنعتی از اروپا

به سایر نقاط جهان بویژه اقیانوسیه و شمال آمریکا بود. شرایط بد اقتصادی بدوا عامل مهاجرت‌های بین قاره‌ای از اروپا و آمریکا و جنوب آمریکا و سپس از اروپا به آسیا و آفریقا و اقیانوسیه به شمار می‌آیند در طول جنگ نخست جهانی و حتی سال‌های بعد از جنگ مهاجرت بین قاره‌ای به دو علت تقریباً متوقف شد، اولاً به دلیل جنگ، و ثانیاً به دلیل اعمال قوانین سختی که برای جلوگیری از مهاجرت بویژه در سال‌های دهه ۱۹۳۰ که دنیای غرب در رکود اقتصادی فرو رفته بود. پدیده مهاجرت کماکان در طی سال‌های جنگ دوم جهانی و حتی تا سال‌های دهه ۱۹۵۰ را کد باقی ماند.

جریان کالا: تجارت کالاهای خارجی مهمترین بخش گسترش برون مرزی کشورهای توسعه‌یافته را تشکیل می‌دهد. دو روند مجزا در این زمینه مشاهده می‌شود.

(۱) نرخ رشد تجارت جهانی بویژه بین سال‌های ۱۸۲۰ الی ۱۹۱۳ بسیار زیاد بود. بین سال‌های ۱۸۲۰ الی ۱۸۳۰ و بین سال‌های ۱۸۵۰ الی ۱۸۶۰ و بین سال‌های ۱۸۶۰ الی ۱۸۸۹ نرخ رشد تجارت بین‌المللی برابر با ۵۰ درصد برای هر دهه بود. در بین سال‌های ۱۸۸۱ الی ۱۹۱۳ نرخ رشد تجارت تنزل کرده و به ۳۷ درصد برای هر ده سال رسید.

از سال ۱۸۲۰ تا ۱۹۲۳ سهم تعداد مشخصی از کشورهای توسعه‌یافته در کل تجارت بین‌المللی به مراتب بیشتر از دیگر کشورها بود. سهم کشورهای شمال شرقی و شمال آمریکا در کل تجارت خارجی بین سال‌های ۱۸۲۰ الی ۱۹۳۰ معادل سه پنجم و در سال‌های ۱۸۸۰ الی ۱۸۸۹ معادل دو سوم کل تجارت جهان بود. اگر به سهم این کشورها، سهم کشورهای کانادا و استرالیا را نیز اضافه کنیم، سهم آنها در کل تجارت جهان در سال‌های ۱۸۸۱ الی ۱۹۱۳ معادل دو سوم خواهد شد، لیکن در سال‌های بعد از جنگ نخست جهانی سهم آنها در کل تجارت جهان بشدت تنزل کرد.

در بین سال‌های ۱۸۵۰ الی ۱۹۱۳ (شروع جنگ نخست جهانی) نسبت بین تجارت بین‌المللی کالا به کل تولید جهان به طور چشمگیری افزایش یافت، و سهم برخی از کشورهای صنعتی جهان مانند کانادا، استرالیا و آمریکا چندان هم افزایش نیافت. حجم تجارت خارجی بر روی کالاها به مراتب بیشتر از تولید کل بود. حجم معاملات جهانی بر روی کالاهای مختلف در سال‌های ۱۸۵۰ الی ۱۸۸۰، سه برابر شد، و این میزان مجدداً در سال‌های ۱۸۸۰ الی ۱۹۱۳ تکرار شد. بنابراین بین سال‌های ۱۸۵۰ الی ۱۹۱۳ حجم معاملات تجاری بر روی کالاها در سطح بین‌المللی نه برابر شد. براساس مطالعات کوزنتس در آمد سرانه جهانی در این دوره دو برابر شد و شاخص تجارت بین‌المللی کالا به تولید کل جهان در بین سال‌های ۱۸۵۰ الی ۱۹۱۳ به سه برابر رسید. بنابراین چنانچه ملاحظه می‌شود شاخص تجارت بین‌المللی کالا به تولید کل جهان به مراتب بیشتر از در آمد سرانه جهانی رشد کرده است.

کوزنتس چهار عامل اصلی را در زیادتر بودن نرخ رشد تجارت بین‌المللی کالا نسبت به تولید داخلی آن، در بین سال‌های قبل از جنگ نخست جهانی مؤثر می‌داند. عامل نخست: انقلاب صنعتی در وسائط نقلیه و اختراع لکوموتیو بخاری و کشتی‌های

اقیانوس پیما، عامل دوم: تصمیم مستقل دولت بریتانیا برای گسترش تجارت آزاد و تقسیم بین‌المللی کار، عامل سوم: از بین بردن موانع موجود در سر راه تجارت آزاد توسط اکثر کشورهای پیشرفته، و آخرین عامل: گشایش بازارهای آمریکا، کانادا، استرالیا، آرژانتین، برزیل و زلاند نو بر روی کشورهای پیشرو صنعتی اروپا.

همزمان با شروع جنگ نخست جهانی نرخ رشد مطلق تجارت بین‌المللی بر روی کالا کاهش یافت. در سال ۱۹۱۳ شاخص تجارت خارجی در حدود ۳۰۰ بود، حال اینکه همین شاخص بین سال‌های ۱۹۴۷ الی ۱۹۵۱ به ۴۰۰ رسید. بنابراین بین سال‌های ۱۹۱۳ الی ۱۹۵۱ حجم تجارت بین‌المللی به میزان یک سوم افزایش یافت. از طرف دیگر طی سه دهه قبل از جنگ نخست جهانی حجم معاملات بین‌المللی سه برابر شده بود. از ابتدای جنگ نخست جهانی جمعیت جهان ۴۰ درصد افزایش یافت و رشد درآمد سرانه نیز تقریباً به همین میزان افزایش پیدا کرد. بنابراین شاخص تجارت جهانی به جمعیت کل جهان به نحو چشمگیری از سال ۱۹۱۴ به بعد کاهش یافت.

جریان سرمایه: جریان‌های بین‌المللی سرمایه خارجی در طی سال‌های ۱۸۷۵ الی ۱۹۱۳ بشدت افزایش یافت. در این دوره سه کشور عمده صادر کننده سرمایه بریتانیا، آلمان و فرانسه بودند. در دوره ۱۸۷۵ الی ۱۹۱۳ متوسط صدور سرمایه بطور سالانه با قیمت‌های ثابت سال ۱۹۱۳ معادل نیم الی یک میلیارد دلار بود. این نمایانگر نرخ رشد دهساله ای معادل ۶۴ درصد است. بخش مهمی از این سرمایه‌ها به سایر کشورهای توسعه یافته انتقال یافت و در تقسیم بندی این سرمایه‌ها عوامل سیاسی نقش قابل ملاحظه تسری نسبت به عوامل اقتصادی داشتند. «از کل سرمایه‌گذاری‌های بریتانیا، نیمی از آنها در داخل سرزمین‌های وابسته و استعماری صورت گرفت، بیش از نیمی از سرمایه‌گذاری‌های خارجی فرانسه، در کشورهای روسیه، ترکیه، شبه جزیره بالکان، اطریش، مجارستان و کشورهای مستعمره این دولت انجام پذیرفت و بالاخره یک سوم کل سرمایه‌گذاری‌های خارجی دولت آلمان در کشورهای اطریش - مجارستان، ترکیه، روسیه و دول بالکان صورت گرفت.» هرچند در برخی از موارد اهمیت ملاحظات سیاسی و اقتصادی همزمان بنظر می‌آید، اما در اغلب مواقع نمی‌توان مشخص کرد که آیا سرمایه‌گذاری‌ها اهداف سیاسی را دنبال می‌کردند و یا اهداف اقتصادی را؟ ولی اصولاً قسمت مهمی از سرمایه‌گذاری‌های خارجی تحت تأثیر عوامل سیاسی صورت گرفتند. جریان انتقال سرمایه در سطح بین‌المللی طی سال‌های بین دو جنگ جهانی حدود ۱۱۰ الی ۱۷۰ میلیون دلار در سال - با قیمت‌های سال ۱۹۱۳ - بود. در همین دوران آلمان به صورت یک دولت کاملاً بدهکار درآمد و آمریکا به بزرگترین وام‌دهنده در سطح جهانی بدل گشت. کل سرمایه‌گذاری‌های خارجی آمریکا در سایر نقاط جهان از ۴۳ میلیون دلار بین سال‌های ۱۹۲۱ الی ۱۹۲۵ به ۷۸/۱ میلیون دلار بین سال‌های ۱۹۳۰ الی ۱۹۳۸ در قیمت‌های جاری رسید. ولیکن دهه ۱۹۵۰ شاهد تغییرات مهمی در جریان و انتقال سرمایه در سطح بین‌المللی بود.

متوسط حجم سرمایه منتقل شده در طرح دوره ۱۹۵۱ الی ۱۹۵۵ برابر با ۲ میلیارد در سال و بین سال‌های ۱۹۵۶ الی ۱۹۶۱ معادل ۳/۳ میلیارد دلار در سال به قیمت‌های ثابت سال ۱۹۱۳ بود. در طی همین دوره یعنی ۱۹۵۱ الی ۱۹۶۱، سرمایه‌های خصوصی ۴۵ درصد کل سرمایه‌های انتقالی را تشکیل می‌داد و ۵۵ درصد مابقی به شکل وام، اعتبار، کمک‌های بلاعوض از طریق دولت‌ها و یا مؤسسات مالی بین‌المللی مانند بانک جهانی و بانک توسعه و ترمیم صورت گرفت. یکی دیگر از خصوصیات مهم این دهه (دهه ۱۹۵۰) ظهور آمریکا به عنوان بزرگترین کشور وام‌دهنده در صحنه جهان بود. بین سال‌های ۱۹۵۲ الی ۱۹۵۵ و ۱۹۵۶ الی ۱۹۶۱ جریان بین‌المللی سرمایه از کشور آمریکا به ترتیب برابر با ۷۸/۴ میلیون دلار و ۶۷/۴ میلیون دلار در سال با قیمت‌های جاری بود. اما این ارقام نمی‌توانند نمایانگر تصویر واقعی از جریان انتقال سرمایه باشند، چون سرمایه‌گذاری‌های خارجی تنها به صورت درصد کوچکی از درآمد ناخالص ملی نشان داده می‌شود. برای مثال صدور سرمایه به عنوان بخشی از تولید ناخالص ملی کشور بریتانیا بین سال‌های ۱۹۰۰ الی ۱۹۱۴ برابر با ۵/۳ درصد بود که در بین سال‌های ۱۹۲۱ الی ۱۹۲۹ به ۲/۳ درصد رسید و بالاخره در بین سال‌های ۱۹۵۰ الی ۱۹۵۸ به ۰/۷ درصد درآمد ناخالص ملی رسید. مشابه یک چنین روندی در مورد سرمایه‌گذاری‌های خارجی کشور آمریکا نیز مشهود است. سرمایه‌گذاری‌های خارجی آمریکا در بین سال‌های ۱۹۰۹ الی ۱۹۲۸ معادل ۲ درصد تولید ناخالص ملی، در سال‌های بین ۱۹۲۹ الی ۱۹۳۸ به ۰/۴ درصد تولید ناخالص سال، در بین سال‌های ۱۹۴۳ الی ۱۹۵۰ به ۰/۹ درصد افزایش یافت و مجدداً در بین سال‌های ۱۹۵۰ الی ۱۹۵۹ به ۰/۵ درصد تولید ناخالص ملی رسید. بنابراین به عقیده کوزنتس «در طی پنج دهه بعد از سال ۱۹۱۳ به علت دو جنگ جهانی درصد جریان انتقال سرمایه بین‌المللی در مقایسه با سال‌های قبل از جنگ نخست جهانی کاهش چشمگیری داشت. (قره باغیان، ۲۰۱۹، ۱۳۷۶).

سرمایه انسانی در رشد اقتصادی

هدف در این پاراگراف شرح و گسترش توجیهی برای تاکید بیشتر روی سرمایه انسانی و ظرفیت‌های کارفرمایی برای دستیابی به رشد اقتصاد داخلی می‌باشد. مبنای کار از آنالیز عملی اطلاعات تئوری به دست آمده از مدل‌های نهادی رشد محلی که در علوم اجتماعی مشهور هستند، حاصل گردیده است. در این بخش از بحث، روی آنالیزهای گزارش شده از مناطق دیگر تمرکز می‌کنیم (پلامبر و تایلور، ۲۰۰۱، ص ۲۰).

پیچیدگی این توجیه بر پایه تفسیری است از اینکه چگونه سرمایه‌های انسانی در اجتماعات محلی، با کارآفرینی که جزئی مهم از مهارت‌های انسانی است، می‌تواند توسعه یابد. تحقیق بر پایه تجربه‌ای در آنالیزهای اقتصادی دینامیک اقتصادهای محلی

استرالیا است که درس‌هایی که از این آنالیزهای خاص منطقه‌ای حاصل می‌شوند در متن کشور توسعه‌یافته، کاربرد بیشتری دارند. بیشتر آموزش کارآفرینی بر پایه دانش عملی است تا دانش علمی (سوند برگ، ۲۰۰۶، ص ۵۶) اما فیت بیان می‌کند که آموزش کارآفرینی نیاز دارد تا با تئوری مخلوط شود و مهارت‌های تشخیصی محققان را برای اتخاذ تصمیمات بهتر، بهبود بخشد. این مقاله با ارتباط دادن تئوری‌های نهادگرایی رشد اقتصادی محلی با شرایط محلی استرالیا در این فرآیند مختلط شرکت می‌کند تا زمان و محل دستورالعمل‌های خاص تغییر اقتصاد محلی را معرفی کند. از یک زاویه آموزش کارآفرینی، بحثی که در این بسط پیدا کرده مسیر دایره‌ای را طی می‌کند زیرا نتایج این آنالیز عملی، اهمیت رشد محلی کارآفرینی و سرمایه انسانی را بیان می‌کند و بنابراین منجر به بیان اهمیت آموزش کارآفرینی می‌شود. به طور کلی در علوم اقتصاد، علم مدیریت و علوم اجتماعی تئوری‌هایی برای درک پروسه‌هایی که به دارایی‌های اقتصادی مناطق، مکان‌ها و اجتماعات شکل می‌دهند، توسعه یافته‌اند. تشدید در روند جهانی شدن موجب ضرورت بیشتر این پروژه می‌شود. اکنون، رقابت فراگیر و بین‌المللی است و دولت‌ها با یک ایدئولوژی بازاری تدریجی در آمیخته‌اند که روی این موضوع متمرکز می‌شود که چه سیاست‌هایی باید اتخاذ شوند تا موفقیت‌های اقتصادی در داخل قلمرو آنها افزایش یابند سوند برگ، ۲۰۰۶، ص ۶۰).

از نوشته‌های رایج در مورد تئوری‌های نهادگرایی رشد اقتصاد محلی، تعدادی از چهارچوب‌های تئوریک برای درک چگونگی موفقیت برخی محل‌ها هنگام شکست سایرین، شناخته می‌شود (ژورنال تجارت کوچک و کارآفرینی اسم نویسنده قیده نشده است؟۹۹۹، ۲۰۰۴، ص ۴۳۹ و ۴۲۷). این مدل‌های نهادگرایی ملایم، از ایده‌های هم‌زمان روی تولید و تخصص قابل تغییر و راهکارهای بسیار مرتبط بر پایه‌ی نمودارها، جاسازی‌ها، قلمرو ابتکاری و مناطق یادگیری تا قطب رشد مرسوم تر و مدل‌های چرخه تولید و تقسیم کسب و کار، چارچوب ارتباطات قدرتی نابرابر، متغیر هستند. در مقیاس‌های بزرگ، این مدل‌ها با هم دیگر در مدل خوشه‌ای الکترونیکی کشیده می‌شوند که در آن خوشه‌ها با مزیت رقابتی جفت می‌شوند و قابلیت‌های تولید به عنوان کلیدهایی برای باز کردن پتانسیل اقتصادی اقتصاد محلی، دیده می‌شوند. زیربنای این تئوری‌ها از مخلوطی از ایده‌ها روی سازمان‌ها، نمایندگی‌های فردی و مقررات اجتماعی تشکیل شده که ما آنها را به اختصار "IAR" می‌گوییم. (تایلور و تریفت، ۱۹۸۲، ص ۳۸۹).

آنها روی خلق و انتشار دانش، یادگیری و ابتکار، مهارت‌ها و شایستگی‌ها، و نیاز به دانش اقتصادی، متمرکز می‌شوند. آنها کلاسترها^۲ را به عنوان سیستم‌های خلأیت منطقه‌ای در نظر می‌گیرند که قادر به تولید سطوح یکپارچه‌ای از شایستگی و میزان

کارایی تجارت خانه‌ها است. مدل‌های "IAR" کلاسترینگ، خلاقیت و محیط خلاقانه، اطلاعات، دانش و یادگیری، حکایت‌های قدرتمند و متقاعد کننده‌ای را پیشنهاد می‌کنند که از نظر تئوری مصنوعی هستند ولی آنها توسط تقاطع تار و پودی از احتمال و پیچیدگی در هر یک از مدل‌های پیچیده‌تر پررنگ، ساخته می‌شوند. برای اینکه این تئوری‌ها از نظر عملی قابل استفاده باشند، نیاز دارند به اینکه به آن سوی تصنعی بودن تئوریک‌ی بروند و با اسناد عملی به منظور آزمودن قابلیت اجرایشان، تطبیق داشته باشند. هنگامی که محرکان رشد اقتصاد محلی معرفی، تایید و پیشقدم شدند پس از آن این احتمال وجود دارد که سیاست‌ها و ابتکارات موثر و مناسبی برای پیشبرد و ادامه دادن آن رشد طراحی کنیم.

ارتباط رشد مالی و رشد اقتصادی

شمار زیادی کار عملی به منظور بررسی ارتباط بین عمق مسائل مالی و رشد اقتصادی انجام گرفته است. به طور کلی اکثر آنها متوجه شدند که تفاوت‌های میانبری در رشد مسائل مالی، بعد خاصی از تفاوت‌های میانبری را در متوسط میزان رشد اقتصادی، بیان می‌کنند. این مطالعات بر پایه‌ی آنالیز رگرسیون برای کشورهایی با سطوح متقاطع بزرگ است. زیر بنای تئوریک‌ی ارتباط بین رشد و ژرفای امور مالی می‌تواند به کار بر گردد. آنها بحث کردند که توسعه اقتصادی، از طریق عملکرد حیاتی افزایش کارایی میانجی‌ها، برای مثال با تبدیل اطلاعات، تبادل و بازبینی هزینه‌ها، ممکن است منجر به رشد اقتصادی شود. بر طبق مطالعه یک سیستم مدرن و کارای مالی از پس اندازه‌های در جریان، موجب پیشرفت سرمایه‌گذاری به وسیله معرفی و تامین وجه فرصت‌های خوب شغلی می‌شود، عملکرد مدیران را تحت نظارت قرار می‌دهد، بازار گانی را توانا می‌سازد، موجب مصونیت و گوناگونی خطرات شده و تبادل کالاها و خدمات را تسهیل می‌کند. این عملکردها سرانجام منجر به تخصیص موثر تر منابع، تجمع سریعتر سرمایه فیزیکی و انسانی و پیشرفت سریع تر تکنولوژی می‌شوند که در نهایت افزایش رشد اقتصادی را به دنبال دارند.

تیرو^۱ بیان می‌کند که توسعه امور مالی از طریق اثر مثبت روی قابلیت تولید سرمایه یا از طریق تبدیل موثر منابع مالی به سرمایه‌گذاری‌های واقعی می‌تواند منجر به پیشرفت رشد اقتصادی شود. به هر حال اثر آن روی پس‌اندازها مبهم است و می‌تواند منجر به رشد منفی میزان پس‌انداز شود. وی بیان کرد: تحت شرایط ویژه فشار بر روی رفاه احتمالاً مثبت است. از آنجا که کارایی افزایش یافته سرمایه‌گذاری در طولانی مدت می‌تواند هر کاهشی را در گرایش به پس‌انداز جبران کند. مطالعات اولیه توسط نویسندگان ارتباطات محکم و مثبتی بین درجه توسعه تجارت مالی و نرخ رشد اقتصادی یافتند. به هر حال تحقیق آنها برخی ضعف‌های اساسی نیز داشت. این مطالعات کنترلی بر روی تعداد عوامل تعیین‌کننده رشد نداشتند و بیشتر بر اساس

تخمین‌های سطوح متقاطع بودند (بنابراین برای کنترل روی ناهمگنی میانبری غیر قابل مشاهده، دچار نقص بودند) و یک رابطه منحصر به فرد از توسعه امور مالی به رشد اقتصادی را فرض می‌کردند.

اولیت تلاش را برای مطالعه علمی فراگیر برای حل این نقاط ضعف را آغاز کرد. نویسندگان برای اندازه‌گیری سطوح پیشرفت واسطه‌های مالی را با استفاده از آنالیز سطوح متقاطع برای ۷۷ کشور در طول دوره سال‌های ۱۹۶۰-۱۹۸۹ معرفی کردند. آنها معتقد بودند عملکرد سیستم مالی را با دقت بیشتری اندازه‌گیری خواهد کرد. آنها ظرایب شاخص اقتصادی و آماری رشد مالی را در جنبه‌های مختلفی اندازه‌گیری کردند و یک رابطه بسیار محکم بین هر یک از ۴ شاخص توسعه مالی و هر یک از ۳ متغیر رشد یافتند. کار عملی بعدی به وسیله جایراتن و استران^۱ نشان داد که هنگامی که ایالت‌های خاصی از ایالت متحده از ممنوعیت‌های داخلی کشوری کاستند، ارزش وام‌های بانکی افزایش یافت و رشد سرانه GDP تسریع شد. لوین و زیروس^۲ دریافتند که رشد بانکداری و سهام کالاهای مختلف، پیشگوهای خوبی در مورد رشد اقتصادی هستند. آنها ارتباطات عملی بین مقادیر مختلف رشد سهام کالای مختلف و رشد بانکداری (با استفاده از ۶ مقیاس) و رشد اقتصادی را برای سطوح متقاطع ۴۹ کشور در فاصله سال‌های ۱۹۹۳-۱۹۷۶ اندازه‌گیری کردند. هر دو مقدار از نقدینگی بورس سهام و رشد بانکداری به صورت قوی و مثبت با نرخ‌های آینده رشد اقتصادی، تراکم سرمایه و رشد بهره‌وری حتی پس از کنترل بسیاری از فاکتورهای مرتبط با رشد اقتصادی بلند مدت، مرتبط بودند در سطوح اقتصاد خرد، گزارش کردند که موسسات مالی برای اثبات رشد و توسعه صنعتی ضروری هستند (گلستون و میکنون، ۱۹۷۳، ص ۱۰۳).

بخش سوم

ژئوپارک قشم و رشد اقتصادی مناطق همجوار

جزیره قشم دارای سه بخش مرکزی، شهاب و هرمز است. غرب این جزیره در منطقه شهاب قرار دارد و بیشتر روستاهای جزیره در این قسمت ساکن هستند. این روستاها در چند سال اخیر با برنامه‌ریزی‌هایی که سازمان منطقه آزاد قشم، جهت کاهش فقر و محرومیت در روستاهای قشم انجام داده به امکاناتی نظیر تلفن، برق، آسفالت جاده، روستا دست‌یافته‌اند. افراد ساکن در غرب جزیره بیشتر به کار صیادی و لنج‌سازی و کارهای متفرقه مشغول هستند. هنگامی که بحث ژئوپارک در غرب در سال ۱۳۸۴ مطرح شد، جهت جلب رضایت مسئولان یونسکو در این روستاها کارهای زیربنایی صورت گرفت ولی تاکنون این امکانات و خدمات به صورت کافی در اختیار روستاها قرار نگرفته است. برنامه‌ریزی در جهت احداث ژئوپارک خود به خود در گسترش

ارائه خدمات و امکانات در این قسمت از جزیره مؤثر خواهد بود. همانطور که یکی از اهداف اساسی و زیربنایی یونسکو از تأسیس ژئوپارک در هر منطقه توسعه اقتصادی و اجتماعی ساکنان منطقه است. روستاهای محدوده ژئوپارک باید با دیدی وسیع و گسترده به آنها توجه شود. افرادی که با کمترین امکانات و خدمات به زندگی در این روستاها ادامه می‌دهند. در غیر این صورت امکان تخلیه روستاها و مهاجرت به شهرهای جزیره قشم بسیار زیاد خواهد بود. از مهمترین نکاتی که در ارتباط با احداث ژئوپارک در غرب قشم باید به آن توجه کرد، وضعیت اشتغال افراد ساکن در غرب منطقه است. شاید بیشترین مشکل این افراد در ارتباط با بیکاری و کمبود امکانات باشد. لذا توجه به این امر در برنامه‌ریزی‌های مختلف جهت گسترش ژئوپارک مهم و اساسی است. لذا می‌توان با واگذاری مسئولیت سایت ژئوپارک به اهالی ساکن در نزدیکی سایت تا حدودی مشکل اشتغال آنان را حل نمود و هم توان احساس مسئولیت در قبال نگهداری از امکانات و خدمات سایت را در افراد بومی پرورش داد و با آموزش آنها زمینه گسترش سایت ژئوپارک را فراهم آورد. بنابراین مهمترین اصلی که به آن می‌توان اشاره کرد همکاری و مشارکت افراد بومی در جذب گردشگر و نگهداری خدمات و امکانات ارائه شده جهت استفاده گردشگر در سایت است به طور کلی تأثیرات ژئوپارک در غرب جزیره بر ساکنان این منطقه را به شرح ذیل می‌توان بیان کرد (ولی اله آق‌بابایی، ۱۳۸۷، ص ۸۷).

تأثیرات اجتماعی و خدماتی

با گسترش برنامه‌های ژئوپارک توسعه‌ی سایت‌های مختلف آن، بازدید گردشگران به صورت منظم و تورهای ویژه پیش‌بینی می‌شود که عدم تعادل به وجود آمده از لحاظ سطح خدماتی و امکاناتی میان بخش شهاب و بخش مرکزی جزیره قشم به حالت تعادل درآمده و ساکنان غرب جزیره قشم نیز از این لحاظ حداقل برابر با بخش مرکزی از امکانات بتوانند استفاده کنند. به عبارت دیگر تأثیرات اقتصادی را می‌توان در وضعیت اشتغال ساکنان، افزایش میزان درآمد آنها خلاصه کرد، اما تأثیرات اجتماعی تأسیس ژئوپارک را می‌توان در بالارفتن سطح سواد و آموزش عمومی، استفاده از امکانات ارائه شده به ساکنان، افزایش احساس مسئولیت در نگهداری از چشم‌اندازهای طبیعی منطقه، بالارفتن آگاهی و اطلاعات عمومی از فواید ورود گردشگر به منطقه دانست.^۱

پیامدهای مختلف ورود گردشگر به ژئوپارک جزیره قشم

تأثیرات اقتصادی

از اهداف استراتژیک ژئوپارک‌ها، برانگیختن فعالیت‌های اقتصادی و توسعه پایدار است که با بهبود شرایط زندگی مردم و همچنین تغییر کیفی محیط‌های روستایی

تأثیرات مستقیم خود را نشان می‌دهد فعالیت‌های اقتصادی در یک ژئوپارک فقط هنگامی می‌تواند موفق باشد که همگام و همراه با جوامع محلی باشد و در بسیاری از کشورها ضروری است تا مردم بومی در بنای ژئوپارک‌ها مشارکت داشته باشند. از ۶۸ ژئوپارک جهانی که تاکنون به ثبت رسیده‌اند حدود ۹۸ درصد آنها در خارج از فضای شهری - مناطق روستایی، طبیعت بکر و کمتر دستخورد - قرار دارند. هدایت توریست‌ها به این مناطق می‌تواند نقش قابل توجهی در کاهش اختلاف درآمد مناطق روستایی و شهری داشته باشد. در واقع یکی از اهداف اصلی دولت چین نیز ایجاد ژئوپارک‌ها و جذب توریست، بهبود فعالیت‌های اقتصادی محلی است. مقامات محلی ژئوپارک‌ها انتظار دارند ژئوپارک‌های جهانی ثبت شده در کشورها تعداد بازدیدکنندگان داخلی و خارجی را افزایش دهد (آق بابایی، ۱۳۸۷، ص ۶۳).

تأثیر سرمایه‌گذاری بر رشد اقتصادی

بدون شک دستیابی به رشد بلند مدت و مداوم اقتصادی در هر کشور، با تجهیز و تخصیص بهینه منابع سرمایه‌گذاری در اقتصاد ملی آن کشور امکان پذیر است و برای رسیدن به این هدف، بازارهای مالی گسترده و عمیق به ویژه بازار سرمایه کارآمد ضروری است. و با توجه به اینکه یکی از راه‌های توسعه بازار سرمایه استفاده از توان سرمایه‌گذاری در سبب مالی است که در صورت برنامه‌ریزی و عملکرد صحیح می‌توان به رشد و توسعه اقتصاد نیز نایل گشت (اکبریان، ۱۳۸۳، ص ۲۰۵ و ۲۰۶).

کارایی بازار پول و بازار سرمایه و اهمیت آن در توسعه اقتصادی

بازار کارآمد پول و سرمایه‌گذاری است که مکانیزم عمل آن به نحو مناسب موجبات استفاده بهینه از منابع کمیاب پولی و مالی را فراهم آورده و حصول به رشد مطلوب اقتصادی را ممکن سازد. به عبارت دیگر، در این بازارها بدلیل امکان دسترسی همگان به منابع کمیاب پولی و مالی تحت شرایط مشابه که از وجود رقابت سالم و اطلاعات فراوان نشأت می‌گیرد، این اجازه به سرمایه‌گذار داده می‌شود که منابع پس‌انداز جامعه را در بهترین یا مطلوب‌ترین امکانات موجود سرمایه‌گذاری کند. در این محیط تعداد و تنوع ابزارهای مالی در حدی است که سرمایه‌گذار برحسب نوع سرمایه‌گذاری، مدت و خطر سرمایه‌گذاری و سلیقه خود می‌تواند با استفاده از یکی از این ابزارها، تحت شرایط مساوی و رقابتی نیاز مالی خود را با سهولت تامین نماید. در این محیط هیچ مصرف‌کننده‌ای بر دیگری رجحان ندارد (همان منبع، ص ۳۳۳).

اشکال مختلف سرمایه‌گذاری خارجی

سرمایه‌گذاری بین‌المللی یا جریان سرمایه، در چهار شکل عمده انجام می‌شود: (الف) وام‌های تجاری: وام‌های بانکی به شرکت‌ها یا دولت‌های خارجی

(ب) جریان‌های رسمی: شامل کمک‌های توسعه‌ای کشورهای توسعه یافته به کشورهای در حال توسعه

(ج) سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی: نوعی سرمایه‌گذاری بین‌المللی است که در آن شخصیت حقیقی یا حقوقی مستقر در یک کشور، سهم و منافع پایدار مرتبط با یک بنگاه مستقر در کشور دیگر را به خود اختصاص می‌دهد. سهم و منافع پایدار، عبارت است از برقراری یک ارتباط بلندمدت میان سرمایه‌گذار مستقیم و بنگاه و نفوذ قابل توجه سرمایه‌گذار در اداره بنگاه. در این جا، معیار قابل استفاده برای تشخیص سرمایه‌گذاری مستقیم از انواع دیگر سرمایه‌گذاری این است که "سرمایه‌گذاری مستقیم زمانی صورت گرفته است که یک شخصیت حقیقی یا حقوقی ۱۰ درصد یا بیش تر از سهام عادی یا حق رای مربوط به یک بنگاه ثبت شده یا معادل آن، مستقر یا مقیم در یک کشور، را از یک بنگاه ثبت نشده در اختیار داشته باشد." تمامی معاملات بعدی میان واحدهای زیر پوشش، ثبت شده یا ثبت نشده، در طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری مستقیم قرار می‌گیرد. سرمایه‌گذاری مستقیم نیز خود به سهام سرمایه‌ای، درآمدهایی که به سرمایه‌گذاری مجدد اختصاص یافته‌اند و بقیه سرمایه تقسیم می‌شود. سهام سرمایه‌ای عبارت است از سهام سرمایه‌گذار در شعبه‌ها، واحدهای زیر پوشش و واحدهای وابسته به استثنای سهام ممتاز غیرشراکتی که به عنوان اسناد بدهی از آن استفاده می‌شود و بقیه سهم سرمایه‌گذار از کل سرمایه. سرمایه‌گذاری معکوس یا دادوستدهای متقابل در مجموعه مطالعات و تعهدات سرمایه‌گذاری مستقیم قرار می‌گیرد.

درآمدهایی که به سرمایه‌گذاری مجدد اختصاص یافته‌اند، عبارتند از سهم سرمایه‌گذار مستقیم از درآمدهایی که توسط واحدهای تابعه یا شرکت‌های وابسته به صورت سود تقسیمی توزیع نشده‌اند و یا درآمدهایی که از شعبه‌ها به سرمایه‌گذار مستقیم بازگردانده نشده است. بقیه سرمایه‌گذار (یا معاملات اسناد بدهی بین شرکت‌ها) نیز تمامی دریافت‌ها و پرداخت‌های وجوه و وام‌ها میان سرمایه‌گذاران مستقیم و واحدهای تابعه، شعبه‌ها و شرکت‌های وابسته را شامل می‌شود (سنگینیان، فخرآبادی، ۱۳۷۸، ص ۱۱۸).

(د) سرمایه‌گذاری غیر مستقیم خارجی یا سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی: سرمایه‌گذاری‌های یک شخصیت حقیقی یا حقوقی مقیم در یک کشور، در اوراق بهادار یک بنگاه مقیم در کشور دیگر را در بر می‌گیرد. هدف از این نوع سرمایه‌گذاری، تحصیل حداکثر سود از طریق تخصیص بهینه سرمایه در یک پرتفوی بین‌المللی است. این نوع از سرمایه‌گذاری خارجی، تنها در برگیرنده آن دسته از سرمایه‌گذاری‌هایی می‌شود که توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی خارجی، در اوراق بهادار و تنها به منظور کسب سود از طریق خرید و فروش این اوراق، صورت می‌گیرد (عبده تبریزی، ۱۳۸۲، ص ۲۱۵). بنابراین، آن دسته از سرمایه‌گذاری‌های

خارجی در اوراق بهادار که به منظور اداره یا مدیریت شرکت (بیشتر از ۱۰٪ کل سهام شرکت) انجام می‌شوند، مشمول این مفهوم قرار نمی‌گیرند. به عبارت دیگر، در این نوع سرمایه‌گذاری خارجی، برخلاف سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذار در اداره واحد تولیدی نقش مستقیم نداشته و مسئولیت مالی نیز متوجه وی نمی‌باشد. علاوه بر ویژگی‌های ذکر شده، سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی دارای ویژگی‌های دیگری نیز می‌باشد که آن را از سایر انواع سرمایه‌گذاری خارجی متمایز می‌نماید. مهمترین ویژگی این نوع از سرمایه‌گذاری خارجی، فرار بودن آن است (به‌کیش، ۱۳۸۰، ص ۲۵). به عبارت دیگر، سرمایه‌گذار خارجی (در صورت عدم وجود قوانین و مقررات مناسب) در هر لحظه قادر است با فروش سهام یا اوراق بهادار، سرمایه‌اش را به کشور خود یا کشور ثالث منتقل نماید. در تاریخ بورسهای جهان، مصداق‌هایی از این موضوع که گاهی موجب ایجاد بحران برای کشور میزبان شده است، وجود دارد. همچنین، در این نوع سرمایه‌گذاری، معمولاً سرمایه‌گذار به دنبال کسب سود و بازده زیاد در دوره زمانی کوتاه‌مدت بوده و در برخی موارد حتی در کشور میزبان حضور فیزیکی نیز ندارد. خرید اوراق قرضه و سهام شرکت‌ها در معاملات بورس و قبوض سپرده در بانکهای خارجی، از انواع سرمایه‌گذاری در سبد مالی هستند (موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، ۱۳۸۳، ص ۳۶).

منافع حاصل از سرمایه‌گذاری خارجی در بازار بورس اوراق بهادار

الف) بهبود کارایی بازار: سرمایه‌گذاری خارجی در بورس مالی، با افزایش نقدینگی بازارهای سرمایه محلی، تقاضای اطلاعات شفاف، به موقع و با کیفیت می‌تواند به بهبود کارایی بازار کمک نماید.

ب) افزایش نقدینگی بازار: با حضور سرمایه‌گذاران خارجی در بورس، پول اضافی وارد بازار بورس اوراق بهادار شده و در نتیجه، حجم معاملات بیشتر شده و قدرت نقدشوندگی بازار افزایش می‌یابد و این به جذابیت بازار بورس کمک کرده و انگیزه و تمایل سرمایه‌گذاران داخلی برای سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار افزایش می‌یابد و بدین گونه، این پدیده به صورت غیرمستقیم نیز به افزایش نقدینگی بازار منجر می‌گردد.

ج) بهبود زیرساختهای بازار: با ورود سرمایه‌گذاران خارجی تقاضا برای استانداردهای حسابداری با کیفیت، قوانین و مقررات مناسب و نیروهای واجد شرایط و قابل اعتماد افزایش یافته و به بهبود زیرساختهای بازار کمک می‌نمایند.

د) افزایش عمق بازار: با ورود سرمایه‌های خارجی و تقاضا برای ابزارها و خدمات مالی متنوع تر، عمق بازار نیز افزایش می‌یابد.

ذ) افزایش قیمت سهام و بهبود ساز و کارهای قیمت‌گذاری اوراق بهادار: این فرایند باعث افزایش تقاضا برای اوراق بهادار افزایش یافته و در نتیجه قیمت سهام

افزایش می یابد
(ر) ایجاد فضای رقابتی سالم: این فرایند علاوه بر افزایش نقدینگی، و... فضای رقابتی
سالمی در بازار بورس فراهم خواهد شد (همان منبع، ص ۷۴).

منافع حاصل از سرمایه گذاری خارجی بر سرمایه گذاران داخلی

سرمایه گذاران داخلی به صورت مستقیم می توانند از دانش و تخصص مالی و
سرمایه گذاری این دسته از سرمایه گذاران در پیش بینی تغییرات قیمت سهام و روند
بازار، استفاده کنند. و به صورت غیر مستقیم بابت بهبود زیر ساختها، افزایش نقدینگی و
شفافیت بازار بورس و رشد بازار منتفع خواهند شد (همان منبع، ص ۸۳).

منافع حاصل از سرمایه گذاری خارجی بر شرکت های داخلی

مهمترین منفعت برای شرکت های داخلی، کاهش هزینه سرمایه و تأمین مالی آسانتر
و سریعتر می باشد. آزادسازی بازار سرمایه به کاهش هزینه ناطمینانی و ریسک منجر
شده و در نتیجه هزینه دسترسی به سرمایه برای بنگاههای اقتصادی کاهش خواهد
یافت. توسعه بازار اوراق بهادار در نتیجه ورود سرمایه های خارجی، ضمن بوجود
آوردن امکان متنوع سازی دارایی ها، به افزایش نسبت بدهی به دارایی می انجامد که
معنی آن امکان تأمین مالی گسترده تر بنگاهها در بازار سرمایه می باشد: سرمایه گذاران
خارجی با تقاضای عملکرد مدیریتی مطلوب و نظارت بر فعالیت های مدیران، به
بهبود نظام مدیریتی سازمان ها کمک می نمایند البته به مواردی مانند؛ افزایش شهرت
شرکت ها در داخل و در خارج، امکان بازاریابی بهتر محصولات و امکان دسترسی و
استفاده بیشتر از دانش مالی و سرمایه گذارینیز اشاره کرد (همان منبع، ص ۹۶).

منافع حاصل از سرمایه گذاری خارجی بر کشور میزبان

سرمایه گذاری خارجی، با توسعه و بهبود بخشیدن به بازار بورس، می تواند آنرا در
انجام بهتر وظایفش یاری نماید بدین ترتیب که با افزایش نقدینگی بازار بورس اوراق
بهادار حاصل این فریند بازار سهام با قابلیت بالای نقد شوندگی، سرمایه گذاری را
با ریسک کمتر مواجه، و جذابتر می شود؛ زیرا به پس انداز کنندگان اجازه می دهد
که دارایی هایی - در قالب سهام - نگهداری کنند تا در زمان مورد نظر بتوانند آن را
سریعاً بفروشند.

از طریق اعطای تسهیلات در سرمایه گذاری های بلندمدت تر و سودآورتر، بازارهای
با نقدینگی بالا، تخصیص سرمایه را بهبود بخشیده و امکان رشد اقتصادی بلندمدت
را فراهم می آورد. به علاوه بازار اوراق بهادار با کمتر کردن ریسک سرمایه گذاری
و سودآورتر کردن آن، می تواند به پس انداز و سرمایه گذاری بیشتر منجر گردد. و
این یعنی فعالیت های تولیدی و مولد رونق گرفته و ایجاد اشتغال، بهبود شاخصهای

اقتصادی و رفاه بیشتر مردم حاصل می‌گردد. با جذابتر شدن بازار سرمایه داخلی، از فرار سرمایه‌ها به خارج از کشور و یا انتقال آنها به بخش‌های غیرمولد نیز جلوگیری می‌شود.

از دیگر منافع، کمک به اجرای بهتر سیاستهای کلان اقتصادی دولت است. از جمله این سیاستها می‌توان به خصوصی‌سازی و مهار تورم و نقدینگی و تولید و اشتغال اشاره کرد (همان منبع، ص ۱۰۹).

ابزارهای سرمایه‌گذاری غیر مستقیم خارجی

با توجه به منفعت این فراین کشورها به روش‌های مختلفی به بازگشایی بازار اوراق بهادار خود بر روی خارجیان، برای بهره‌مندی از منابع حاصل از آن، اقدام می‌کنند. می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

(الف) داد و ستد مستقیم خارجیان در بازار سهام کشور میزبان

(ب) سرمایه‌گذاری در انواع رسیده‌های سپرده

(ج) مشارکت در صندوقهای سرمایه‌گذاری کشوری

در بسیاری از کشورها ترکیبی از این سه روش برای پذیرش سرمایه خارجی در بازار اوراق بهادار استفاده می‌شود (همان منبع، ص ۱۳۳).

تهدیدات بالقوه حاصل از سرمایه‌گذاری خارجی در بورس

این نوع از سرمایه‌گذاری خارجی، به دلیل ویژگی‌های آن علاوه بر منافع زیاد، دارای خطرات یا تهدیدهای بالقوه‌ای نیز می‌باشد که عدم توجه به آنها می‌تواند زیانهای جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد

- از آنجا که سرمایه‌گذاری خارجی در اوراق بهادار، بسیار فرار بوده و از حساسیت بالایی نسبت به تغییرات و بحران‌های داخلی و بین‌المللی برخوردار است، می‌تواند به افزایش نوسانات و ناپایداری بازار بورس منجر گردد. به عبارت دیگر، چون سرمایه‌گذار خارجی (در صورت عدم وجود قوانین و مقررات مناسب) در هر لحظه می‌تواند با فروش اوراق بهادار خود، سرمایه‌اش را به کشور خود یا کشور ثالث منتقل نماید، در نتیجه در شرایطی که وضعیت اقتصادی کشور میزبان رو به وخامت گذارده و وارد دوره رکود می‌شود نمونه بارز این اتفاق در بحران جنوب شرق آسیا در سال ۱۹۹۷ مشاهده شد.

- با بیشتر شدن روابط متقابل و یکپارچگی این بازارها، احتمال سرایت بحرانهای جهانی و منطقه‌ای از کشوری که سرمایه‌ها از آن خارج می‌شود به کشور میزبان، افزایش می‌یابد. نمونه بارز آن بحرا مالی اخیر بدلیل ارتباط پیچیده بسیاری از بازارهای اوراق بهادار، این بازارها دچار رکود و بحران شده‌اند.

- خطر افزایش مالکیت و کنترل خارجیان بر شرکت‌های داخلی؛

-افزایش نوسانات نرخ ارز و نرخ بهره و خطر گسترده تر شدن دامنه رفتار مخرب سرمایه گذاران خارجی به دلیل دنباله روی سرمایه گذاران داخلی نیز قابل بحث می باشد (همان منبع، ص ۱۶۷).

نقش سرمایه گذاری خارجی در توسعه اقتصادی از دیدگاه کلی

از نظر مالی، سرمایه گذاری خارجی در سبد مالی در مقام اجزای جریان انتقال سرمایه می تواند با هدف تکمیل اندوخته های داخلی، به پر کردن شکاف مالی موجود کمک کنند. موضوع «چرخه بدهی»، نقش منابع مالی خارجی در پر کردن شکاف اندوخته سرمایه گذاری و تامین ارز مورد نیاز برای حمایت از دو پدیده رشد و توسعه را کاملاً ثابت کرده است. نقش جریان سرمایه در رشد منابع مالی، در مورد بازارهای نواحی طبق گزارشات صندوق بین المللی پول امری بدیهی است بطوری که، همبستگی شدید و قابل قبولی میان جریان سرمایه و پدیده رشد وجود دارد، در طول سال های ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۷ در تمام کشورها به جز کشورهای عمده صادر کننده سرمایه، مانند کویت و سنگاپور، ضریب همبستگی میان جریان های سرمایه به عنوان درصدی از تولید ناخالص داخلی و میانگین سالانه نرخ های رشد، برابر با ۳۶ درصد بوده است. نقش منابع مالی خارجی در پدیده رشد می تواند مستقیم و از طریق تامین مالی سرمایه گذاری باشد که خود همیشه منشأ رشد است، و یا غیرمستقیم و از طریق افزایش جذب و مصرف که به نوبه خود باعث افزایش میزان سرمایه گذاری می شود، باشد. جریان سرمایه گذاری همچنین می تواند خدمات جانبی مختلفی را در قالب غیرمالی و از طریق گسترش فضای کسب و کار شرکت ها، برای اقتصاد کشور میزبان به ارمغان آورد. به علاوه، هنگامی که انجام فعالیت های اقتصادی خطرناک و نامطمئن باشد، سرمایه گذاران با پذیرفتن سهمی از ریسک موجود می توانند باعث تشویق و ترغیب کارآفرینان به انجام فعالیت های تولیدی شوند. اما از جنبه منفی قضیه می توان گفت که اگر هزینه این اقدام بیش از منافع آن باشد و به تراز پرداخت ها فشار وارد کند، استفاده از منابع مالی خارجی می تواند باری بر دوش اقتصاد کشور میزبان باشد. این هزینه در قالب سرمایه گذاری خارجی در سبد مالی به شکل پرداخت بهره و سود سهام و در قالب سرمایه گذاری مستقیم خارجی به صورت بازگرداندن پس اندازها و سود سرمایه گذاری ها به داخل کشور و واردات کالاهای سرمایه ای و واسطه ای است. تاثیر منفی دیگر استفاده از منابع مالی خارجی هنگامی آشکار می شود که جریان سرمایه گذاری خارجی در یک رقابت نابرابر یا با انحصار اندوخته های داخلی، جای اندوخته های داخلی را در مجموع سرمایه شرکت ها به خود اختصاص دهد. علاوه بر این، ناپایداری یا برگشت سریع جریان سرمایه گذاری می تواند برای پدیده توسعه اقتصادی زبان بخش باشد زیرا باعث افزایش میزان ریسک و تردید در میان سرمایه گذاران خواهد شد و بی ثباتی شدید متغیرهای اقتصاد کلان را در پی خواهد داشت (همان منبع، ص ۴۳۳).

نقش سرمایه‌گذاری غیر مستقیم خارجی در توسعه اقتصادی

از آن‌جا که سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی شکل‌های مختلفی دارد نقش آن در پدیده توسعه، هم می‌تواند مستقیم باشد و هم غیر مستقیم. سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی شکلی از تامین مالی است که اختصاص به بخش یا شرکت خاصی ندارد و هم شرکت‌های داخلی و هم شرکت‌های خارجی می‌توانند از آن استفاده کنند. گاهی سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی می‌تواند بوسیله افزایش میزان منابع مالی شرکت‌های داخلی، شرایط رقابتی تری را برای آن‌ها فراهم کند و موجبات حضور قدرتمندانه آنان را در عرصه بازارهای بین‌المللی فراهم آورد.

البته برخی شکل‌های سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی مانند سرمایه اولیه، انتشار اولیه سهام در بازارهای داخلی و بین‌المللی سرمایه و انتشار اوراق قرضه شرکتی، ممکن است نقش مستقیم و ارزشمندی در تامین مالی سرمایه‌گذاری ایفا کنند. دیگر اشکال سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی همچون خرید اوراق بهادار و بیش تر انواع اوراق قرضه دولتی و ابزارهای مشتق، در بازارهای دست دوم داخلی توسط سرمایه‌گذاران خارجی، بر میزان ثروت داخلی و جذب هر چه بیشتر سرمایه، تاثیر گذار هستند و از این طریق به توسعه رشد بازار سهام و نتیجتاً کارایی بهینه آن و به رشد اقتصادی می‌انجامند.

همچنین افزایش سرمایه‌ها از دو راه می‌تواند باعث افزایش میزان مصرف شود، نخست، افزایش ثروت حاصل از بالارفتن ارزش دارایی‌ها، می‌تواند صاحبان ثروت را تشویق به افزایش مصرف کند، مگر آن‌که آن‌ها تصمیم بگیرند مازاد ثروت خود را در خرید بیش تر اموال و اوراق بهادار سرمایه‌گذاری کنند. دوم، خرید اموال از اتباع داخلی کشور موجب افزایش نقدینگی بانک‌ها و بالارفتن میزان اعتبار می‌شود. البته افزایش سطح دلبستگی مردم چیز بدی نیست، به شرطی که خود باعث افزایش میزان سرمایه‌گذاری‌ها شود اما اگر افزایش میزان اعتبار باعث افزایش تعداد فرصت‌های تامین مالی برای فعالیت‌های اقتصادی نامطمئن و خطرناک شود یا بر فشار تورم بیفزاید، اقتصاد کشور دچار رکود و عقب‌گرد خواهد شد. شایان ذکر است، افزایش مصرف نیز در بلندمدت به رشد درآمد و تولید و توسعه اقتصادی می‌انجامد.

همچنین سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی می‌تواند منافع جانبی مختلفی را از طریق افزودن بر میزان نقدینگی بازارهای سرمایه داخل کشور، فراهم کند و به استقرار پدیده توسعه کمک کند. همین‌طور می‌تواند به توسعه دیگر واسطه‌های مالی نیز کمک کند و باعث تقویت زیربنای مالی و گسترش روند واسطه‌گری مالی شود که اثرات این پدیده بر عملکرد بازار سرمایه و توسعه اقتصاد نیز کاملاً واضح می‌باشد.

سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی همچنین ممکن است باعث افزایش نظارت بر نحوه کار شرکت‌ها شود؛ زیرا سرمایه‌گذاران خارجی خواهان شفافیت در نحوه عملکرد شرکت خواهند بود. این پیشرفت در بازارهای داخلی سرمایه می‌تواند میزان آورده سرمایه‌گذاران را در شرکت‌های جدید افزایش دهد و از این راه بر رشد

اقتصادی تاثیر گذارد.

بیان منافع و اثرات مثبت این فرایند نباید ما را از جنبه منفی آن غافل نماید بطوری که این اثرات منفی میتواند که هزینه‌های عملیات تامین مالی را بیش تر از منافع آنبر اقتصاد تحمیل کند. لذا مدیران ارشد و کارشناسان و سیاستگذاران نبایستی از این موضوع قافل باشند و با برنامه‌ریزی مناسب و دقیق علاوه بر برخورداری از این مزایا و توسعه و تعالی بازار سرمایه موجبات شکوفایی اقتصادی ملی را فراهم آورند.
(همان منبع، ص ۳۲۴)

با توجه به مطالب مذکور سرمایه گذاری می تواند اثر قابل ملاحظه‌ای را بر رشد اقتصادی مناطق همجوار ژئوپارک قشم داشته باشد و موجبات توسعه این مناطق را فراهم آورد. بدون شک تحقق سرمایه گذاری با حضور سرمایه گذارانی غیر از افراد بومی امکان پذیر می باشد تا با حضور و تامین مالی پروژه ها در این مناطق که ناشی از وجود تنها ژئوپارک خاورمیانه می باشد به اهدافی چندگانه برسند.

تاثیر نیروی کار بر رشد اقتصادی

امروزه نقش و اهمیت نیروی انسانی در فرآیند تولید و ارائه خدمات در جوامع بشری به عنوان مهم ترین عامل مشخص شده است. شکی نیست که عامل انسانی مهم ترین بخش تحول و توسعه جوامع است. با نگاهی به مراحل تمدن بشری مشخص می شود که نقش نیروی انسانی از نیروی کار ساده (قدرت بازو و کار مکانیکی) به سرمایه انسانی (دانش و مهارت) که مهمترین عامل تولید به شمار می رود تکامل یافته است، چرا که اگر انسانها نتوانند از ابزارها و تجهیزات پیشرفته و تکنولوژی استفاده مطلوب نمایند عملاً پیشرفت تکنولوژی فاقد کارآیی لازم خواهد بود.

امروزه این حقیقت مسلم گشته است که تزریق مقادیر متنابهی از سرمایه‌های فیزیکی و مادی به کشورهای جهان سوم لزوماً موجب تسریع روند توسعه آنها نشده است بلکه صرفاً کشورهایی که از یک سازمان کارآمد و در عین حال از سرمایه‌های انسانی متخصص برخوردار بوده‌اند، توانسته‌اند سرمایه فیزیکی و مادی را به نحو مناسب جذب و در تسریع روند رشد به کار گیرند.

بخش‌های اقتصادی در سرلوحه فعالیت‌های خود توجه زیادی به کیفیت و کارآیی نیروی کار به دلیل آثار و نتایج سودمند آن دارند و با توجه به اینکه هدف اصلی یافتن راه‌های بهبود بهره‌وری است در نخستین مرحله بایستی از سرمایه گذاری در نیروی انسانی شروع کرد.

سرمایه گذاری در نیروی انسانی و اعتلای کیفیت نیروی کار یکی از زمینه‌ها و راه‌های اصلی و اساسی افزایش بهره‌وری و تسریع رشد اقتصادی جامعه است. در بررسی‌های اقتصادی می توان گفت که سرمایه انسانی یک مفهوم کاملاً «اقتصادی» است. در واقع خصوصیات کیفی انسان نوعی سرمایه است، چرا که این خصوصیات می تواند موجب

بهره‌وری و تولید بیشتر و درآمد ورفاه بیشتر گردد. سرمایه انسانی را اینگونه تعریف نموده‌اند. «ارتقاء بهبود تولیدی افراد» (عمادزاده، ۱۳۶۲، ص ۱۶)

تعریف دیگر از سرمایه انسانی عبارت است از «علم و دانش»، «مهارت و تجربه»، «توان و قابلیت» و نهایتاً انضباط و اخلاقی که از طریق تعلیم و تربیت به انحاء مختلف در نیروی کار جامعه ذخیره شده و باعث افزایش بهره‌وری نیروی انسانی می‌گردد که به واسطه ارتقای سطح کیفی و تلاش ایجاد شده باشد.

این اصل که نیروی کار با کیفیت بالا جزء سرمایه یک کارگاه به شمار می‌رود، سبب گردیده است که کشورهای پیشرفته اهمیت بیشتری به پرورش و تربیت نیروی کار و روابط و مناسبات انسانی در فرآیند تولید صنعتی قائل گردند. این کشورها به تجربه دریافته‌اند که افزایش بهره‌وری نه از طریق بهبود و ارتقاء کیفیت نیروی کار بلکه از طریق ارتقاء کیفیت نیروی کار سریع تر قابل تحقق است. اگر چه با جایگزین کردن ماشین‌آلات مدرن، تغییر و اصلاح خطوط، اجرای سیستم‌های نوین انبارداری و... می‌توان بهره‌وری را بهبود بخشید اما باید توجه داشت که این موارد نیز به عنوان عوامل اصلی در گرو قابلیت‌ها و انگیزه‌های منابع انسانی می‌باشد و به جرأت می‌توان ادعا کرد که هر ماشینی در نهایت یک ظرفیت تعریف شده دارد که بیش از آن نمی‌توان انتظار داشت اما در برابر ظرفیتهای انسان تا بی نهایت است.

تعلیم و تربیت به عنوان بارزترین نمود سرمایه‌گذاری انسانی، نقش اصلی در بهبود بهره‌وری نیروی انسانی را ایفا می‌کند. تعلیم و تربیت از یک طرف و بازدهی و توانایی نیروی کار افزوده و استعدادها را شکوفا می‌سازد و از طرف دیگر زمینه به کارگیری تکنولوژی برتر و بالاتر را برای نیروی کار فراهم می‌کند. (بهرام زاده، ۱۳۸۱، ص ۵۲۳).

ضرورت توجه به نیروی کار

ضرورت توجه به سرمایه انسانی و سرمایه‌گذاری در آن در تحلیل‌های اقتصادی و با توجه به ادبیات مربوط به آن، تا حد زیادی روشن و آشکار است. اکثر مطالعات در مورد این موضوع، تنها بر نقش آموزش که تأثیری مثبت بر ارتقاء بهره‌وری نیروی کار دارد متمرکز شده‌اند. اما باید در نظر داشت که علاوه بر آموزش، تجربه و سلامت نیروی کار نیز ابعاد اصلی سرمایه انسانی را تشکیل می‌دهند. در این راستا فرضیه‌های تحقیق به صورت تأثیر معنی‌دار آموزش، تجربه و سلامت نیروی کار بر رشد اقتصادی تدوین یافته است. بنابراین، هدف مطالعه حاضر بررسی نقش کیفیت نیروی کار در قالب متغیرهای آموزش، تجربه و سلامت نیروی کار بر رشد اقتصادی می‌باشد.

این تحقیق از یک تابع تولید کل بر مبنای معادله دستمزد مینسز استفاده نموده و آن را برای ۷۵ کشور جهان که یک بار بر مبنای درآمد (کشورهای با درآمد بالا)، کشورهای با درآمد متوسط و کشورهای کم درآمد) و بار دیگر بر مبنای شاخص توسعه انسانی

(کشورهای با توسعه انسانی بالا، کشورهای با توسعه انسانی متوسط و کشورهای با توسعه انسانی پایین) تفکیک شده‌اند، طی دوره ۲۰۰۰-۱۹۶۰ با روش داده‌های تابلویی مورد برآورد قرار داده است.

نتایج برآورد مدل در کشورهای با درآمد بالا حاکی از اثرگذاری مثبت و معنی دار متغیرهای آموزش، تجربه، و سلامت نیروی کار (که با شاخص امید به زندگی نشان داده شده) در سطح اطمینان بیش از ۹۵ درصد بر رشد اقتصادی می‌باشد. در کشورهای با درآمد متوسط در سطح اطمینان ۹۹ درصد این نتیجه تأیید می‌گردد. در کشورهای کم درآمد نیز تنها متغیرهای آموزش و تجربه نیروی کار در سطح اطمینان بیش از ۹۵ درصد بر رشد اقتصادی این گروه از کشورها مؤثر بوده‌اند. در کشورهای با توسعه انسانی بالا، نتایج نشان می‌دهند که متغیرهای آموزش، تجربه و سلامت نیروی کار در سطح اطمینان بیش از ۹۵ درصد بر رشد اقتصادی این گروه از کشورها مؤثر بوده‌اند. در کشورهای با توسعه انسانی متوسط نیز در سطح اطمینان ۹۰ درصد نتایج مشابهی به دست آمده است. در کشورهای با توسعه انسانی پایین، تنها تجربه نیروی کار در سطح اطمینان بیش از ۹۹ درصد بر رشد اقتصادی این گروه از کشورها تأثیر گذار بوده است (مردوخی، ۱۳۶۹، ص ۶۴۸).

اهمیت آموزش نیروی کار

پیوند مستحکمی بین میزان آموزش نیروی کار و بهره‌وری آنها در فرآیند تولید وجود دارد. شواهد موجود در بیش تر کشورهای صنعتی، مؤید این حقیقت است که بین سرمایه‌گذاری آموزشی نیروی انسانی و رشد اقتصادی، ارتباط قوی وجود دارد. بدین لحاظ، امروزه بیش تر جوامع در حال توسعه، مبالغ هنگفتی را در این بخش سرمایه‌گذاری می‌کنند. در ایران نیز میزان منابعی که در بخش آموزش هزینه می‌گردد از رشد روزافزونی برخوردار است. در این مقاله، کشش‌های تولید را به تفکیک عامل سرمایه انسانی و دیگر عوامل تولید به منظور شناسایی اهمیت سرمایه انسانی در مقایسه با سایر عوامل تولید برآورد کرده‌ایم تا بتوان در جهت رشد اقتصادی به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری مطلوب در مورد سرمایه انسانی پرداخت. بدین روی، ابتدا مطالعات قبلی را بررسی کرده‌ایم و مدل‌های آنان را تحلیل نموده‌ایم و سپس تابع تولید کاب - داگلاس را انتخاب کرده‌ایم که پارامترهای سرمایه انسانی، سرمایه فیزیکی و نیروی کار شاغل را به عنوان متغیرهای مستقل در برمی‌گیرد. در مرحله بعد، اقدام به برآورد تابع تولید به تفکیک سهم عوامل مختلف تولید در طی دوره ۱۳۷۱-۱۳۴۵ کرده‌ایم و کشش‌های هر یک را نسبت به تولید ناخالص داخلی تخمین زده‌ایم. روش تخمین به کار گرفته شده، حداقل مربعات معمولی می‌باشد. طبق معادله تولید کاب - داگلاس، تولید ناخالص داخلی نسبت به نیروی شاغل متخصص بسیار باکشش می‌باشد. به طوری که یک درصد افزایش در تعداد نیروی شاغل متخصص

می تواند منجر به ۵۵/۰ درصد افزایش در تولید ناخالص داخلی شود. مطابق این رابطه، یک درصد افزایش عوامل سرمایه فیزیکی، نیروی کار غیرمتخصص، به ترتیب، منجر به ۳۵/۰ و ۳۲/۰ درصد افزایش در تولید ناخالص داخلی خواهد شد. برآورد تابع تولید کاب - داگلاس در چهارچوب متغیرهای غیر قراردادی نیز صورت گرفته است. طبق نتایج این برآورد، کشش تولیدی عوامل سرمایه فیزیکی، نیروی کار شاغل و تحصیلات نیروی متخصص، به ترتیب، ۴۱/۰، ۸۷/۰ و ۱۸/۰ تولید ناخالص داخلی می باشد. هم چنین، سهم مخارج جاری آموزش عالی ۰۷/۰ درصد از تولید ناخالص داخلی برآورد گردیده است (عمادزاده، ۱۳۶۲، ص ۷۸)

نیروی کار فعال در دنیای امروز بسوی شرکت ها، سازمان ها و یا شهر هایی جذب می شود که بتواند برای آینده خود سرمایه گذاری نماید. مطمئناً این اتفاق در مکانی اتفاق خواهد افتاد که بازار کار پر رونق و خواهان نیروی کار باشد. با توسعه ژئوپارک قشم نیروی کار مورد نیاز به شدت افزایش و این افزایش تقاضا مسائلی مانند آموزش نیروی کار، چگونگی بهره وری نیروی کار و سایر مسائل جانبی مطرح خواهد شد، در مناطق همجوار ژئوپارک قشم نیز در آینده با افزایش تقاضای نیروی کار مواجه خواهیم بود که در این تحقیق به بحث افزایش نیروی کار در مناطق همجوار ژئوپارک قشم که از اثرات وجود ژئوپارک است می پردازیم.

نقش استانداردهای گردشگری بر رشد اقتصادی

جهانگردی پدیده ای است که از دیر باز در جوامع انسانی مختلف وجود داشته اما با ورود به عصر مدرن به صورت یک صنعت سودآور در آمده و مورد توجه بسیاری از کشورهای دنیا قرار گرفته است که هر ساله با رشد و توسعه این صنعت چند وجهی مواجه بوده ایم.

با نگاهی گذرا به درآمدهای جهانگردی کشورهای مختلف به این نتیجه می رسیم که نگاه کشورهای مختلف دنیا به توسعه جهانگردی با اهداف مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و ... کاملاً متفاوت بوده، اما اکثر کشورها، توسعه اقتصادی را در درجه نخست اهمیت قرار داده اند، بدین دلیل که جهانگردی به سرعت رشد یافته و به بزرگ ترین صنعت دنیا تبدیل شده و منافع عمده اقتصادی را به اقتصاد ملی کشورها وارد کرده است.

بر اساس آمارهای موجود، جهانگردی ۱۰ درصد از درآمدها و شغل های دنیا را به وجود آورده است و پیش بینی می شود که این رقم تا سال ۲۰۱۰ به دو برابر برسد. از دیدگاه اقتصادی اصلی ترین کارکرد صنعت جهانگردی کسب درآمدهای ارزی، توزیع مجدد درآمدها، ایجاد زمینه اشتغال، سرمایه گذاری و ایجاد ارزش افزوده همچنین فروش کالاها و خدمات مورد نیاز گردشگرها است (کاظمی، ۱۳۷۶، ص ۲۱).

تأثیر گردشگری الکترونیک بر صنعت توریسم

گردشگری الکترونیک نقطه عطفی بین گردشگری و فناوری اطلاعات است. امروزه این دو پدیده از فعالیت‌های عمده و بسیار مهم در ایجاد درآمد و ایجاد فرصت شغلی در جهان بشمار می‌آیند. فناوری اطلاعات از حدود دو دهه گذشته در بخش گردشگری بکار گرفته شده و در این مدت روند رو به رشدی داشته است. به عنوان نمونه استفاده از اینترنت برای رزرو جا در هتل، رزرو بلیت هواپیما در همه جای دنیا امری رایج است. بر اساس آمار کمیسیون گردشگری کانادا، یک چهارم مردم کانادا و ۳۵ درصد از خانواده‌های آمریکایی سفر اینترنتی می‌کنند و تقریباً بدون صرف هزینه و وقت، به همه جا می‌روند و لذت می‌برند. هرچند در کشور ما تاکنون هیچ اثری از گرایش به این سود دیده نمی‌شود با وجود این در صورت اعتقاد به رقابتی بودن این بخش، استقبال از فناوری اطلاعات و زمینه‌سازی توسعه گردشگری الکترونیک از موضوع‌های اساسی و تعیین‌کننده خواهد بود. این نوع گردشگری برای معرفی جاذبه‌های باستانی، بناهای جذاب، اشیای قیمتی و هر پدیده مادی دارای فرم، حجم و اندازه کاربرد دارد و برای تمامی کشورها به خصوص کشورهای توسعه‌نیافته و در حال توسعه که اغلب از امکانات و زیرساخت‌های مناسب و کافی برخوردار نیستند یا احداث و توسعه آنها بسیار گران و در کوتاه‌مدت غیرممکن است مناسب‌تر است. بنابراین توسعه این نوع گردشگری در مناطق و کشورهای مهمی تعیین‌کننده خواهد داشت که عمده‌ترین تأیید آنها بر بازدید از میراث باستانی و سایر پدیده‌های مادی دارای فرم و حجم و اندازه است. این نوع گردشگری در کشورهای دارای مشکل در خصوص نیروی انسانی آموزش دیده از جمله تورگردانی و راهنمایان تور موثر خواهد بود. گردشگری الکترونیک برای افرادی مانند محققان که صرفاً برای مطالعه بر روی یک جاذبه از آن بازدید می‌کنند بسیار مفید است. چرا که امکان بررسی و مطالعه را تا حدی در محل زندگی یا تحقیق خود خواهند داشت. در این نوع گردشگری امکان معرفی صنایع دستی وجود داشته و حتی از طریق تجارت الکترونیک به فروش تولیدات و صنایع دستی کمک می‌شود. همچنین این نوع گردشگری گزینه‌ای جدید برای کنترل و مهار آثار منفی اجتماعی و نگرانی‌های بالقوه گردشگری برای برخی کشورها است. به عنوان نمونه کشورهایی که از ارتباط مستقیم افراد جامعه خود با خارجی‌ها نگران هستند از این طریق می‌توانند جاذبه‌ها و میراث خود را معرفی کنند. در کشور ما در زمینه گردشگری الکترونیک دو مشکل اساسی وجود دارد:

۱) رشد ناچیز فناوری اطلاعات در کشور

۲) فاصله اطلاعاتی و به عبارتی تفاوت و فاصله در دستیابی به فناوری اطلاعات در میان افراد جامعه بسیاری از نهادها و سازمان‌های دولتی و حتی خصوصی مرتبط با گردشگری در ایران فاقد نشانی اینترنت هستند و غالباً در مراحل ابتدایی به سر می‌برند. به عنوان مثال تعداد کاربران اینترنت در ایران در حدود ۲ میلیون نفر و در کشور

کره جنوبی بیش از ۳۰ میلیون نفر است. با در نظر گرفتن تعداد جمعیت دو کشور ضریب نفوذ اینترنت در کره جنوبی ۴۲ درصد و در کشور ایران ۲/۵ درصد است و به عبارتی فاصله الکترونیکی ما با آنها حدود ۳۰ برابر است.^۱

ارزش و اهمیت استانداردهای جهانگردی

بخش‌های وابسته به جهانگردی تا حد بسیار زیادی در امور صادرات کشور ذی نفع هستند، ضمناً اشاره می‌شود که ویژگی‌ها و مشخصه‌های ذیل می‌توانند دلیلی برای در نظر گرفتن صنعت جهانگردی به عنوان صنعت به وجود آورنده مشاغل جدید در قرن ۲۱ باشد. تقاضای صنعت جهانگردی برای استخدام و بکارگیری افراد در این بخش در سال ۱۹۹۸ بالغ بر ۱۰ درصد از کل اشتغال جهان بوده است. پیش‌بینی و محاسبات مربوط چنین است که استخدام و بکارگیری در این بخش نسبت به کل مشاغل تا سقف ۴۳ درصد ظرف ۱۲ سال آینده افزایش یابد، چون این به معنای ایجاد ۱۰۰ میلیون شغل جدید خواهد بود. با تاملی بیشتر پیرامون وضع موجود به راحتی می‌توان بر نقش سازنده دولت‌ها در امر بهبود شرایط و ارتقای وضعیت صنعت جهانگردی پی برد که با انجام توجیه‌هایی مناسب به بخش‌های مختلف و از طرفی به وجود آوردن شرایط سرمایه‌گذاری و خصوصی‌سازی تغییراتی جدی در این صنعت حاصل شود. خاطر نشان می‌سازد مهم‌ترین عواملی که در جذب سرمایه‌های سرگردان به بخش جهانگردی و در نتیجه به سرمایه‌گذاری بیشتر منجر می‌شود عبارتند از:

(۱) جدیت بیشتر در امر تبلیغ صنعت جهانگردی به عنوان منبعی برای استخدام و به کارگیری افراد بیشتر

(۲) انجام تلاش‌هایی در امر روشن‌ساختن ارتباط موجود بین صنعت جهانگردی و استخدام افراد و ارائه آمار و ارقام مربوط به این بخش

(۳) پرهیز و جلوگیری از بروز مسائل دست و پاگیر از جمله موانعی که در بخش جذب نیروی کار وجود داشته یا احیاناً در سازمان‌ها و بخش‌های مختلف صنعت وجود دارد و جهت‌دهی برای رسیدن به نوآوری، خلاقیت و تشویق به امر تحقیق بیشتر در زمینه صنعت جهانگردی برای رسیدن به شرایط بهتر و جایگزینی نوآوری‌ها

(۴) رفع موانع موجود در خصوص مسائل مربوط به صنعت جهانگردی از طریق تقویت بخش خصوصی و روشن‌ساختن و صراحت دادن به قوانین مربوطه

(۵) سرمایه‌گذاری در امور زیر بنایی کشور که منجر به گسترش و توسعه فرودگاه‌ها، جاده‌ها و خطوط راه آهن و... خواهد شد. در صنایع وابسته به صنعت جهانگردی در هر حال باید مراعات دریافت مالیات مشاغل گوناگون را کرد.

(۶) انجام تلاش‌هایی برای شناساندن اهمیت صنعت جهانگردی به مردم و اینکه افراد بدانند جماعت بسیار زیادی در بخش‌های مختلف این صنعت مشغول به کار هستند یا می‌توانند باشند.

۷) همچنین باید تلاش‌هایی را در جهت افزایش سطح سواد و معلومات و اجرا برنامه‌هایی جهت تعلیم تخصص‌های لازم برای بهبود مهارت‌ها و خلاقیت‌ها و خدمات جانبی انجام داد (رحمانی، ۱۳۷۹، ص ۵۰۶).

یکی دیگر از پیامدهای ژئوپارک قشم حضور تعداد زیاد بازدیدکننده از سایت‌های ژئوپارک می‌باشد که این گردشگران به هتل، کمپ و اقامتگاه‌هایی برای اسکان و رستوران‌هایی جهت سرو غذا، آژانس‌هایی گردشگری برای خدمات جانبی گردشگری مانند تور، لیدر نیازمندند. این رساله به تاثیر ژئوپارک قشم بر افزایش استانداردهای گردشگری مانند هتل، رستوران و آژانس می‌پردازد.

پیامدهای بالقوه توسعه گردشگری بر اشتغال

در حال حاضر گردشگری فعالیتی قدرتمند و حرفه‌ای بزرگ در سطح جهان است. به نحوی که ابتدا قبل از نفت، آنگاه هم ردیف آن سپس بالاتر از آن قرار دارد. در سال ۱۹۹۲ از هر ۱۵ نفر شاغل در جهان، یک نفر در بخش گردشگری فعال بوده‌اند. و کل شاغلان این بخش در همان سال ۱۳۰ میلیون نفر بوده است. در حال حاضر میزان ۱۰ درصد از شاغلان دنیا در مشاغل وابسته به بخش گردشگری فعالیت دارند. میزان درآمد فعالیت گردشگری از سال ۱۹۵۰ تا ۱۹۹۲، ۱۳۲ برابر شده و طبق برآوردهای قبلی، در سال ۲۰۰۵ بیش از ۱۵۰ میلیون نفر در این بخش مشغول به کار شده‌اند. از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۵ حدود ۴۰ میلیون شغل در این بخش ایجاد شده است و از سال ۲۰۰۰ تا کنون نیز هر ساله ۷۵۰ میلیون نفر به گردشگری می‌پردازند. درآمد گردشگری در سال ۲۰۰۵ حدود ۶/۵ درصد از درآمد ناخالص جهان بوده است. بر اساس پیش‌بینی سازمان جهانی گردشگری در سال ۲۰۱۰ در حدود یک میلیارد و ۱۸ میلیون نفر به گردشگری خواهند پرداخت و درآمد ناشی از گردشگری بین‌المللی در همان سال به حدود یک هزار میلیارد دلار خواهد رسید. بیشتر آگاهان، ایران را از نظر جاذبه‌های گردشگری جزو ۱۰ کشور نخست جهان و نخستین کشور جهان سوم می‌دانند. لذا اگر ایران بتواند تنها ۵ درصد از این درآمدها را به خود اختصاص بدهد می‌تواند چیزی فراتر از درآمدهای نفتی را به خود اختصاص دهد و با این پتانسیل‌های موجود در کشور این کار زیاد هم دور از دسترس نیست. اگر به عنوان یک منبع درآمد عمده به آن اهمیت دهیم، همچنین طبق آمارهایی که ارائه شده است به ازای هر ۶ نفر گردشگر خارجی که وارد کشور شود یک شغل و به ازای هر ۲۵ گردشگر داخلی نیز یک شغل ایجاد می‌شود لذا می‌توان برای هزاران نیروی انسانی بیکار شغل ایجاد کرد.

نوعی تفکر سنتی مبنی بر اینکه مشاغل وابسته به صنعت گردشگری به لحاظ مهارت و میزان مزد دریافتی در رده پایینی قرار دارند در میان سیاستمداران به چشم می‌خورد. به نظر آنها ادامه این روش برای قرن ۲۱ اصلاً اقتصادی و مقرون به صرفه نیست. اما به

نظر می‌آید که این قبیل افراد در هنگام ارزیابی مشاغل مربوط به این صنعت عواملی از جمله مسائل ذیل را در نظر نمی‌گیرند.

صنعت جهانگردی نمی‌تواند به دور از بهره‌مندی از پیشرفت حاصله در علوم مختلف باشد، این صنعت دنبال موقعیت‌هایی است که مدیران با تکنیک بالا را در پست‌ها و مناصب مختلف، دفتر هواپیمایی و مشاغل وابسته به کار بگمارند. آنها دنبال فرصتی هستند که سیستم‌های مرتبط با کار خود را به آخرین تجهیزات کامپیوتری مجهز سازند و البته به دنبال این هستند تا طراحی و برنامه‌ریزی‌های اصولی را مدنظر خود قرار دهند و آنها را پیاده کنند.

در مورد مزد و پاداش افراد با مشاغل مختلف در این صنعت، باید اظهار داشت که میزان دستمزد در این بخش از دستمزدهایی که به دیگر صنعتگران پرداخت می‌شود نه تنها کمتر نیست بلکه در مواقعی حتی بیشتر می‌باشد. در سطوح مختلف این صنعت می‌توان مشاغل تخصصی و قابل‌اهمیتی را مشاهده کرد. در ضمن باید اذعان داشت که افراد بسیاری نیز در این صنعت حضور دارند که دارای سوابق و تجربیات گوناگونی در این بخش هستند. باید در نظر داشت که در هنگام بیکاری، هر شغل ولو ناچیز در سطح پایین می‌تواند بسیار مهم باشد. بسیاری از کشورهای صنعتی هم اکنون شاهد حضور درصد بالایی از افراد بیکار هستند و در این بین، بیشتر افرادی که به چشم می‌خورند مهارت و تخصصی ندارند، لذا اینجا است که هر شغلی حائز اهمیت است و در این اجتماعات، این قبیل شغل‌های بسیار پایین نیز دارای مرتبه بالایی می‌باشند. در جوامع و کشورهای با اقتصاد برتر که مشکل بیکاری کمتری دارند، نیز افراد با تخصص بالا و حتی افراد با تخصص پایین نیز می‌توانند دارای جایگاه مربوط به خود باشند. آنها در هر صورت قادر هستند موجبات افزایش درآمد بیشتر در جامعه را فراهم سازند.

آنچه در این راستا می‌تواند اهمیت داشته باشد فرصت مناسب و بجایی است که برای جذب و بکارگیری افراد مختلف و به واسطه سرمایه‌گذاری‌های هر چند اندک در بخش صنعت جهانگردی به وجود خواهد آمد. به طور مثال می‌توان ایجاد خط پرواز بین نقطه‌ای تا نقطه دیگر را عنوان کرد که بلافاصله پس از برقراری این خط پرواز تعدادی مشاغل جانبی نیز به وجود خواهد آمد. ایجاد و توسعه حالاتی از این دست می‌تواند منجر به شکوفایی اقتصادی در مناطقی خاص شود.

انعطاف‌پذیری و پویایی از عوامل برجسته و مشاغل وابسته به صنعت جهانگردی است و افرادی که در این بخش فعالیت می‌کنند این فرصت را دارند تا به راحتی به نقطه‌ای دیگر در داخل و بعضاً خارج از کشور سفرهایی را داشته باشند، ضمناً کسانی که سعی دارند از طریق انجام فعالیت‌های نیمه‌وقت برای خود شغلی را انتخاب کنند قادر باشند به صورت فصلی در این قسمت کارهایی را انجام دهند (دلاور، ۱۳۸۷، ص ۹۸).

در مجموع تاکید می‌شود که صنعت جهانگردی همواره در پی ایجاد فرصت‌هایی

برای جذب افراد بیکار و از جمله جوانان هر جامعه‌ای است و این به معنای مقابله با یکی از بزرگ‌ترین معضلات کشورهای در حال توسعه می‌باشد. اغلب فعالیت‌ها و تلاش‌هایی که در جهت به وجود آمدن مشاغل جدید به کار بسته می‌شوند، توأم با یکسری دگرگونی و تغییراتی بوده و اغلب در جهت کمتر کردن هزینه‌های مربوط به تولیدات بخش کشاورزی، رهایی از بخش‌های تولیدی بیمار یا ضعیف یا بخش‌های جنبی و خدماتی است که تمامی موارد برشمرده شده نیز در کنار مشکلات خاص و مربوط به خود می‌باشند. صنعت جهانگردی، دنیای مربوط به خود را دارد و به لحاظ شکل و محتوای کار، چشم‌اندازها و امتیازات، برتری‌های نسبت به مشاغل دیگر دارد. در صنعت جهانگردی و مشاغل وابسته به آن می‌توان شاهد بکارگیری افراد متخصص تارده‌های بسیار پایین شغلی بود. در این راستا افراد جوان امکان جذب بیشتری در این بخش دارند. همچنین افرادی که نمی‌توانند جذب کارهای تمام وقت شوند در این صنعت فرصت جذب خواهند داشت. صنعت جهانگردی با گسترش فراگیر و همه جانبه، فرصت انتخاب بیشتری برای جویندگان کار فراهم می‌سازد و افراد قادر هستند در مراکز مختلف شهری و یا روستایی حسب میل و اراده خود جذب این بخش شوند (همان منبع، ص ۱۱۲).

با وجود تعدادی پروژه گردشگری، هتل، رستوران، اقامتگاه و آژانس در مناطق همجوار ژئوپارک مشاغل زیادی برای افراد ایجاد و افراد زیادی وارد بازار کار می‌شوند. افزایش اشتغال نیز متغیر دیگری است که از ژئوپارک قشم نشأت و باعث رشد اقتصادی مناطق همجوار می‌شود و در این تحقیق به آن پرداخته خواهد شد.

تأثیر صادرات بر رشد اقتصادی

تغییر ساختاری اقتصاد جهان از سال ۱۹۸۰ تأثیر بسزایی در رقابت داشته و فعالیت استراتژیک شرکت‌ها را دگرگون ساخته است. ریشه این تغییرات که در سال‌های اخیر بر شدت آنها افزوده شده است، به دوره بعد از جنگ دوم جهانی شامل توافقنامه برتون وودز (سیستم پولی بین‌المللی، ۱۹۴۴) قرارداد عمومی تعرفه‌ها و تجارت و سازمان تجارت جهانی باز می‌گردد. در این میان، دو پدیده از ویژگی و اهمیتی خاص برخوردار هستند. اولین آنها افزایش درجه جهانی شدن و افزایش سریع تر تبادلات میان کشورهای نسبت به تولیدات است که در نتیجه آن، شرکت‌های بومی و ملی در حال از دست دادن سهم بازار سنتی و ملی خود به نفع رقبای خارجی هستند. بنابراین، شرکت‌ها به‌طور فزاینده‌ای مجبور به حفظ حیات از طریق افزایش سهم بازار خود در بازار کشورهای خارجی شده‌اند. به نسبت گسترش تجارت جهانی، رقابت نیز شدید و شدیدتر می‌شود. شرکت‌ها مجبور به افزایش فعالیت خود در سطح جهان یا حداقل در مناطقی فراتر از مرزهای ملی خود هستند. به‌طور موازی با پدیده جهانی شدن، پدیده دیگری تحت عنوان طبیعت رقابت تغییر

یافته است. شرکت‌هایی که در کشورهای در حال توسعه فعالیت می‌کنند (مناطق آسیا، امریکای جنوبی و یا اروپای شرقی) به‌طوری فزاینده وارد بازارهای محصولات نظیر: منسوجات، تجهیزات و لوازم مصرفی الکترونیک، خودرو و... شده و در حال گسترش هستند. این کشورها از ساختار هزینه پایین‌تر نسبت به رقبای خود در کشورهای پیشرفته و عمدتاً به خاطر نیروی کار ارزان‌تر، بهره‌مند هستند. گرچه این رقبای در حال ظهور ممکن است دسترسی به بهترین فنون تولید نداشته، دچار وقفه در نوآوری و شاید بهره‌وری کمتری در نیروی کار نباشند، اما مشاهده می‌شود که ساختار دستمزدهای پایین‌تر آنها، مزیتی واقعی در برخی از بازارها را نصیب آنها کرده است. این مزیت‌ها اغلب از طریق انتقال تکنولوژی به شریک داخلی شرکت‌هایی که مایل به افزایش سهم بازار خود در بازار هدف هستند، تقویت می‌شود (ماهنامه قشم، ۱۳۸۱، ص ۴۹ و ۵۰).

امروزه کشورهای، در برابر وضعیت گذشته که از لحاظ مسافت، زمان، امکانات حمل و نقل و ارتباط دور از یکدیگر قرار داشتند، بسیار به یکدیگر وابسته شده‌اند. هر یک از کشورهای جهان، سعی در ایفای نقشی مؤثر در اقتصاد جهانی و گسترش سهم خود از تجارت جهانی دارند. رشد تجارت آزاد در مناطقی مانند نفتا روند گرایش و پذیرش اقتصاد بازار در کشورهایی که پیش از این دچار قوانین و مقررات شدید و متمرکز بودند، ظهور بازارهای جدید مانند چین و موقعیت‌های ایجاد شده به واسطه پیشرفت تکنولوژی در زمینه ارتباطات و تجارت الکترونیک در کشورهای مختلف، موقعیت‌های جدیدی را برای فعالان عرصه اقتصاد جهانی به وجود آورده است. با توجه به این حقیقت که هیچ کشوری نمی‌تواند واردکننده صرف باقی‌ماند، دستیابی به بازارهای جهانی و گسترش صادرات، مورد توجه همیشگی سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران بوده است. حتی در اقتصاد کشورهای پیشرفته نیز نفوذ در بازارهای جدید با هدف حفظ تراز مثبت بازرگانی، امری ضروری است. در این راه، برخی کشورها با برنامه‌ریزی صحیح و از آن مهمتر، تعهد به اجرای برنامه‌های تدوین شده، از سایر کشورها موفق‌تر بوده‌اند. هم‌اکنون، بین‌المللی‌شدن و توسعه صادرات به یکی از مهمترین مسائل شرکت‌های در حال رشد - چه در صنعت خودرو و چه در دیگر صنایع - مبدل شده است.

در این میان، صنعت خودرو به علت گستردگی و ارتباط تنگاتنگ با دیگر صنایع (حدود ۶۰ صنعت مختلف) با ارزش افزوده و اشتغال‌زایی قابل توجه در اقتصاد اکثر کشورهای جهان، به عنوان لوکوموتیو صنایع و موتور توسعه، شناخته شده و از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است تا حدی که حفظ رشد و سلامت فعالیت آن به منزله رشد و سلامت فعالیت حداقل ۶۰ صنعت دیگر، تلقی می‌شود. بقای اکثر شرکت‌های خودروساز در شرایط کنونی، به علت تأثیر عواملی از جمله اشباع بازار کشورهای پیشرو، اضافه ظرفیت تولید، عملیات ادغام و تصاحب و ایجاد ابر تولیدکنندگان،

جهانی شدن بازارها به منزله فروپاشی موانع صادرات و واردات و گسترده‌گی بازارهای فرامرزی و... دچار مخاطره شده و بر شدت رقابت موجود بین تولیدکنندگان خودرو افزوده است. به طوری که حفظ سهم بازار و گسترش آن در هر بازار که لازمه حیات خودروسازان است، از اهمیت غیرقابل انکاری برخوردار است. در شرایط یاد شده، تولیدکنندگان جهانی به هر قیمت ممکن سعی در حفظ بازار خود داشته و تلاش می‌کنند از تمامی ابزار موجود، تا حداکثر ممکن، بهره‌برداری کنند. ما، امروزه در حال حرکت از تعداد کمی بازار بزرگ به تعداد زیادی، بازار بزرگ و حتی تعداد زیادی بازار کوچک هستیم. به این مفهوم که خودروسازان تلاش دارند با خلق محصولات جدید و یا ایجاد تغییراتی در محصولات کنونی، به بخش‌هایی دست نیافته از بازار حتی در دورترین نقطه از پایگاه تولید، دست یافته و به تدریج یا حجم بازار را گسترش دهند و یا با ایجاد پایگاه‌های تولید محلی، محصول خود را با هزینه‌ای کمتر از رقبای آتی، تولید کنند.

به طور کلی، رشد کم یا متوسط بازار داخلی، فشار رقابتی بر بازار داخلی در جهت کاهش قیمت‌ها و حاشیه سود به واسطه افزایش سهم بازار رقبای داخلی و خارجی در بازار ملی، قیمت‌های بالاتر و توان رقابت‌پذیری در بازارهای بین‌المللی، از جمله مواردی هستند که توجه به بازارهای خارجی را برای حفظ و ادامه حیات، به امری الزامی تبدیل کرده‌اند. جهانی شدن و توسعه صادرات، این امکان را به بنگاه‌ها و به تبع آن به کشورهای می‌دهد تا بتوانند به اهداف زیر دست یابند: - رشد فروش و رشد بازار - بهبود و ارتقای موقعیت رقابتی - دستیابی به تولید در مقیاس اقتصادی و صرفه‌جویی‌های ناشی از مقیاس - افزایش سطح اشتغال - تأمین درآمد ارزی - بهبود کسری تراز بازرگانی - افزایش رشد، توسعه و رفاه اقتصادی در این ارتباط، توسعه اقتصادی بسیاری از کشورهای جهان (همانند، ژاپن، کره جنوبی، سنگاپور و...) در درجه نخست، به توسعه صادرات آنها بستگی داشته و از طریق صادرات توانسته‌اند جزء کشورهای ثروتمند دنیا قرار بگیرند. در کشور ما، توجه به عوامل متعددی نظیر تک‌محصولی بودن کشور، وابستگی شدید اقتصاد به درآمدهای نفتی، پیوستن دیر یا زود به سازمان تجارت جهانی، نیازهای ارزی برای مصارف مختلف از جمله: جبران کمبود عرضه داخلی و جلوگیری از فشارهای تورمی ناشی از مازاد تقاضا، ورود تکنولوژی و نوسازی صنایع و... صادرات و نفوذ در بازارهای جدید اهمیت ویژه‌ای یافته است. گرچه با توجه به رکود نسبی اقتصاد جهانی، اشباع بازارهای کشورهای پیشرفته و هجوم به بازارهای دیگر کشورها و افزایش سطح انتظارات مصرف‌کنندگان دستیابی به بازارهای صادراتی در تمامی بخش‌های آن، به فراهم بودن مقدمات، امکانات و توانایی‌های ویژه‌ای نیازمند است. در بخش محصولات صنعتی، به دلیل ویژگی‌ها و حساسیت‌های آن، پیش‌نیازهای صادرات دو چندان می‌شود. با توجه به اینکه خریداران محصولات صنعتی اغلب شرکت‌های تولیدی و واسطه‌هایی هستند

که این محصولات را در نهایت به تولید کنندگان عرضه می‌کنند، این خریداران به دنبال یافتن تأمین‌کنندگان هستند که بتوانند با آنها ارتباطی درازمدت برقرار کرده و از روند تولیدی هموار برخوردار شوند. توانایی تأمین‌کننده در ارائه محصولی با کیفیت، قیمت و سرعتی فراتر از رقبای خود، عضو لاینفک برقراری این ارتباط است. البته دستیابی به این جایگاه امکان‌پذیر است، کما اینکه کشورهای نظیر: ترکیه، هندوستان و مالزی که در گذشته‌ای نه‌چندان دور از ساختار مشابهی با کشور ما برخوردار بوده‌اند، هم‌اکنون به صادرات قابل توجهی در بخش محصولات صنعتی دست یافته‌اند. مع‌الوصف، اقتصاد ایران نیز توانسته است شرکای تجاری متعددی برای خود ایجاد و به سهمی هر چند کوچک در صادرات محصولات صنعتی دست یابد. همان‌طور که در جدول زیر مشاهده می‌کنید، سهم صادرات صنعتی به‌رغم سهم نسبتاً بالای آن در صادرات غیرنفتی، از رقم پایینی در مقایسه با کل صادرات کشور برخوردار است. این در حالی است که بخش اعظم صادرات کشور را صادرات نفت تشکیل می‌دهد. از آنجا که با توجه به تحولات جهانی، ادامه روند کنونی نمی‌تواند امکان‌پذیر باشد، لازم است با سرعتی بیشتر، تمهیداتی کارا تر و اثربخش‌تر در زمینه افزایش صادرات غیرنفتی و بویژه صادرات محصولات صنعتی در نظر گرفته شود. آمارهای مربوط به صادرات کشور، بویژه صادرات بخش غیرنفتی، حاکی از کم‌توسعه یافتگی بازرگانی خارجی و اتکای آن به محصولات اولیه و سنتی است. بخش قابل ملاحظه صادرات کشور مربوط به نفت و گاز و فراورده‌های نفتی است که به طور متوسط افزون بر ۸۵ درصد از صادرات کل کشور را در برمی‌گیرد. این در حالی است که در بخش صادرات غیرنفتی نیز بخش اعظم آن مربوط به کالاهای سنتی نظیر فرش، پسته و زعفران و تاحدودی نیز محصولات مصرفی کارخانه‌ای بوده است. بدیهی است که در چنین وضعیتی، صادرات مربوط به کالاهای صنعتی نیز قابل توجه نیست. این نسبت ناموزون در ترکیب صادرات کشور، نشان‌دهنده اتکای اقتصاد کشور به صادرات مواد اولیه و غیرصنعتی بودن صادرات است. در سال ۲۰۰۴، ایران با رتبه سی و هشتم از لحاظ ارزش صادرات کالا، تنها حدود ۰/۵ درصد از صادرات جهان را به خود اختصاص داد. از این مقدار صادرات، تنها حدود ۹ درصد از آن مربوط به کالاهای تولیدی است. همچنین براساس آمار تجارت خارجی در سال‌های اخیر، حجم واردات کشور به تدریج در حال افزایش به میزان بیشتری نسبت به حجم صادرات کشور است که این روند در صورت ادامه می‌تواند نگران‌کننده باشد و در نهایت به خروج ارز و شکست صنایع داخلی منجر شود.

در دنیای امروزی، فشار روزافزون رقابت در اغلب زمینه‌های تولیدی و خدماتی، شرکت‌ها و صاحبان صنایع را متوجه این نکته کرده است که کسب جایگاهی مناسب در بازار، مستلزم تغییر نگرش در جایگاه آنها در زنجیره ارزش محصولات خود است. در دهه گذشته، اغلب شرکت‌ها و سازمان‌ها در رویارویی با لزوم کاهش

سریع هزینه‌ها، همراه با بهبود کیفیت و حفظ انعطاف‌پذیری در پاسخگویی به نیاز بازار و کوتاه‌تر شدن دوره تکوین محصول، ضرورت تغییر اساسی در الگوهای ذهنی خود را برای دستیابی به نتایج فوق‌احساس کرده‌اند. به منظور داشتن درک دقیقی از وضعیت بازارهای جهان و پیش‌بینی روند آتی آنها به منظور ارائه کالا و خدمات و جلب رضایت مشتریان، باید شناخت کافی از وضعیت بازار، مشتریان، رقبا، تأمین‌کنندگان و همچنین عوامل تعیین‌کننده محیطی از جمله عوامل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و عوامل دیگری از این قبیل وجود داشته باشد که در نتیجه لزوم ایجاد تخصص و تربیت افرادی حرفه‌ای در حوزه مرتبط، یعنی حوزه بازاریابی را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد (سازمان تجارت جهانی - مارس ۲۰۰۶).

کاب داگلاس^۱، مدل تابع تجزیه و تحلیل اثر صادرات بر رشد اقتصادی در چهار چوب اقتصاد اتیوپی. برای تعیین رابطه بین صادرات و رشد اقتصادی، تلاش خواهد شد به استفاده از تکنیک‌های تجزیه و تحلیل اقتصاد سنجی (همکاری یکپارچه‌سازی سیستم) با استفاده از امتیازات بسته نرم‌افزاری برای داده‌های سری زمانی ۱۹۵۰-۱۹۸۶. عدم وجود اطلاعات سهام سرمایه است غلبه بر سهام با استفاده از نسبت واقعی سرمایه‌گذاری را به محصول ناخالص داخلی واقعی (من /)، در محل پایتخت در حالی که عدم وجود اطلاعات نیروی کار است که با استفاده از غلبه بر سرانه واقعی محصول ناخالص داخلی در هر نتایج نشان می‌دهد که صادرات واقعی و (من /) هستند با همکاری مجتمع با تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی. این نتایج حمایت از این ایده که نرخ رشد صادرات واقعی است اثر مثبتی بر نرخ رشد اقتصادی در چهار چوب اقتصاد اتیوپی. حتی رابطه مثبت قوی وجود دارد بین صادرات و داخلی رشد واقعی محصول واقعی سرانه در دراز مدت و نه در کوتاه‌مدت زمانی که من مقایسه با صادرات واقعی که از (من /). بنابراین، سهم صادرات واقعی به رشد اقتصادی را در چهار چوب اقتصاد اتیوپی بزرگتر است در دراز مدت نسبت به کوتاه‌مدت (ماهنامه قشم، ۱۳۸۲، ص ۷۳).

یکی از ویژگی‌های ژئوپارک قشم تولید محصولات صنایع دستی، خرما و محصولات دریایی مانند ماهی و میگو می‌باشد که می‌توان با استفاده از برند ژئوپارک جهانی (GGN) اقدام به فروش راحت‌تر آنها کرد. همچنین با ورود توریست‌های خارجی جهت بازدید از سایت‌های ژئوپارک قشم ارزی نیز نصیب این مناطق خواهد شد.

تأثیر فناوری‌های تولید بر رشد اقتصادی

در کشورهای پیشرفته، توسعه صنایع ماشینی با پیشرفت شایان توجه توسعه اقتصادی و افزایش سطح زندگی عامه مردم همراه بوده است و قسمت اعظم تولیدات این کشورها صرف بالا بردن سطح زندگی خود آنها می‌شود. در کشورهای در حال

توسعه نیز قدرت تولید نیروی انسانی در صنعت بطور قابل ملاحظه‌ای بیشتر از بخش کشاورزی است که بر اساس رویه‌های سنتی انجام می‌شود. توسعه صنعت منجر به افزایش میزان جمعیت فعال شاغل در حرفه‌های صنعتی، رشد ارزش افزوده و ارتقای درآمدهای سرانه خواهد شد. نهایتاً بهره‌برداری موفقیت‌آمیز از جمعیت و نیروی انسانی و منابع طبیعی رابطه کاملاً مستقیمی با توسعه صنایع کارخانه‌ای دارد.

تحقق پیشرفت‌های فنی و تکنولوژیکی طی سه قرن اخیر دلیل عمده رشد و توسعه اقتصادی کشورهای پیشرفته در جهان امروز می‌باشد. کشورهای توسعه‌یافته هر کدام با فاصله‌های زمانی متفاوت به مرحله صنعتی شدن رسیده و ناگهان پس از رسیدن به این مرحله خیزش بزرگ خود را در توسعه اقتصادی آغاز نموده‌اند. اثرات متقابل و به هم افزاینده رشد صنعتی و توسعه اقتصادی در اواسط قرن اخیر کشورهای صنعتی غرب را به طور غیرقابل رقابتی به پیش رانده و فاصله زیادی را میان این گروه و سایر کشورهای جهان ایجاد کرده است. این امر عمدتاً به دلیل وجود شرایط محیطی مساعد چه از لحاظ اجتماعی و چه از لحاظ سیاسی و حقوقی برای فعالیت‌های صنعتی در این کشورها بوده است. علاوه بر اینها فعالیت سوداگران و کارآفرینان میل به سرمایه‌گذاری در نوآوری‌های فنی و درجه بالای ریسک‌پذیری توسعه صنعتی را گسترش بخشید. انگیزه سودجویی و رقابت بکارگیری فنون جدید و پذیرفتن مخاطرات تجارت آزاد در کشورهای توسعه‌یافته همواره عاملی برای خلق تولیدات صنعتی جدید و گسترش آن می‌باشد.

به عبارت بهتر رشد و توسعه اقتصادی پایدار در کشورهای پیشرفته نه تنها در سایه رشد و توسعه صنعت در این کشورها بوده است بلکه بکارگیری فن آوری‌های جدید و فنون ابداعی توسط محققان و دانشمندان این کشورها در موسسات علمی و پژوهشی میسر گشته و تحقق یافته است.

رشد و توسعه اقتصادی کشورهای صنعتی علاوه بر رشد فن آوری در ابتدا با توجه به وجود بازار و تقاضای شدید و وجود سرمایه‌گذاری صنعتی امکان‌پذیر گردید. توسعه صنعتی به عنوان قوه محرکه توسعه و رشد کلیه بخش‌های اقتصاد و به عنوان عامل اصلی تحول در کل ساخت و بافت جامعه و روابط داخلی و بین‌المللی آن عمل کرده است. افزایش درآمدها در پی افزایش اشتغال تدریجاً مصرف کالای صنعتی را رشد داده و گرایش‌های مصرف در این کشورها را به سمت کالاهای تجملی تر تقویت نموده است. ارتقای سطح زندگی در کشورهای توسعه‌یافته موجب ازدیاد و تنوع در مصرف شده و تقاضا برای خدمات را گسترش داده است.

افزایش سهم صنعت و تولید محصولات کارخانه‌ای در کل جامعه افزایش اشتغال صنعتی شدن بخش کشاورزی و کاهش اشتغال و سهم تولید این بخش در تولید کل افزایش سهم بخش خدمات و اشتغال در فعالیت‌های خدماتی گسترش شهرنشینی گرایش دولت‌ها به دخالت بیشتر در امور اقتصادی و اجتماعی پیچیده تر و متنوع شدن

روابط اجتماعی اقتصادی سیاسی و فرهنگی جامعه تغییر شکل محیط‌های جغرافیایی و آب و هوایی ایجاد تشکل‌ها و نهادهای جدید در جامعه تغییر سلاتق و رجحان مصرف کنندگان ایجاد فنون و مهارت‌های جدید و گسترش علم و تکنیک‌های نو و وضع قوانین تازه و از همه مهمتر تخصصی شدن فعالیت‌ها و تشدید وابستگی‌های ملی و بین‌المللی همگی از پیامدهای طبیعی روند توسعه اقتصادی بر پایه توسعه صنعتی در جهان امروز است.

آنچه که امروز باعث تفاوت در درجه توسعه‌یافتگی کشورهای جهان گشته میزان فعالیت‌های صنعتی این کشورها و توان نیروی کار آنها در ارتقای کمی و کیفی تولیدات کارخانه‌ای است (رجب حسینی، ۱۳۶۷، ص ۳۴۷).

بین اقتصاددانان بحث و مجادله مفصلی بر سر تعریف صنعتی شدن در جریان است. به نظر ف. پرو "صنعتی شدن عبارت است از قدرت یک دسته از افراد در تجدید ساختار همه جانبه اقتصادی و اجتماعی با استفاده از ماشین به منظور افزایش فزاینده توان فردی و سیر کاهنده هزینه به قصد دستیابی به اهدافی که برایشان سودمند است.

صنعتی شدن مفهومی است نسبی که به تدریج تکامل می‌یابد. شکافی که از لحاظ تولید بین کشورهای در حال توسعه و کشورهای صنعتی رو به افزایش است، تجدید ساختار و جهش سریع و محسوس را ایجاب می‌کند تا از وقفه و سکون و حتی سیر قهقراپی جلوگیری شود. در نتیجه می‌توان گفت که تعریف فوق به تجدید ساختار سیستماتیک توجه نکرده است.

آقای دکتر شهیدی تعریف زیر را از صنعتی شدن ارائه نموده است که به نظر می‌رسد کامل تر باشد:

- وضعیتی از تولید در حال ماشینی شدن بطور منظم و به کمک ابزارهای خودکار
- توسل به استفاده از ماشین که مستلزم تجدید ساختار در روابط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به طور دایم برای جلوگیری از بروز موانع جزئی در سر راه بخش‌های مختلف صنعتی

- سرانجام ماشینی کردن تولید با تغییر و تبدیل و تحول روش‌های تولید، اگر منجر به افزایش بهره‌وری عوامل تولید نگردد، بی‌فایده خواهد بود، یعنی ضرورت دارد که استفاده از هر عامل بهبود یابد و بیش از پیش موثر گردد. (بهبود یافتن و موثر واقع شدن عوامل متضمن کاهش هزینه، زمان و ضایعات است و در نهایت منجر به افزایش سود و فایده می‌شود).

البته با ظهور و توسعه فناوری‌های جدید بخصوص در صنعت خدمات تعریف و فاکتورهای یاد شده نیز دستخوش تغییر شده و نیاز به بازنگری دارند، مثلاً اگر افزایش سهم بخش صنعت در تولید ناخالص داخلی نسبت به سهم کشاورزی در زمانی نه چندان دور از شاخص‌های صنعتی شدن محسوب می‌شد، امروز افزایش سهم خدمات مبتنی بر دانش خود از شاخص‌های توسعه صنعتی است. (سازمان صنعتی شرق، ۱۳۸۰،

ص ۲۳۱).

ژئوپارک قشم باعث ارتقا سطح دانش و اطلاعات مردمان مناطق همجوار خواهد شد و این ارتقا فردی در هر یک از افراد تأثیرات قابل ملاحظه‌ای را در سطح جامعه محلی مانند افزایش مهارت‌های زندگی، استفاده بهتر از منابع تولید، صرفه جویی در موارد مختلف را به دنبال خواهد داشت. این تحقیق به تبعات ژئوپارک قشم در پیشرفت فناوری در مناطق همجوار که رشد اقتصادی را به دنبال خواهد داشت می‌پردازد.

تأثیرات فرهنگی

تشویق و تعامل فرهنگی - اجتماعی میان گروه‌های مختلف مردم یک کشور به منظور بسط شناخت از توان‌های محیطی و ایجاد وفاق اجتماعی، معرفی کشور و فرهنگ‌ها، هنرها، سنن بومی و محیطی می‌تواند به عنوان تأثیرات فرهنگی از آن نام برده شود. در جزیره قشم، ژئوپارک و سایت‌های آن بیشتر در مسیر روستاها واقع شده، بنابراین در مسیر علاوه بر چشم‌اندازهای طبیعی بکر، فرهنگ‌های محلی مردم ساکن منطقه را برای گردشگران به نمایش در می‌آید که این امر می‌تواند در توسعه و تعامل فرهنگی میان ساکنان منطقه و گردشگران مفید باشد (آق بابایی، ۱۳۸۷، ص ۴۳).

تأثیرات اجتماعی

هدف اصلی از احداث سایت‌های ژئوپارک جذب گردشگر به منطقه و به نوعی شناساندن این مناطق همراه با پدیده‌های موجود در آن چه طبیعی و چه انسانی به سایر شهرهای ایران و همچنین کشورهای خارجی است اما می‌توان در کنار آن فراهم آوردن فرصت‌هایی برای گذران اوقات فراغت مردم و امکان تفریح، آسایش و آموزش برای آنان، دور از محیط معمول زندگی و اشتغال‌شان به منظور دریافت و شناخت روشن تری از پیشرفت‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مناطق، تحکیم وحدت ملی و ایجاد حس نوع دوستی در میان ساکنان است. تأسیس سایت‌های مختلف ژئوپارک باعث می‌شود که ساکنان غرب جزیره نسبت به اوقات فراغت و تفریحات با دیدی بازتر نگاه کرده و همچنین گردشگرانی که به این مناطق وارد می‌شوند نیز بتوانند با آنها ارتباط برقرار کنند. جدای از تأثیراتی که گفته شد جذب گردشگر به جزیره قشم در محدوده ژئوپارک می‌توان تأثیراتی همچون رغبت ساکنان روستاها به ماندن در روستاها، ایجاد خدمات و امکانات تفریحی و سرگرمی به ساکنان منطقه می‌تواند داشته باشد (همان منبع، ص ۹۰).

تأثیرات زیست محیطی

کممک به دست یابی به اهداف و برنامه‌های حفاظت محیط زیست می‌تواند یکی از اهداف زیست محیطی ژئوپارک باشد. هنگامی که سایت‌های ژئوپارک علاوه بر محیطی بکر و چشم‌اندازهای طبیعی زیبا دارای محیطی تمیز باشد، سبب جذب بیشتر به این سایت‌ها خواهد شد. در صورتی که آلودگی، تخریب سایت‌ها، نبود امکانات و دیگر مشکلات خدمات‌رسانی به این سایت‌ها تأثیر منفی خواهد گذاشت (ولی‌اله آق‌بابایی، ۱۳۸۷، ص ۵۱).

پیشینه تحقیق

پیشینه مطالعات و بررسی‌های زمین‌شناختی در جزیره قشم به سال ۱۹۲۷ باز می‌گردد. نخستین نقشه زمین‌شناسی در آن سال توسط «ریچاردسون» تهیه شد. البته پیش از آن نیز برخی مطالعات جهت کاوش نفت در سال ۱۹۱۴ به انجام رسیده بود. سال‌ها بعد آقای م‌صمدیان در خلال انجام پروژه دکتری زمین‌شناسی در جنوب ایران، جزیره قشم را نیز مورد بررسی و مطالعه قرار داد وی در سال ۱۳۶۹ در سمپوزیوم دیپیرسم ایران مقاله‌ای در مورد گنبد‌های نمکی منتشر نمود که در آن به قشم نیز پرداخت. پس از آن در سال ۱۳۷۳ آقای ع‌حقی پور در راستای طرح مطالعاتی سوئکو، گزارش مفصلی در مورد زمین‌شناسی قشم منتشر نمود. اما نخستین بررسی‌های مربوط به ژئوتوریسم و ژئوپارک قشم در سال ۱۳۷۹ توسط آقای ج‌صبوری انجام گرفت و گزارشی مقدماتی در نسخ محدود به چاپ رسید. پس از آن برنامه تدوین کتاب اطلس ژئوتوریسم قشم با پیگیری آقای هوشنگ فتحی مطرح شد و این کتاب در سال ۱۳۸۳ به چاپ رسید. کتاب مذکور نسخه کامل شده همان گزارش مقدماتی است. ثبت ژئوپارک قشم در فهرست ژئوپارک‌های جهان (GGN) در سال ۱۳۸۵ محقق شد. هر چند مطالعات و بررسی‌های زمین‌شناسی و ژئوتوریسم انجام شده‌ی قبلی زمینه و بستری برای تحقق این امر بود، اما پیگیری‌های مجدانه آقای بیژن فرهنگ دره شوری و ع‌حقی پور در تکمیل پرونده قشم و انجام مراحل پیچیده و طولانی ثبت ژئوپارک کار ارزشمندی بود که جایگاه قشم را به یک نقطه برجسته در جهان تبدیل نمود. مطالعات آقای بیژن فرهنگ دره شوری در زمینه‌های پرندشناسی، فراهم نمودن فضا و شرایط مناسب جهت تخمگذاری لاک‌پشت‌های دریایی در سواحل جنوبی و همچنین شناسایی مقدماتی عوارض طبیعی و یافتن نقاط بکر و چشم‌اندازهای زیبا از دیگر عواملی بود که نقش مهمی در به سرانجام رسیدن امر ثبت ژئوپارک بوده است (نوربخش، ۱۳۶۹، ص ۲۳).

بحث ژئوپارک‌ها در دنیا از حدود ۱۲ سال پیش مطرح گردید. تاکنون تحقیقاتی بروی اثرات مختلف ژئوپارک مانند اثرات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی صورت پذیرفته است. در ایران تاکنون تحقیقات زیادی در این زمینه صورت نگرفته است و تنها آقای ؟ تاکنون در زمینه ژئوپارک قشم تنها یک تحقیق در داخل کشور توسط

آقای ولی اله آق بابایی با عنوان شناسایی ژئوپارک قشم و تاثیر آن در جذب توریست صورت پذیرفته است. این تحقیق در قالب کار پایان نامه‌ای توسط صورت پذیرفته است. جامعه آماری در این تحقیق شامل کارشناسان، صاحب نظران و دست‌اندرکاران در سطح استان هرمزگان می‌باشد. این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی می‌باشد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای ۱۶ سوالی و با طیف لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد می‌باشد. نمونه جامعه ۶۰ نفری بصورت تصادفی انتخاب و با استفاده از نرم افزار spss تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در پایان محقق به این نتیجه رسیده است پتانسیل‌های موجود در ژئوپارک قشم و استفاده از ظرفیت‌های اکوتوریسمی و ژئوتوریسمی موجود نیز به این مهم کمک می‌نماید. ایشان همچنین ایجاد بانک اطلاعاتی، تبلیغات و اطلاع‌رسانی اصولی و ایجاد زیرساخت‌ها را در انجم این کار موثر دانسته است.

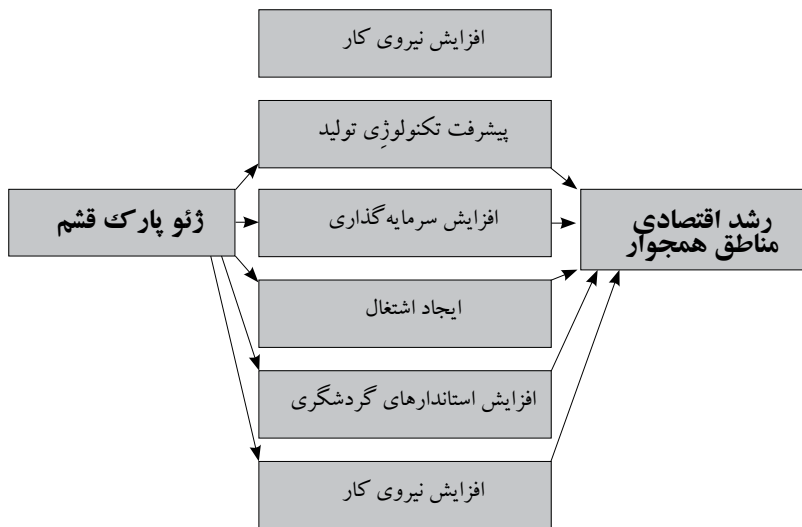
در خارج از کشور نیز سرکار خانم ندا ترابی در کشور پرغال در حال کار کردن و نوشتن پروپوزال در مورد ژئوپارک قشم با موضوع اقتصاد محلی ژئوپارک و تاثیر آن بر رشد جوامع محلی می‌باشد.

لازم به ذکر است سرکار خانم حدیث شاه‌حسینی از دانشگاه علامه طباطبایی در حال حاضر اثرات اجتماعی ژئوپارک قشم را مورد بررسی قرار داده است و تحقیق ایشان هنوز به پایان نرسیده است. همچنین با توجه به محدودیت‌های ارتباطی موفق به ارائه اطلاعات در خصوص تحقیقات صورت گرفته در مورد ژئوپارک در سایر کشورها نشدیم (آق بابایی، ۱۳۸۷، ص ۲۲).

نتیجه‌گیری

حال با توجه به توضیحاتی که در مورد هر یک از متغیرهای این تحقیق ارائه گردید و به شرح اثرات هر یک بروی رشد اقتصادی پرداخته شد، مدل ذیل به عنوان مدل مفهومی مد نظر قرار خواهد گرفت. در این مدل ژئوپارک قشم باعث تحریک هر یک از متغیرها خواهد گردید و هر کدام در جایگاه خود رشد اقتصادی را به دنبال خواهند داشت. لازم به ذکر است هر متغیر با توجه اثرات خود باعث رشد اقتصادی خواهد شد و در مواردی هر متغیر می‌تواند متغیر دیگر را متاثر و به صورت غیر مستقیم هم بر رشد اقتصادی تاثیر گذار باشد.

نکته مهم اینکه در این تحقیق با توجه به نوع تحقیق فقط به تبعات این متغیرها پرداخته خواهد شد و از اندازه‌گیری و یا سنجش بصورت عددی خودداری می‌شود. در پایان این فصل مدل زیر به عنوان مدل مفهومی مطرح می‌گردد:

فصل سوم روش‌شناسی تحقیق مقدمه

در روش‌های تحقیق در طول سه دهه اخیر دگرگونی‌های بنیانی حاصل شده است. این تغییرات به سبب یک جریان تکامل تدریجی بوده که در زمینه علوم اجتماعی در اروپا و نهضت علوم رفتاری در آمریکا به وقوع پیوسته است. این روند تلاش فزاینده‌ای را در دانشگاه‌ها در جهت به کار بردن منطق علمی و روش‌های مقداری به دنبال داشت. در نتیجه، کاربرد این فنون کمی در رشته‌های مختلف علوم اجتماعی به طور کامل توسعه یافته است. حاصل تلاش‌های مزبور سبب شد که تمام رشته‌های علوم اجتماعی به فواید تجزیه و تحلیل منظم و قوف یابند و تکنیک‌های متعددی را در تجزیه و تحلیل اطلاعات ابداع کنند (ایران نژاد، ۱۳۸۷، ص ۲).

در این فصل به طرح پژوهش و چگونگی انجام آن به تفصیل پرداخته خواهد شد همچنین روش پژوهش، جامعه آماری تحقیق، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری، روش گردآوری و ابزار گردآوری اطلاعات و روشی و اعتبار پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

روش تحقیق

به منظور انتخاب روش تحقیق، موضوع تحقیق و اهداف می‌بایست به دقت مورد مطالعه قرار گیرند. با توجه به اینکه تحقیق حاضر به بررسی و تبیین نقش ژئوپارک قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار می‌پردازد، هدف اصلی تحقیق نیز در راستای تعیین تاثیر یا عدم تاثیر ژئوپارک قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار آن قرار دارد. در این تحقیق روش نظری - کاربردی مورد استفاده قرار گرفته است، که از حیث تئوری و نظری با مراجعه به نظریات، دیدگاه‌ها و تئوری‌های مطروحه ابتدا نسبت به شناسایی ابعاد تحقیق از حیث نظری اقدام شده و آنگاه در میدان عمل به آزمون فرضیات پرداخته شده است

لازم به توضیح است، کارکردهای نظریه پیور^۱ برای تحقیق این است که:

- ۱- الگوی نظری مناسب، اجازه فریب حُسن تصادفات پدیده را نمی‌دهد
- ۲- نظریه ما را به سمت الگوی مناسب نظری هدایت می‌کند
- ۳- الگوی نظری مناسب از طریق هدایت و مشاهدات تجربی توانسته یکسری از روابط بین پدیده‌ها را کشف کند.

از بعد دیگر، تبیین نظری تحقیق هم باید به آشکارسازی و هویداسازی عناصر تحقیق بپردازد؛ و به علت وقوع یک واقعه از طریق استنتاج و قواعد قیاسی و منطقی توجه

کند؛ که این الگو از طریق تبیین علمی فراهم می‌شود. از جنبه دیگر الگوی رهیافت قیاسی، از طریق نظریه آزمایشی و حرکت عام پدیده به سمت خاص، به استنتاج پدیده‌ها و روابط علی پدیده‌ها پرداخته؛ و الگوی رهیافت استقرائی از طریق مشاهده و نظریه‌پردازی به صورت درک عمیق و درونگری و همدلی ناب با پدیده روابط علی را بررسی می‌کند، و حرکت خاص به عام پدیده را مورد بررسی قرار می‌دهد. هدف تحقیقات کاربردی (applied) توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. به عبارت دیگر تحقیقات کاربردی به سمت کاربرد عملی دانش هدایت می‌شود. به عنوان مثال کاربرد نظریه‌های مربوط به فرا شناخت در حل مساله را می‌توان در زمره تحقیقات کاربردی قرار داد. (بازرگان، ۱۳۸۳)، تحقیق کاربردی به دست آوردن درک یا دانش لازم برای تعیین ابزاری است که به وسیله آن نیازی مشخص و شناخته شده بر طرف گردد در این نوع تحقیقات هدف کشف دانش تازه‌ای است که کاربرد مشخصی را درباره فرآورده یا فرایندی در واقعیت را دنبال می‌کند. به عبارت دقیق تر تحقیق کاربردی تلاشی برای پاسخ دادن به یک معضل و مشکل عملی است که در دنیای واقعی وجود دارد (خاکی، ۱۳۸۲).

در تحقیق حاضر روابط بین متغیرها نیز علی می‌باشد. تحقیق علی به تحقیقی اطلاق می‌شود که در آنها پژوهشگر با توجه به متغیر وابسته به بررسی علل احتمالی وقوع آن می‌پردازد. این نوع تحقیقات به علت آنکه برخی از متغیرها خصیصه‌ای بوده و قابل دستکاری نمی‌باشند (مانند جنسیت) و اگر قابل دستکاری باشند این دستکاری غیراخلاقی و غیرانسانی است، مورد توجه قرار گرفته‌اند. پژوهش علی شامل کلیه پژوهش‌هایی می‌شود که در آنها سعی می‌شود تاثیر یک یا چند متغیر بر یک یا چند متغیر دیگر با استفاده از آزمون آماری مناسب تعیین شود. این آزمون‌ها به صورت تک متغیره یا چند متغیره وجود دارند (صدقیانی و ابراهیمی، ۱۳۸۱، ص ۱۷).

جامعه آماری

جامعه آماری به کل گروه افراد، وقایع یا چیزهایی اشاره دارد که محقق می‌خواهد به تحقیق درباره آنها بپردازد معمولاً در هر پژوهش جامعه مورد بررسی یک جامعه آماری است که پژوهشگر مایل است درباره صفت (صفت‌ها) متغیر واحدهای آن به مطالعه بپردازد.

مهمترین مشخصه‌هایی که در انتخاب جامعه آماری در این تحقیق مورد توجه قرار گرفتند عبارتند از:

قابل دسترس بودن نسبی برای پژوهشگر.

شناخت کامل جامعه آماری از صنعت توریسم و شناخت نسبی در رابطه با موضوع تحقیق.

تأثیر پذیری جامعه آماری از صنعت توریسم و شناخت نسبی در رابطه با موضوع

تحقیق.

تأثیر گذاری جامعه آماری بر تصمیم گیری نسبت به پیامدهای موضوع. جامعه آماری در تحقیق حاضر کلیه مدیران، کارشناسان و کارکنان سازمان منطقه آزاد قشم و میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان هرمزگان، اساتید دانشگاه آزاد بندر عباس، دانشگاه آزاد قشم، مدیران هتل های قشم، مدیران آژانس های گردشگری قشم، مدیران و کارشناسان اداره کل گردشگری، صنایع دستی و گردشگری قشم و اداره ژئوپارک، متخصصان حوزه توریسم در قشم (متخصصان توریسم شامل روزنامه نگاران و نویسندگان گردشگری قشم، افراد صاحب تجربه در زمینه توریسم قشم می باشند) که در مجموع تعداد ۸۰ نفر می باشند.

حجم نمونه و روش نمونه گیری

برای اینکه بتوان کل جامعه را مورد مطالعه قرار داد وقت، انرژی و منابع مالی فراوانی مورد نیاز خواهد بود، بنابراین همانطوری که در تعریف و تبیین جامعه مطرح شد با طرح و افزودن قیودی، نمونه هایی که حتی الامکان مبین و معرف جامعه مورد نظر می باشد انتخاب می گردد.

موضوعی که اکثر پژوهشگران در تحقیق با آن روبرو هستند، اندازه یا حجم لازم برای نمونه است. در این رابطه قانون کلی «بزرگترین اندازه ممکن نمونه، مناسب است» وجود دارد، اما در اکثر پژوهش ها به دلیل محدودیت منابع مالی انسانی، و زمان، نیاز به فرمول هایی است که حداقل حجم نمونه ها را با آن بتوان مشخص ساخت.

روش نمونه گیری در این تحقیق تصادفی طبقه بندی شده است، بدین صورت که با توجه به نسبت تعداد افراد در هر بخش جامعه آماری (که شامل: مدیران و کارشناسان بخش های مختلف و همچنین بخش خصوصی و نیمه دولتی فعال در بخش مدیریت و خدمات گردشگری، اساتید دانشگاه و متخصصان حوزه توریسم می باشد) افراد به صورت تصادفی انتخاب می گردند و با توجه به اینکه جامعه آماری این تحقیق از افرادی تشکیل شده است که در سازمان های مختلفی فعالیت می کنند، لذا روش نمونه گیری این تحقیق روش تصادفی طبقه بندی شده و بدون جای گذاری، متناسب با حجم هر سازمان می باشد. بدین صورت با مراجعه حضوری تعدادی پرسشنامه در اختیار افراد هر سازمان به صورت جداگانه قرار داده شده است.

محاسبه تعداد افراد نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران به صورت زیر انجام می شود:

$$n = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left[\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right]}$$

تعداد جمعیت یا جامعه d, N واریانس صفت در جامعه است و p درصدی که جامعه دارای آن صفات است ($0/5$) و q درصدی که جامعه فاقد آن می باشد ($0/5$)، t ، اندازه متغیر در توزیع نرمال ($1/96$) که از جدول مربوط در سطح احتمال مورد نظر استخراج می شود.

$$q=0,5 \text{ و } p=0,5 \text{ و } d=0,05 \text{ و } t=1,96 \text{ و } N=80$$

$$n = \frac{t^2 pq}{d^2} \div \left[1 + \frac{1}{N} \left[\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right] \right]$$

مراحل فوق برای مشخص نمودن نمونه آماری هر سازمان با توجه به نسبت افراد در هر جامعه به صورت جدا گانه به ترتیب به صورت زیر می باشد:
 از مدیران ارشد و میانی و کارشناسان در سازمان منطقه آزاد قشم که ۲۵ نفر می باشد، ۲۱ نفر،

از مدیران ارشد و میانی و کارشناسان در سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان هرمزگان به تعداد ۱۵ نفر، ۱۳ نفر،
 از اساتید دانشگاه آزاد بندر عباس به تعداد ۵ نفر، ۴ نفر،
 از اساتید دانشگاه آزاد قشم که ۵ نفر می باشند، ۴ نفر،
 از مدیران هتل های قشم به تعداد ۵ نفر، ۴ نفر،
 از مدیران آژانس های گردشگری قشم به تعداد ۵ نفر، ۴ نفر،
 از مدیران و کارشناسان اداره کل گردشگری، صنایع دستی و گردشگری قشم و اداره ژئوپارک به تعداد ۱۰ نفر، ۸ نفر و از متخصصان حوزه توریسم در قشم که ۱۰ نفر می باشند، ۸ نفر جهت نمونه مورد نظر به صورت تصادفی انتخاب شدند.
 از گروه مدیران که در کل برابر ۲۸ نفر می باشند، ۲۴ نفر و
 از گروه کارشناسان که تعداد آنها برابر ۴۲ نفر است، ۳۴ نفر و
 از گروه اساتید که تعداد آنها برابر ۱۰ نفر است، ۸ نفر به صورت تصادفی انتخاب می گردد. (در جمع ۶۶ نفر به عنوان نمونه می باشند).

روش گردآوری اطلاعات

اطلاعات این پژوهش توسط دو روش کتابخانه ای و روش پیمایشی (پرسشنامه) گردآوری شده است.

با مطالعه اسناد، مدارک، گزارشات و مقاله های موجود در سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری و سایر سازمان های مرتبط با موضوع تحقیق، نشریات

و کتب تخصصی، برخی پایان نامه‌های مرتبط و منابع اینترنتی و کتابخانه، اطلاعات موجود (اطلاعات ثانویه) گردآوری و سپس اقدام به گردآوری اطلاعات اولیه از جامعه آماری شد. علاوه بر آن در این تحقیق برای بدست آوردن اطلاعات میدانی از پرسشنامه استفاده گردیده است.

مقیاس (ابزار) اندازه‌گیری

از جمله ابزار گردآوری داده‌ها در تحقیقات، مقیاسهای اندازه پرسشنامه است که در این تحقیق مقیاس لیکرت استفاده شده است و هر یک از سئوالات تخصصی با استفاده از طیف پنج گزینه‌ای خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد ارزشیابی شده است، که به ترتیب برای هر یک درجه‌های یک الی ۵ داده می‌شود، این پرسشنامه شامل ۴ سوال عمومی و ۳۰ سوال اختصاصی می‌باشد، سئوالات ۱، ۷، ۱۳، ۱۹، ۲۵، مربوط به فرضیه نخست، سئوالات ۲، ۸، ۱۴، ۲۰، ۲۶ مربوط به فرضیه دوم، سئوالات ۳، ۹، ۱۵، ۲۱، ۲۷، مربوط به فرضیه سوم، سئوالات ۴، ۱۰، ۱۶، ۲۲، ۲۸، مربوط به فرضیه چهارم، سئوالات ۵، ۱۱، ۱۷، ۲۳، ۲۹ مربوط به فرضیه پنجم و سئوالات ۶، ۱۲، ۱۸، ۲۴، ۳۰ مربوط به فرضیه ششم می‌باشد.

پس از طراحی و تایید پرسشنامه و نیز با هماهنگی و همکاری مسولین سازمان‌های تعداد ۶۶ پرسشنامه برای مدیران، کارشناسان، متخصصین و کارکنان نمونه آماری ارسال شد و از آنها خواسته شد که به تمامی سئوالات پاسخ دهند. از آنجا که در پرسشنامه نام و نام خانوادگی در خواست نشده بود، این به آزمودنی‌ها کمک می‌کرد که حتی المقدور به تمامی سئوالات با آرامش و صادقانه پاسخ دهند. در نهایت داده‌های مربوط به ۶۶ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته شد.

روایی (اعتبار) و پایایی پرسشنامه:

روایی و پایایی ویژگی‌هایی هستند که هر ابزار سنجش از جمله پرسشنامه باید دارا باشد.

الف- روایی: منظور از روایی این است که مقیاس و محتوای ابزار یا سئوالات مندرج در ابزار دقیقاً متغیرها و موضوع مورد مطالعه را بسنجد برای روشنی گفتار می‌توان آزمون‌های روایی را در سه گروه گسترده دسته‌بندی کرد:

۱- روایی محتوا: روایی محتوا اطمینان می‌دهد که ابزار مورد نظر به تعداد کافی پرسش‌های مناسب برای اندازه‌گیری مفهوم مورد سنجش را در بر دارد هر قدر عناصر مقیاس گسترده‌تر و قلمرو مفهوم مورد سنجش را بیشتر در بر گیرند، روایی محتوا بیشتر خواهد بود.

۲- روایی ملاک: به معنای این است که یک ابزار در پیش‌بینی رفتار یک آزمودنی در یک موقعیت خاص تا چه میزان اثر بخش خواهد بود.

۳- روایی ساده: روایی ساخت یا سازه بین می کند نتایج به دست آمده از کاربرد یک ابزار اندازه گیری تا چه حد با نظریه هایی که آزمون بر محور آنها تدوین شده است تناسب دارد (اوماسکاران، ۱۳۸۴، ص ۲۲۳).

در این تحقیق روایی محتوای سوالات پرسشنامه با نظر اساتید و همچنین برخی از متخصصان حوزه ژئوپارک مورد بررسی و تایید قرار گرفت.

ب- پایایی: پایایی عبارت است از اینکه اگر یک وسیله اندازه گیری که برای سنجش متغیر و صفتی ساخته شد در شرایط مشابه در زمان یا مکان دیگر مورد استفاده قرار گیرد، نتایج مشابهی از آن حاصل شود (حافظ نیا، ۱۳۷۷، ص ۱۵۵).

برای محاسبه پایایی شیوه های مختلفی به کار می رود از آن جمله می توان به اجرای دوباره (روش باز آزمایشی)، روش موازی (همتا)، روش تصنیف (دو نیمه کردن)، روش کورد ریچاردسون و ضریب آلفای کرونباخ اشاره کرد.

میزان پایایی پرسشنامه این تحقیق با استفاده از روش بازآزمایی مورد بررسی قرار گرفت. بدین شکل که ۱۵ پرسشنامه بین افراد توزیع شد و سپس ۲ هفته بعد نیز مجدد پرسشنامه ها بین همین ۱۵ نفر توزیع شده و داده های این دو مرحله به وسیله نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ و روش آلفای کرونباخ محاسبه شد. در این روش با توجه به فرمول زیر پایایی پرسشنامه محاسبه شد.

$$\alpha = \left(\frac{j}{j-1} \right) \left(1 - \frac{\sum S^2 J}{S^2} \right)$$

در این فرمول α بر آورد اعتبار آزمون، تعداد سوالهای آزمون، S^2 واریانس زیر مجموعه زام و S^2 واریانس است. میزان پایایی پرسشنامه برابر ۸۶ درصد بدست آمده است.

روش اجرای تحقیق

در پژوهش حاضر پژوهشگر ابتدا با تهیه طرح پژوهش اقدام به مطالعه و جمع آوری سابق موضوع نموده و سپس پرسشنامه ای برای توزیع در بین نمونه آماری پژوهش طراحی شده است.

در ادامه پس از توزیع و جمع آوری پرسشنامه ها و بر اساس تجزیه و تحلیل داده های حاصل از آنها نتیجه گیری و پیشنهادات ارائه خواهد شد در شکل ۳-۱ این مراحل ارائه شده اند.

شکل ۱-۳. مراحل انجام تحقیق

داده‌های تحقیق

داده‌های تحقیق دو دسته هستند. داده‌های تو صیفی شامل اطلاعات جمعیت شناختی هستند و به صورت جد نخست و نمودار های تو صیفی نشان داده می شوند. داده‌های استنباطی که شامل سئوالات پرسشنامه می باشند و مربوط به هر فرضیه هستند، بعد از دسته بندی داده‌های تحقیق و اصلاح آنها، طبق آزمون های متناسب، نتایج به دست آمده و تحلیل می شود.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

بعد از توزیع پرسشنامه‌ها و جمع آوری آنها، با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف (KS) و یا آزمون های تست نرمالیت، نرمال و یا غیر نرمال بودن داده‌ها ارزیابی می شوند و سپس آزمون آماری مناسب استفاده می شود. در این بخش پس از بکار گیری آزمون KS و یا تست های نرمالیت، گفته می شود که آیا داده‌ها نرمال بوده و یا نرمال نیستند و بر اساس آن با انتخاب آزمون آماری مناسب (در صورت نرمال بودن آزمون T و در صورت نرمال نبودن آزمون ناپارامتریک معادل آزمون T) توضیحات کامل راجع به این آزمون ارائه می شود.

روش های آماری محاسبه و تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت زیر می باشد:

روش آمار تو صیفی که در این پژوهش با استفاده از روش های آماری تو صیفی اعم از جدول توزیع فراوانی، درصد فراوانی، رسم نمودارها و آماره های تو صیفی (میانگین

و انحراف معیار) هر یک از سوالات یا موضوعات مورد بررسی در پرسشنامه به طور جداگانه مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت. کلیه محاسبات با استفاده از نرم افزار کامپیوتری SPSS ۱۶ انجام می‌گیرد و نتایج استخراج خواهد شد. روش تحلیلی و استنباطی: روش تحلیلی و استنباطی: پس از نمره گذاری پرسشنامه (خیلی زیاد: ۵، زیاد: ۴، متوسط یا تا حدودی: ۳، کم: ۲ و خیلی کم: ۱) و محاسبه شاخص‌های توصیفی، برای پاسخگویی به سوالات تحقیق و همچنین تعمیم نتیجه حاصل از روش‌های توصیفی به جامعه آماری تحقیق (آزمون فرضیات) از آزمون t استفاده خواهد شد.

لازم به ذکر است، در روش‌های آماری استنباطی از آزمون تی استیودنت (one sample t-test)، جهت آزمون اینکه هر یک از عوامل مورد نظر در چه سطحی قرار دارند استفاده میشود،

به بیان دیگر با توجه به فرضیه تحقیق، بررسی می‌نماییم آیا میانه پاسخ‌های داده شده از ۳ بیشتر است یا خیر، یعنی پاسخ‌ها گزینه‌های متوسط، زیاد و خیلی زیاد می‌باشد، که نشان می‌دهد این عوامل در هر یک از فرضیه‌ها موثر است.

توزیع تی استودنت برای میانگین یک جامعه با یک مقدار ثابت

اگر x_1, \dots, x_n نمونه‌ای تصادفی از جامعه نرمال $N(\mu, \sigma)$ باشد و

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n} \quad \text{و} \quad s^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2$$

$$t = \frac{\bar{x} - \mu_0}{\frac{s}{\sqrt{n}}}$$

آنگاه آماره،

دارای توزیع تی استودنت با درجه آزادی است.

لازم به ذکر است قبل از اجرای آزمون‌های مورد نظر و اثبات فرضیه‌ها از آزمون کولموگوروف اسمیرنوف (ks) جهت بررسی نرمال و عدم نرمال بودن داده‌های جمع‌آوری شده استفاده می‌نماییم. و سپس با توجه به نرمال بودن داده‌ها به اجرای آزمون‌های پارامتری t و آنالیز واریانس (anova) می‌پردازیم.

جهت بررسی تفاوت نظرات سه گروه نمونه مورد نظرنیز از آزمون آنالیز واریانس یک طرفه استفاده مینماییم. (همچنین می‌توان بعد از بررسی آنالیز واریانس بدست آمده در صورت معنی دار بودن این آزمون از آزمون شفه یا دانکن برای بررسی میزان سطح تفاوت نظرات این نمونه‌ها استفاده نمود).

فصل چهارم تجزیه و تحلیل

مقدمه

این فصل به تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از برآورد مدل‌ها می‌پردازد. به همین منظور نتایج جاصله را در قالب جداول و نمودارها نمایش و مورد تفسیر قرار خواهیم داد. ضمن اینکه تجزیه و تحلیل نهایی را به فصل پنجم موکول می‌کنیم. کاملاً واضح است که در آمار توصیفی به گردآوری اطلاعات و روش‌های بررسی آنها پرداخته می‌شود و استنباط ویژگی‌های گروه‌های بزرگ بر اساس اندازه‌گیری همان ویژگی‌ها در گروه‌های کوچک در چارچوب آمار استنباطی صورت می‌گیرد. این فصل به دوبخش تقسیم می‌شود: بخش نخست، تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق و چگونگی رد و یا تأیید سؤالات تحقیق بر اساس داده‌های حاصل از پرسشنامه و نوع تحقیق، همچنین تجزیه و تحلیل توصیفی را با استفاده از جداول فراوانی و نمودارها یافته‌های تحقیق را نشان می‌دهد. بخش دوم، به استنباط آماری و اثبات آزمون فرضیه‌ها اختصاص دارد. به همین منظور در ابتدا با استفاده از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف آزمون‌های پارامتری را بررسی و تأیید می‌نماییم و سپس توسط آزمون t نمونه‌های مستقل و همچنین آزمون آنالیز واریانس یک طرفه به اثبات فرضیه‌ها می‌پردازیم.

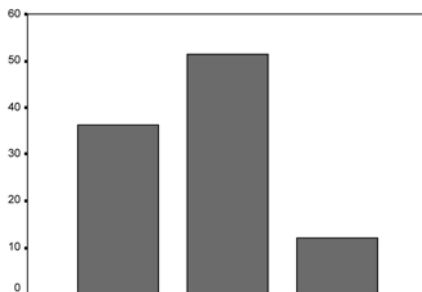
تجزیه و تحلیل پرسشنامه، مشخصات فردی

گروه نمونه پاسخ دهنده:

جدول ۱-۴: جدول فراوانی بر حسب گروه‌های مورد بررسی

گزینه‌ها	فراوانی	درصد
مدیران	۲۴	۳۶،۴
کارشناسان	۳۴	۵۱،۵
اساتید	۸	۱۲،۱
مجموع	۶۶	۱۰۰،۰

با توجه به نتایج جمع‌آوری شده در جدول فوق، بر طبق نمونه مشخص شده در نمونه‌گیری، افراد نمونه مورد نظر ۳۶،۴٪ از مدیران و ۵۱،۵٪ از کارشناسان و ۱۲،۱٪ از اساتید می‌باشند.

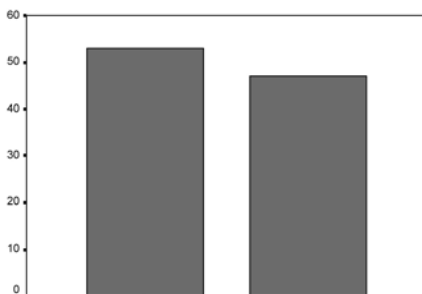
نمودار ۱-۴: نمودار فراوانی بر حسب گروه‌های مورد بررسی

جنسیت افراد پاسخ دهنده

جدول ۲-۴: جدول فراوانی بر حسب جنسیت

گزینه ها	فراوانی	درصد
مرد	۳۵	۵۳،۰
زن	۳۱	۴۷،۰
مجموع	۶۶	۱۰۰،۰

با توجه به نتایج جمع آوری شده در جدول فوق، نمونه مورد نظر شامل ۵۳،۰٪ مرد و ۴۷،۰٪ زن می‌باشد.

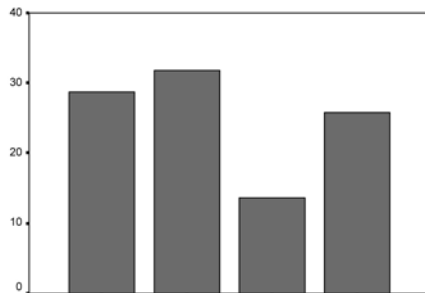
نمودار ۲-۴: نمودار فراوانی بر حسب جنسیت

سن افراد پاسخ دهنده

جدول ۳-۴: جدول فراوانی بر حسب سن

گزینه ها	فراوانی	درصد
۲۵-۲۰	۱۹	۲۸٫۸
۳۰-۲۶	۲۱	۳۱٫۸
۳۵-۳۱	۹	۱۳٫۶
۳۶ به بالا	۱۷	۲۵٫۸
مجموع	۶۶	۱۰۰٫۰

با توجه به نتایج جمع آوری شده در جدول فوق، سن افراد پاسخ دهنده، ۲۰ الی ۲۵ سال: ۲۸٫۸ درصد، ۲۶ الی ۳۰ سال: ۳۱٫۸ درصد، بین ۳۱ الی ۳۵ سال: ۱۳٫۶ درصد و ۲۵٫۸ درصد از ۳۶ سال به بالا بوده‌اند.

نمودار ۳-۴: نمودار فراوانی بر حسب سن

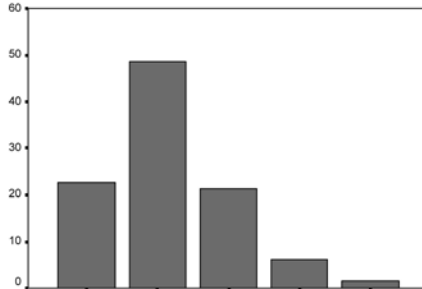
گزینه ها	فراوانی	درصد
دیپلم	۱۵	۲۲٫۷
کارشناسی	۳۲	۴۸٫۵
کارشناسی ارشد	۱۴	۲۱٫۲
دکتری	۴	۶٫۱
فوق تخصص	۱	۱٫۵
مجموع	۶۶	۱۰۰٫۰

سطح تحصیلات افراد پاسخ دهنده

جدول ۴-۴: جدول فراوانی بر حسب سطح تحصیلات

گزینه ها	فراوانی	درصد
دیپلم	۱۵	۲۲،۷
کارشناسی	۳۲	۴۸،۵
کارشناسی ارشد	۱۴	۲۱،۲
دکتری	۴	۶،۱
فوق تخصص	۱	۱،۵
مجموع	۶۶	۱۰۰،۰

با توجه به نتایج جمع آوری شده در جدول ۴-۴، در کل نمونه بدست آمده ۲۲،۷ درصد دیپلم، ۴۸،۵ درصد مدرک کارشناسی، ۲۱،۲ درصد مدرک کارشناسی ارشد، ۶،۱ درصد دکتری و ۱،۵ درصد دارای مدرک تحصیلی فوق تخصص بوده‌اند.

نمودار ۴-۴: نمودار فراوانی بر حسب سطح تحصیلات

جدول ۴-۵: جدول درصد پاسخ‌های نمونه بررسی شده به سئوالات پرسشنامه

ردیف	سئوالات	کاملاً مخالفم	مخالفم	بی تفاوتم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	گسترش ژئوپارک قشم باعث کاهش موانع متعدد سرمایه گذاری برای دریافت کنندگان مجوز فعالیت اقتصادی خواهد شد.	۶،۱	۱۰،۶	۱۵،۲	۴۳،۹	۲۴،۲

۵۴۵	۴۰۹	۳۰	۱۵	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش بکارگیری نیروهای متخصص صنعت توریسم در مناطق همجوار خواهد شد.	۲
۵۶۰۱	۴۲۰۴	۱۵	۰	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش فروش صنایع دستی در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.	۳
۲۸۸	۵۴۵	۱۰۶	۶۰۱	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث شناخته شدن تولیدات مناطق همجوار در بازارهای خارجی می شود.	۴
۱۰۶	۳۳۰۳	۲۸۸	۲۴۰۲	۳۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث کاهش هزینه های تولید در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.	۵
۱۹۰۷	۵۶۰۱	۱۸۰۲	۴۵	۱۵	با گسترش ژئوپارک قشم حمایت از سرمایه گذاران خارجی بیشتر خواهد شد.	۶
۳۱۸	۵۴۵	۹۰۱	۴۵	۰	گسترش ژئوپارک باعث افزایش مهارت های نیروی کار فعلی مناطق همجوار خواهد شد.	۷
۶۰۶	۳۳۰۳	۴۵	۱۵	۰	ژئوپارک قشم باعث افزایش کیفیت خدمات گردشگری در مناطق همجوار خواهد شد.	۸
۲۷۰۳	۵۹۰۱	۱۰۶	۱۵	۱۵	گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش اشتغال زنان در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.	۹

۳۱.۸	۴۸.۵	۱۳.۶	۶.۱	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث ورود فناوری های جدید جهت بسته بندی محصولات تولیدی مناطق همجوار مانند صنایع دستی خواهد شد	۱۰
۲۲.۷	۳۰.۳	۳۶.۴	۷.۶	۳۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث تسهیل فرایند ثبت شرکت ها و سازمان های تولیدی در مناطق همجوار خواهد شد.	۱۱
۲۸.۸	۴۰.۹	۱۶.۷	۱۲.۱	۱.۵	گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش رشد جمعیت در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.	۱۲
۴۸.۵	۴۲.۴	۴.۵	۴.۵	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش بازدید توریست های خارجی در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد	۱۳
۳۶.۴	۴۷.۰	۱۳.۶	۳.۰	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث بازار یابی محصولات مناطق همجوار و نفوذ در بازار های جدید خواهد شد.	۱۴
۳۷.۶	۵۳.۰	۷.۶	۱.۵	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث ارتقا دانش مردم در مناطق همجوار خواهد شد.	۱۵
۲۱.۲	۵۹.۱	۱۵.۲	۳.۰	۱.۵	با گسترش ژئوپارک قشم ساخت و ساز در مناطق همجوار افزایش پیدا خواهد کرد	۱۶
۳۱.۸	۵۰.۰	۱۰.۶	۷.۶	۰	گسترش ژئوپارک باعث افزایش نیروی کار دائم در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد	۱۷

۶۸۰۲	۳۱۸	۰	۰	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث توسعه آژانس‌های گردشگری جهت راهنمایی و ارائه خدمات به بازدید کنندگان ژئوپارک خواهد شد	۱۸
۵۰۰	۴۳۰۹	۴۰۵	۱۰۵	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش میزان استخدام‌های افراد مناطق همجوار در مشاغل مانند هتل داری و آژانس‌های مسافرتی می‌شود	۱۹
۲۷۰۳	۳۷۰۹	۳۰۰۳	۴۰۵	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث متنوع شدن اقلام صادراتی مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد	۲۰
۲۴۰۲	۴۸۰۵	۱۶۰۷	۷۰۶	۳۰	با گسترش ژئوپارک قشم میزان مهاجرت نیروی کار به مناطق همجوار آن افزایش خواهد نمود	۲۱
۳۴۰۸	۵۷۰۶	۴۰۵	۳۰	۰	گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش تعداد کمپ‌های اسکان طبیعت‌گردان در مناطق همجوار خواهد شد.	۲۲
۴۲۰۴	۵۱۰۵	۳۰	۳۰	۰	گسترش ژئوپارک قشم افزایش مشاغل پاره وقت برای جوانان (مانند تورلیدری) در مناطق همجوار خواهد شد.	۲۳
۱۸۰۲	۳۳۰۳	۴۰۰۹	۶۰۱	۱۰۵	گسترش ژئوپارک قشم باعث تدوین قوانین حمایت از صادرکنندگان کالا از مناطق همجوار به سایر کشورها خواهد شد	۲۴

۲۱.۲	۴۰.۹	۲۷.۳	۹.۱	۱.۵	گسترش ژئوپارک قسم باعث ابداع روش های جدید تولید کالا/ارائه خدمت در مناطق همجوار خواهد شد	۲۵
۱۶.۷	۴۵.۵	۳۴.۸	۱.۵	۱.۵	گسترش ژئوپارک قسم باعث افزایش تسهیلات اعطایی بانک ها و موسسات مالی جهت توسعه فعالیت ها در مناطق همجوار خواهد شد	۲۶
۴۳.۹	۴۷.۰	۷.۶	۱.۵	۰	گسترش ژئوپارک قسم باعث توسعه احداث مجتمع های استاندارد تفریحی و رفاهی در مناطق همجوار خواهد شد	۲۷
۳۳.۳	۵۷.۶	۷.۶	۱.۵	۰	گسترش ژئوپارک قسم رونق مشاغل فصلی (مانند فروش میگو و خرما) برای مردم مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد	۲۸
۲۲.۷	۵۹.۱	۱۶.۷	۱.۵	۰	گسترش ژئوپارک قسم باعث فراهم نمودن زمینه برای صادرات کالاهای سنتی و مدرن مناطق همجوار خواهد شد	۲۹
۳۰.۳	۴۳.۹	۲۱.۲	۴.۵	۰	گسترش ژئوپارک قسم باعث افزایش کیفیت کالاها/ خدمات ارائه شده در مناطق همجوار خواهد شد	۳۰

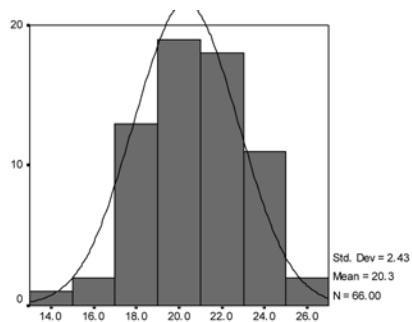
آزمون کلموگروف اسمیرنوف جهت تشخیص نرمال بودن (پارامتری بودن) توزیع داده ها

به منظور آزمون نرمال بودن توزیع، از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف استفاده شده
که نتایج حاصل از آن در جدول ۶-۴ ملاحظه می شود.

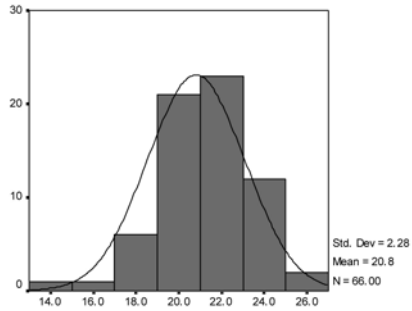
جدول ۶-۴: نتایج حاصل از آزمون کلموگروف اسمیرنوف

گویه‌ها	تعداد	پارامترهای نرمال		بیشترین تفاوت از پارامترهای توزیع			آزمون کلموگروف اسمیرنوف	سطح معنی داری آزمون
		میانگین	انحراف معیار	قدر مطلق	مثبت	منفی		
اشتغال	۶۶	۲۰،۳۲	۲،۴۳۲	۰،۱۰۴	۰،۰۸۲	-۰،۱۰۴	۰،۸۴۴	۰،۴۷۴
نیروی کار	۶۶	۲۰،۸۰	۲،۲۷۵	۰،۱۲۵	۰،۰۸۷	-۰،۱۲۵	۱،۰۱۴	۰،۲۵۵
استانداردهای گردشگری	۶۶	۲۱،۰۸	۲،۲۴۸	۰،۱۳۸	۰،۱۳۸	-۰،۱۲۲	۱،۱۲۴	۰،۱۶۰
سرمایه گذاری	۶۶	۲۰،۵۵	۲،۲۲۰	۰،۱۲۷	۰،۱۱۷	-۰،۱۲۷	۱،۰۲۸	۰،۲۴۱
فن آوری‌های تولید	۶۶	۱۹،۲۹	۲،۷۵۰	۰،۱۱۷	۰،۰۶۴	-۰،۱۱۷	۰،۹۳۵	۰،۳۲۴
صادرات مناطق	۶۶	۲۰،۰۰	۲،۴۹۳	۰،۱۳۶	۰،۰۷۶	-۰،۱۳۶	۱،۱۰۸	۰،۱۷۲

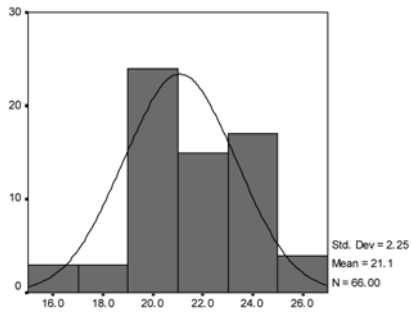
نمودار ۵-۴: منحنی توزیع نرمال گویه اشتغال

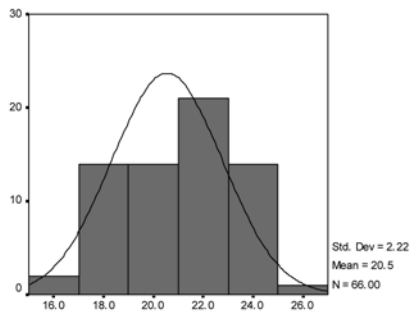
نمودار ۶-۴: منحنی توزیع نرمال گویه نیروی کار

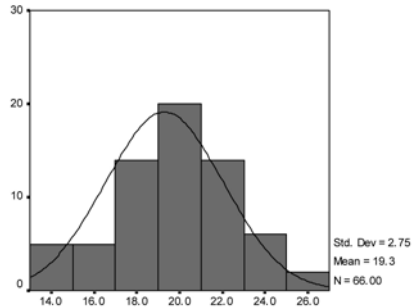
نمودار ۷-۴: منحنی توزیع نرمال گویه استانداردهای گردشگری

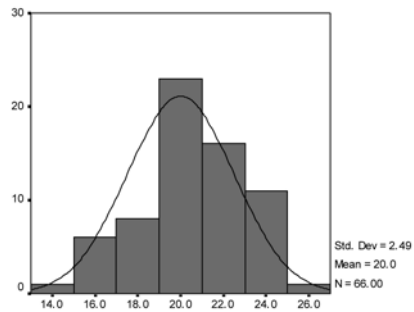
نمودار ۸-۴: منحنی توزیع نرمال گویه سرمایه گذاری

نمودار ۹-۴: منحنی توزیع نرمال گویه فناوری های تولید

نمودار ۱۰-۴: منحنی توزیع نرمال گویه صادرات مناطق

همانگونه که در جدول شماره ۶-۴ ملاحظه می شود مقایسه سطح معنی دار بدست آمده از آزمون و با سطح معنی داری جدول ($\alpha = 0.05$) بیانگر نرمال بودن توزیع گویه ها می باشد در نتیجه داده های موجود از آزمون های پارامتری پیروی می کنند. منحنی توزیع نرمال نیز که در نمودارهای شماره ۵-۴ الی ۱۰-۴ مشاهده می شود (منحنی های توزیع نرمال دیگر گویه های تحقیق در بخش پیوست آمده است) موید همین مطلب است. بر همین اساس برای تحلیل فرضیه ها از آزمون پارامتری t یک نمونه مستقل استفاده می نمایم.

اثبات فرضیه های تحقیق

فرضیه نخست

ژئوپارک قشم بر افزایش اشتغال در مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود.

جدول ۷-۴: جدول آزمون t فرضیه نخست

تعداد داده‌ها	سطح معنی داری	آماره t جدول	آماره آزمون t
۶۶	xx۰/۰۰۱	۱/۶۴	۱۷/۷۶۸

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول ۷-۴، ملاحظه می‌شود: آماره آزمون t در این آزمون برابر ۱۷/۷۶۸ می‌باشد.. که با توجه به سطح معنی داری ($p - value = ۰/۰۰۱ < \alpha = ۰/۰۵$) فرضیه صفر تحقیق رد می‌شود و نتیجه می‌شود ژئوپارک قسم بر افزایش، اشتغال در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.
 $(t_{.۹۵} = ۱/۶۴ < t_{.۹۵}(۶۶) = ۱۷/۷۶۸$

فرضیه دوم

ژئوپارک قسم بر افزایش نیروی کار در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

جدول ۸-۴: جدول آزمون t فرضیه دوم

تعداد داده‌ها	سطح معنی داری	آماره t جدول	آماره آزمون t
۶۶	xx۰/۰۰۱	۱/۶۴	۲۰/۷۲۲

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول ۸-۴، ملاحظه می‌شود: آماره آزمون t در این آزمون برابر ۲۰/۷۲۲ شده است. که با توجه به سطح معنی داری ($p - value = ۰/۰۰۱ < \alpha = ۰/۰۵$) فرضیه صفر تحقیق رد می‌شود و نتیجه می‌شود ژئوپارک قسم بر افزایش، نیروی کار در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود..
 $(t_{.۹۵} = ۱/۶۴ < t_{.۹۵}(۶۶) = ۲۰/۷۲۲$

فرضیه سوم

ژئوپارک قسم بر افزایش استانداردهای گردشگری در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

جدول ۹-۴: جدول آزمون t فرضیه سوم

تعداد داده‌ها	سطح معنی داری	آماره t جدول	آماره آزمون t
۶۶	xx۰/۰۰۱	۱/۶۴	۲۱/۹۵۲

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول ۹-۴، ملاحظه می‌شود: آماره آزمون t در این آزمون برابر $21/952$ شده است. که با توجه به سطح معنی داری ($\alpha = 0/001 < p\text{-value} = 0/05$) فرضیه صفر تحقیق رد می‌شود و نتیجه می‌شود ژئوپارک قسم بر افزایش استانداردهای گردشگری در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود. $(t_{.95} = 1/64 < t_{.95} = 21/952)$

فرضیه چهارم

ژئوپارک قسم بر افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

جدول ۱۰-۴: جدول آزمون t فرضیه چهارم

تعداد داده‌ها	سطح معنی داری	آماره t جدول	آماره آزمون t
۶۶	$\times \times 0/001$	۱/۶۴	۲۰/۲۹۳

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول ۱۰-۴، ملاحظه می‌شود: آماره آزمون t در این آزمون برابر $20/293$ شده است. که با توجه به سطح معنی داری ($\alpha = 0/001 < p\text{-value} = 0/05$) فرضیه صفر تحقیق رد می‌شود و نتیجه می‌شود ژئوپارک قسم بر افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود. $(t_{.95} = 1/64 < t_{.95} = 20/293)$

فرضیه پنجم

ژئوپارک قسم بر پیشرفت فناوریهای تولید در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

جدول ۱۱-۴: جدول آزمون t فرضیه پنجم

تعداد داده‌ها	سطح معنی داری	آماره t جدول	آماره آزمون t
۶۶	$\times \times 0/001$	۱/۶۴	۱۲/۶۶۸

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول فوق، ملاحظه می‌شود: آماره آزمون t در این آزمون برابر $12/668$ شده است. که با توجه به سطح معنی داری ($\alpha = 0/001 < p\text{-value} = 0/05$) فرضیه صفر تحقیق رد می‌شود و نتیجه می‌شود ژئوپارک قسم بر افزایش فناوریهای تولید در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود. $(t_{.95} = 1/64 < t_{.95} = 12/668)$

فرضیه ششم

ژئوپارک قشم بر افزایش صادرات مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

جدول ۱۲-۴: جدول آزمون t فرضیه ششم

تعداد داده‌ها	سطح معنی داری	آماره t جدول	آماره آزمون t
۶۶	$\times \times 0/001$	۱/۶۴	۱۶/۲۹۳

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول ۱۲-۴، ملاحظه می‌شود: آماره آزمون t در این آزمون برابر ۱۶/۲۹۳ شده است. که با توجه به سطح معنی داری ($\alpha = 0/05 < p\text{-value} = 0/001$) فرضیه صفر تحقیق رد می‌شود و نتیجه می‌شود ژئوپارک قشم بر افزایش صادرات مناطق در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود. $(t_{0.95} = 1/64 < t_{0.95} = 16/293)$

فرضیه جانی

به نظر می‌رسد تفاوت معنی دار بین نظر هریک از سه گروه مورد بررسی (مدیران، کارشناسان و اساتید) که ژئوپارک قشم بر افزایش رشد اقتصادی همجوار تاثیر گذار خواهد بود، وجود دارد.

جدول ۱۳-۴: جدول آنالیز واریانس رشد اقتصادی بر حسب فاکتور گروه‌های مورد

بررسی

سطح معنی داری	آزمون F فیشر	میانگین مجموع مربعات	مجموع مربعات	مجموع مربعات	آماره آزمون t
۰,۶۱۲	۰,۴۹۶	۶۹,۵۱۷	۲	۱۳۹,۰۳۵	بین گروهی
		۱۴۰,۵۵۴	۶۳	۸۸۵۴,۹۰۴	درون گروهی
			۶۵	۸۹۹۳,۹۳۹	مجموع

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول فوق، ملاحظه می‌شود: آماره آزمون F در این آزمون برابر ۰/۴۹۵ شده است. که با توجه به سطح معنی داری ($\alpha = 0/05 > p\text{-value} = 0/612$) فرضیه صفر تحقیق رد نمی‌شود و نتیجه می‌شود تفاوت معنی دار بین نظر هریک از سه گروه مدیران، کارشناسان و اساتید

که ژئوپارک قشم بر افزایش رشد اقتصادی در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود، وجود ندارد. $(F_{(2,63),0.05} = 3/150 > F = 0/495)$

جدول ۱۴-۴: جدول رتبه‌بندی عوامل تاثیر گذار بر رشد اقتصادی مناطق همجوار قشم

درصد امتیاز عوامل	مجموع امتیاز عوامل	عوامل مورد بررسی
۱۶،۷	۱۳۴۱	اشتغال
۱۷،۰	۱۳۷۳	نیروی کار
۱۷،۳	۱۳۹۱	استانداردهای گردشگری
۱۶،۸	۱۳۵۶	سرمایه گذاری
۱۵،۸	۱۲۷۳	فناوری‌های تولید
۱۶،۴	۱۳۲۰	صادرات مناطق
۱۰۰	۸۰۵۴	مجموع

جدول ۱۵-۴: جدول میانگین رتبه ای عوامل بررسی شد

درصد امتیاز عوامل	مجموع امتیاز عوامل	عوامل مورد بررسی
۲۰،۳۲	۲،۴۳۲	اشتغال
۲۰،۸۰	۲،۲۷۵	نیروی کار
۲۱،۰۸	۲،۲۴۸	استانداردهای گردشگری
۲۰،۵۵	۲،۲۲۰	سرمایه گذاری
۱۹،۲۹	۲،۷۵۰	فناوری‌های تولید
۲۰،۰۰	۲،۴۹۳	صادرات مناطق

در این تحقیق از عوامل تاثیر گذاری بر رشد اقتصادی، عامل استانداردهای گردشگری دارای بیشترین میانگین می‌باشد، در نتیجه ژئوپارک قشم بر افزایش استانداردهای گردشگری در مناطق همجوار دارای بیشترین تاثیر دارد، در مرحله بعد عوامل نیروی

کار، سرمایه‌گذاری، اشتغال و در نهایت فناوری‌های تولید در این امر تاثیر گذارند.

نتایج کلی

از نمونه ۶۶ نفره مدیران، کارشناسان و اساتید نمونه برداری شده، نتایج زیر جمع‌آوری شده است:

از این نمونه ۳۱ نفر زن و ۳۵ نفر مرد که داری میانگین سنی ۳۰،۲ و با پراکندگی سنی ۶،۳۵ می‌باشند، از این افراد ۲۴ نفر مدیر، ۳۴ نفر کارشناس و ۸ نفر استاد دانشگاه بودند.

از نظر میزان تحصیلات نمونه بررسی شده، ۲۲،۷ درصد دیپلم، ۴۸،۵ درصد کارشناسی، ۲۱،۲ درصد کارشناسی ارشد و مابقی دکتری و فوق تخصص داشته‌اند.

همانطور که بیان گردید بر اساس آزمون کلموگروف اسمیرنوف داده‌ها دارای توزیع نرمال بوده و به همین دلیل از آزمون‌های پارامتری جهت بررسی فرضیه‌های تحقیق استفاده گردید.

نتایج حاصل از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و نظرسنجی از این گروه متخصص نشان می‌دهد ژئوپارک قشم به ترتیب بر افزایش نیروی کار با میانگین ۲۰،۸۰، افزایش سرمایه‌گذاری با میانگین ۲۰،۵۵، افزایش اشتغال با میانگین ۲۰،۳۲، افزایش استانداردهای گردشگری با میانگین ۲۱،۰۸، افزایش صادرات با میانگین ۲۰ و پیشرفت فناوریهای تولید با میانگین ۱۹،۲۹ در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود، که این عوامل در حالت کلی تاثیر مثبت بر رشد اقتصادی در مناطق همجوار خواهد گذاشت. منظور از میانگین نیز نمره ای است که یک فرد از مجموع امتیازات بدست می‌آورد، هر فرضیه که با داشتن ۵ سؤال نمره ای بین ۵ تا ۵۰ گرفته می‌شود در نتیجه میانگین این ۵ نمره در هر سؤال برابر با میانگین مورد نظر می‌باشد) در هر شش فرضیه هر شاخص که دارای میانگین بالاتری است نمره بیشتری کسب کرده به بیان دیگر افراد پاسخگو به گزینه‌های متوسط، زیاد و خیلی زیاد بیشتر متمایل بوده‌اند.

فصل پنجم نتیجه‌گیری و پیشنهادات

مقدمه

یکی از مهمترین فصل‌های یک تحقیق، فصل نتیجه‌گیری و پیشنهادات می‌باشد. بیشتر کوشش‌هایی که در فرآیند تحقیق صورت می‌گیرد در واقع برای دست یافتن به نتایج و پیشنهادات تحقیق می‌باشد، چرا که هدف از انجام تحقیق شناسایی معضلاتی که مانع رشد و توسعه هستند و یافتن راهکارهای حل آنها می‌باشد. به عبارتی دیگر از طریق انجام تحقیق در هر یک از حوزه‌های علوم مختلف انتظار می‌رود بتوان بر مشکلات و موانع حوزه مورد نظر فایق آمد.

امید است نتایج و پیشنهادات این تحقیق گامی در جهت شناخت و درک بیشتر مدیران و تصمیم‌گیران منطقه آزاد قشم و بهبود رشد اقتصادی آن باشد.

این فصل مشتمل بر سه قسمت است که به توضیح هر یک از آنها می‌پردازیم:

× بحث در نتایج

× پیشنهادات تحقیق، که مشتمل بر پیشنهادات برای مدیران و برنامه‌ریزان منطقه آزاد قشم و پیشنهادات برای تحقیقات آتی می‌باشد.

× محدودیت‌های تحقیق

بررسی فرضیات تحقیق

همانطور که در فصل چهارم گذشت بر اساس آزمون کلموگروف اسمیرنوف داده‌ها از توزیع نرمال پیروی می‌کردند و در نتیجه با استفاده از آزمون‌های پارامتری به بررسی فرضیه‌های تحقیق پرداختیم.

نتایج حاصل از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و نظرسنجی از این گروه متخصص نشان می‌دهد ژئوپارک قشم به ترتیب بر افزایش نیروی کار با میانگین ۲۰،۸۰، افزایش سرمایه‌گذاری با میانگین ۲۰،۵۵، افزایش اشتغال با میانگین ۲۰،۳۲، افزایش استانداردهای گردشگری با میانگین ۲۱،۰۸، افزایش صادرات با میانگین ۲۰ و پیشرفت فناوریهای تولید با میانگین ۱۹،۲۹ در مناطق همجوار تاثیرگذار خواهد بود، که این عوامل در حالت کلی تاثیر مثبت بر رشد اقتصادی در مناطق همجوار خواهد گذاشت.

با توجه به نتایج بدست آمده از تحقیق میدانی در نمونه مدیران هتل‌ها، مدیران دفاتر خدمات گردشگری و توریست‌ها، صاحب‌نظران و نخبگان فعال، مدیران و کارشناسان سازمان منطقه آزاد قشم، فرمانداری قشم، شهرداری، کارشناسان و مدیران سازمان‌های مرتبط (بخش‌های مختلف و همچنین بخش خصوصی و نیمه دولتی فعال در بخش مدیریت و خدمات گردشگری) و اساتید مدیریت در دانشگاه‌ها که از مراکز مختلف در قشم جمع‌آوری شد، نتایج زیر بدست آمد:

در فرضیه جانبی بدست آمد تفاوت معنی دار بین نظر هر یک از سه گروه مورد بررسی (مدیران، کارشناسان و اساتید) که ژئوپارک قشم بر افزایش رشد اقتصادی همجوار تاثیر گذار خواهد بود، وجود ندارد.

ژئوپارک قشم بر افزایش اشتغال در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود

احداث ژئوپارک خود به خود در گسترش ارائه خدمات و امکانات در این قسمت از جزیره مؤثر خواهد بود. همانطور که یکی از اهداف اساسی و زیربنایی یونسکو از تأسیس ژئوپارک در هر منطقه توسعه اقتصادی و اجتماعی ساکنان منطقه است. روستاهای محدوده ژئوپارک باید با دیدی وسیع و گسترده مورد توجه قرار گیرند. جزیره قشم دارای سه بخش مرکزی، شهاب و هرمز است. غرب این جزیره در منطقه شهاب قرار دارد و بیشتر روستاهای جزیره در این قسمت ساکن هستند. این روستاها در چند سال اخیر با برنامه ریزی هایی که سازمان منطقه آزاد قشم، جهت کاهش فقر و محرومیت در روستاهای قشم انجام داده به امکاناتی نظیر تلفن، برق، آسفالت جاده، روستا دست یافته اند. افراد ساکن در غرب جزیره بیشتر به کار صیادی و لنج سازی و کارهای متفرقه مشغول هستند. هنگامی که بحث ژئوپارک در غرب در سال ۱۳۸۴ مطرح شد، جهت جلب رضایت مسئولان یونسکو در این روستاها کارهای زیربنایی صورت گرفت ولی تاکنون این امکانات و خدمات به صورت کافی در اختیار روستاها قرار نگرفته است. در این صورت امکان تخلیه روستاها و مهاجرت به شهرهای جزیره قشم بسیار زیاد خواهد بود. از مهمترین نکاتی که در ارتباط با احداث ژئوپارک در غرب قشم باید به آن توجه کرد، وضعیت اشتغال افراد ساکن در غرب منطقه است. شاید بیشترین مشکل این افراد در ارتباط با بیکاری و کمبود امکانات باشد. لذا توجه به این امر در برنامه ریزی های مختلف جهت گسترش ژئوپارک مهم و اساسی است. لذا می توان با واگذاری مسئولیت سایت ژئوپارک به اهالی ساکن در نزدیکی سایت تا حدودی مشکل اشتغال آنان را حل نمود و هم احساس مسئولیت در قبال نگهداری از امکانات و خدمات سایت را در افراد بومی پرورش داد و با آموزش آنها زمینه گسترش سایت ژئوپارک را فراهم آورد. بنابراین مهمترین اصلی که به آن می توان اشاره کرد همکاری و مشارکت افراد بومی در ارائه خدمات به گردشگران می باشد که خود افزایش اشتغالزایی و کاهش بیکاری را موجب می شود. افزایش اشتغال در مناطق همجوار یکی از شاخص های رشد اقتصادی می باشد و براین اساس از دیدگاه افراد پاسخ دهنده در این تحقیق ژئوپارک قشم نقشی مهم بر رشد اشتغال نیروی کار در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد داشت. با توجه به وجود ژئوپارک قشم، بوجود آمدن تعاتی مانند افزایش ورود گردشگر، ایجاد اشتغال، رشد اقتصادی در مناطقی که سایت های ژئوپارک در آن وجود دارند امری طبیعی خواهد بود.

ژئوپارک قشم بر افزایش نیروی کار در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

سرمایه گذاری در نیروی انسانی و اعتلای کیفیت نیروی کار یکی از زمینه‌ها و راه‌های اصلی و اساسی افزایش بهره‌وری و تسریع رشد اقتصادی جامعه است. افزایش جمعیت گردشگران در این منطقه و رشد صنعت گردشگری به طور مستقیم و غیر مستقیم باعث افزایش رشد اقتصادی می‌گردد که در ادامه به تقاضای نیروی کار می‌انجامد و افزایش اشتغال زایی در منطقه منجر می‌گردد.

همچنین سرمایه گذاری انسانی، نقش اصلی در بهبود بهره‌وری نیروی انسانی ایفا می‌کند. تعلیم و تربیت از یک طرف سبب افزایش بازدهی و توانایی نیروی کار و شکوفایی استعدادها می‌شود و از طرف دیگر زمینه به کارگیری تکنولوژی برتر و بالاتر را برای نیروی کار فراهم می‌کند.

افزایش نیروی کار در مناطق همجوار یکی از شاخص‌های رشد اقتصادی می‌باشد و بر این اساس از دیدگاه افراد پاسخ دهنده در این تحقیق ژئوپارک قشم نقشی مهم بر رشد افزایش نیروی کار در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد داشت. با ایجاد اشتغال و حضور گردشگران در سایت‌های ژئوپارک نیاز به افرادی در جهت سرویس دادن به گردشگران و حضور در شغل‌های ایجاد شده است که با توسعه ژئوپارک قشم نیاز به نیروی کار در مناطق همجوار وجود خواهد داشت.

ژئوپارک قشم بر افزایش استانداردهای گردشگری در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

دشت‌ها، دره‌ها، سواحل و کوه‌های جزیره هم وضعیتی یگانه و کم‌نظیر از نظر پوشش گیاهی، حضور حیات وحش و وجود پدیده‌های نادر زمین‌شناسی دارند. بخش غربی جزیره قشم از بیشترین زیستگاه‌های با ارزش برخوردار است و پدیده‌های زمین‌شناسی بسیار زیبا، بی‌نظیر و عظیم در این بخش جزیره به وفور دیده می‌شود.

در این بخش از جزیره علاوه بر گونه‌های گیاهی و جانوری زیبا، کمیاب و در خطر انقراض که در سطح ملی و همچنین جهانی از ارزش بسیاری برخوردارند، پدیده‌های زمین‌شناسی نادر و بی‌مانندی نیز وجود دارند که هر یک به تنهایی جذابیت و زیبایی خاص دارند.

مجسمه‌های طبیعی و نقش برجسته‌های پراکنده، چین خوردگی‌ها و کوه‌های شگفت‌آور، سطوح تخت و صاف‌ها در ارتفاعات، ستون‌های حاصل از عوامل فرسایش، برجستگی‌ها و فرورفتگی‌های به وجود آمده از هواز دگی، مخروط افکنه‌ها و قطعه‌های فروافتاده در پای ارتفاعات، کوهسرها و هیكل‌های که دست هنرمند طبیعت به تازمانه باد و باران پدید آورده، تندیس‌های اعجاب‌آوری که در شکل‌های مختلف همچون لاک‌پشت، سگ، مارمولک، اسب آبی و یا حتی چهره آدمی در حالت خشم و فریاد و ... همه و همه بخش بزرگی از طبیعت مسحورکننده قشم هستند و از جاذبه‌های

کم نظیر طبیعت گردی این جزیره به شمار می‌روند. با توجه به غنای طبیعی و قابلیت‌های تنوع زیستی جزیره و به‌ویژه بخش غربی آن است که باید نسبت به حفاظت این بخش اقدام جدی به‌عمل آید. افزایش استانداردهای گردشگری در مناطق همجوار یکی از شاخص‌های رشد اقتصادی می‌باشد و بر این اساس از دیدگاه افراد پاسخ‌دهنده در این تحقیق ژئوپارک قشم نقشی مهم بر رشد افزایش استانداردهای گردشگری در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد داشت.

با توجه به این ظرفیت‌ها در سایت‌های ژئوپارک قشم حضور گردشگران در این مناطق نیاز به احداث هتل‌ها جهت اقامت، آژانس‌های گردشگری جهت هندلینگ گردشگران و رستوران‌ها برای سرویس دهی غذا احساس می‌گردد. طبیعتاً با توسعه ژئوپارک قشم وجود چنین مراکز ضروری و به رشد اقتصادی مناطق همجوار کمک خواهد نمود.

ژئوپارک قشم بر افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

ژئوپارک مقوله جدیدی در صنعت گردشگری می‌باشد در نتیجه طبیعت گردان توجه خاصی به این موضوع دارند. از طرفی تجارب کشورهای پیشگام در زمینه ژئوپارک نیز مؤید این موضوع می‌باشد که درآمدهای حاصل از جذب توریست توسط ژئوپارک خیلی بیشتر از درآمد سایر منابع جذب توریسم می‌باشد.

امروزه تمام کشورهای جهان رویکرد ویژه‌ای به مبحث توریسم و گردشگری دارند و سعی بر این دارند که به نحوی درآمد حاصل از جذب توریسم جایگزین سایر منابع غیر پایدار درآمدی شود توسعه گردشگری می‌تواند از تک محصولی بودن کشور جلوگیری کرده و کمک بزرگی به توسعه اقتصادی کشور کند، از طرف دیگر ژئوپارک به عنوان یک سرمایه ملی می‌باشد و نسل به نسل می‌باید منتقل شود تا آیندگان نیز از این زیبایی طبیعت بهره‌مند شوند آن‌چنان که ما شدیم. افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق همجوار یکی از شاخص‌های رشد اقتصادی می‌باشد و بر این اساس از دیدگاه افراد پاسخ‌دهنده در این تحقیق ژئوپارک قشم نقشی مهم بر رشد افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد داشت

به بیان دیگر، ژئوپارک‌ها و ژئوتوریسم با ایجاد رونق گردشگری به خصوص اکوتوریسم نقش اساسی را می‌تواند در اقتصاد کشورها ایفاء کند. در این منقطه که توان زیادی در سرمایه‌گذاری دارد می‌توان اثر بسیار زیادی در رشد اقتصادی منطقه و نیز افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق همجوار را شاهد بود. در مناطق همجوار ژئوپارک قشم در صورت توسعه و توجه به سایت‌های موجود سرمایه‌گذاران زیادی در حوزه‌های مختلف از قبیل هتلداری، اقامت گاهی، مالی و تولیدی حضور فعال خواهند داشت چرا که سرمایه‌گذاران سرمایه خود را در مناطقی که بازگشت سرمایه محتمل

و شرایط کار مساعد باشد خواهند برد و در ژئوپارک قشم نیز که حضور گردشگر با فراهم نمودن شرایط ممکن می‌باشد سرمایه‌گذاری امری طبیعی خواهد بود.

ژئوپارک قشم بر پیشرفت فناوریهای تولید در مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

تحقق پیشرفت‌های فنی و تکنولوژیکی طی سه قرن اخیر دلیل عمده رشد و توسعه اقتصادی کشورهای پیشرفته در جهان امروز می‌باشد. کشورهای توسعه یافته هر کدام با فاصله‌های زمانی متفاوت به مرحله صنعتی شدن رسیده و ناگهان پس از رسیدن به این مرحله خیزش بزرگ خود را در توسعه اقتصادی آغاز نموده‌اند. اثرات متقابل و به هم افزاینده پیشرفت فناوریهای تولید و توسعه اقتصادی در اواسط قرن اخیر کشورهای صنعتی غرب را به طور غیر قابل ملاحظه‌ای به پیش رانده و فاصله زیادی را میان این گروه و سایر کشورهای جهان ایجاد کرده است. این امر عمدتاً به دلیل وجود شرایط محیطی مساعد چه از لحاظ اجتماعی و چه از لحاظ سیاسی و حقوقی برای فعالیت‌های صنعتی در این کشورها بوده است. براین اساس از دیدگاه افراد پاسخ دهنده در این تحقیق ژئوپارک قشم نقشی مهم بر پیشرفت فناوری های تولید در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد داشت.

با رونق گرفتن ژئوپارک قشم و حضور افراد در این سایت‌ها دانش مردم بومی افزایش و بالطبع تکنولوژی های مورد استفاده در زمینه‌های تولید و حتی زندگی مردم نیز ارتقا خواهد یافت.

ژئوپارک قشم بر افزایش صادرات مناطق همجوار تاثیر گذار خواهد بود.

با توجه به اهمیت صادرات در رونق اقتصادی یک کشور و تبعات مثبت آن در زندگی و رفاه مردم، افزایش صادرات در مناطق همجوار یکی از شاخص‌های رشد اقتصادی می‌باشد و براین اساس از دیدگاه افراد پاسخ دهنده در این تحقیق ژئوپارک قشم نقشی مهم بر رشد صادرات در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد داشت. یکی دیگر از مصادیق افزایش صادرات در مناطق همجوار ژئوپارک تولید و صادرات کالاهای تولیدی یا توزیع کالا های آماده با برند ژئوپارک جهانی می‌باشد. در کل دنیا کالا و خدماتی که برند ژئوپارک را دارا می‌باشند با اطمینان بیشتری توسط مشتری خریداری می‌شوند و این خود فرصتی برای ژئوپارک قشم می‌باشد که با تولید کالا و خدمات استاندارد و اخذ مجوز های مربوط از برند ژئوپارک جهانی برای فروش بهتر محصولات خود استفاده نمایند.

پیشنهادات تحقیق

پیشنهاد برای مدیران گردشگری و ژئوپارک قشم

۱. لزوم استفاده از طرح های تحقیقاتی و دانشجویی در تصمیم گیری های ادراه ژئوپارک جهانی قشم (سازمان منطقه آزاد قشم).
۲. ساخت مجتمع های توریستی چند منظوره در مناطق همجوار ژئوپارک.
۳. الگو برداری از ژئوپارک های موفق دنیا.
۴. فراهم نمودن شرایط برای حضور سرمایه گذاران در مناطق همجوار ژئوپارک.
۵. توسعه فعالیت های تولیدی مانند صنایع دستی جهت اشتغال بیشتر و کار آفرینی.
۶. حمایت از صادر کنندگان المان های بومی جهت رونق صادرات.

پیشنهاد در خصوص تحقیقات آتی

- انجام تحقیق در خصوص اثرات ژئوپارک بر توسعه اجتماعی جزیره قشم.
- انجام تحقیق در خصوص اثرات ژئوپارک بر توسعه عمرانی جزیره قشم.

محدودیت های تحقیق

محدودیت هایی که در کنترل پژوهشگر قرار دارند

- تصمیم گیری در مورد تعداد افراد نمونه آماری و جنسیت آنها.
- تعیین مدیران و کارشناسان نمونه مورد بررسی، وسعت حوزه تحقیق و دامنه آن، تمرکز و تجسس در یک موضوع خاص.

محدودیت هایی که در کنترل پژوهشگر قرار ندارند

۱. کمبود امکانات مانند نبود ابزار های دسترسی به اینترنت پرسرعت و منابع کتابخانه ای.
۲. کمبود مکان های مطالعه و کمبود زمان.
۳. بی توجهی برخی مسئولین به پاسخگویی سئوالات پرسشنامه.

پیوست‌ها

1-Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis*****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 15.0
N of Items = 30

Alpha = .8668

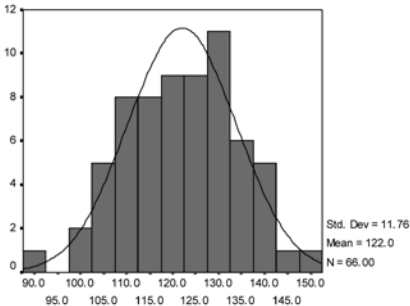
2-Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis*****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 15.0
N of Items = 30
Alpha = .8873

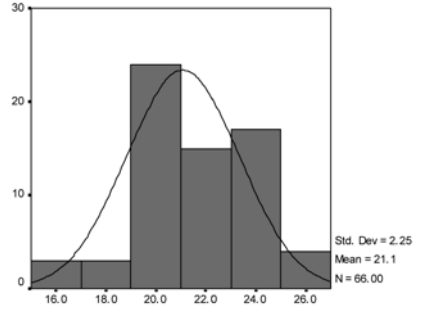
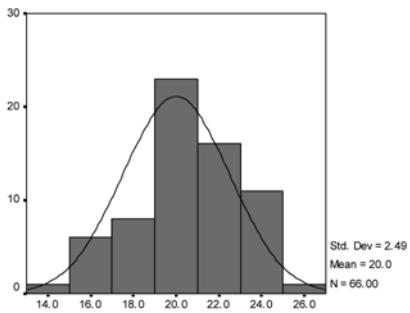
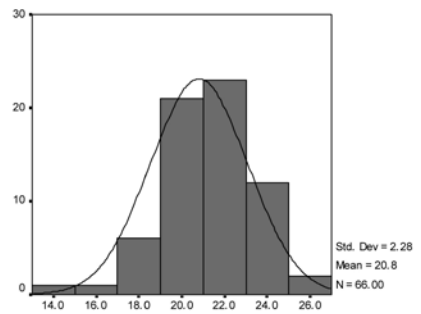
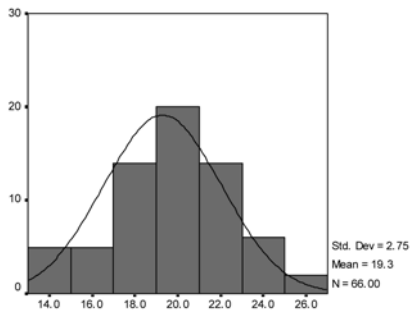
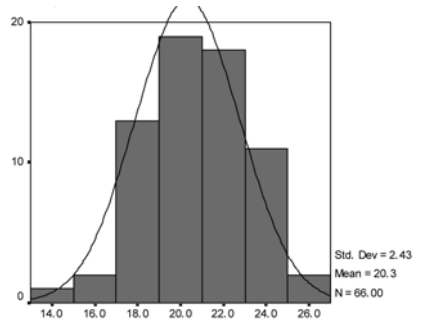
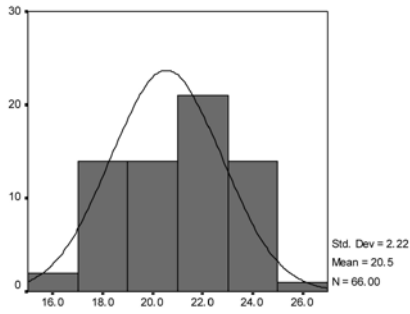

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

Asymp. Sig. (2-tailed)	Kolmogorov-Smirnov Z	Most Extreme Differences		(Normal Parameters(a,b))		N		
		Negative	Positive	Absolute	Std. Deviation			Mean
.474	.844	-.104	.082	.104	2,432	20,32	66	اشتغال
.255	1,014	-.125	.087	.125	2,275	20,80	66	نیروی کار
.160	1,124	-.122	.138	.138	2,248	21,08	66	استاداردهای گردشگری
.241	1,028	-.127	.117	.127	2,220	20,55	66	سرمایه گذاری
.324	.953	-.117	.064	.117	2,750	19,29	66	فناوری‌های تولید
.172	1,108	-.136	.076	.136	2,493	20,00	66	صادرات مناطق
.886	.583	-.072	.051	.072	11,763	122,03	66	رشد اقتصادی

a. Test distribution is Normal

b. Calculated from data

One-Sample Statistics

Std. Error Mean	Std. Deviation	Mean	N	
.299	2,432	20,32	66	اشتغال
.280	2,275	20,80	66	نیروی کار
.277	2,248	21,08	66	استانداردهای گردشگری
.273	2,220	20,55	66	سرمایه گذاری
.338	2,750	19,29	66	فناوری های تولید
.307	2,493	20,00	66	صادرات مناطق

One-Sample Test

Test Value = 15							
Confidence 95% Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. 2-tailed	df	t		
Upper	Lower						
5,92	4,72	5,32	.000	65	17,768	اشتغال	
6,36	5,24	5,80	.000	65	20,722	نیروی کار	
6,63	5,52	6,08	.000	65	21,952	استانداردهای گردشگری	
6,09	5,00	5,55	.000	65	20,293	سرمایه گذاری	
4,96	3,61	4,29	.000	65	12,668	فناوری های تولید	
5,61	4,39	5,00	.000	65	16,293	صادرات مناطق	

One-Sample Statistics

Std. Error Mean	Std. Deviation	Mean	N	
1,448	11,763	122,03	66	رشد اقتصادی

One-Sample Test

Test Value = 15							
Confidence 95% Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. 2-tailed	df	t		
Upper	Lower						
74,92	69,14	72,03	.000	65	49,747	رشد اقتصادی	

گروه مورد بررسی

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
36,4	36,4	36,4	24	مدیران
87,9	51,5	51,5	34	کارشناسان
100,0	12,1	12,1	8	اساتید
	100,0	100,0	66	Total

جنسیت

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
53,0	53,0	53,0	35	زن
100,0	47,0	47,0	31	مرد
	100,0	100,0	66	Total

سن

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
28,8	28,8	28,8	19	20-25
60,6	31,8	31,8	21	26-30
74,2	13,6	13,6	9	31-35
100,0	25,8	25,8	17	36 به بالا
	100,0	100,0	66	Total

تحصیلات

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
22,7	22,7	22,7	15	کاملاً مخالف
71,2	48,5	48,5	32	مخالف
92,4	21,2	21,2	14	بی تفاوت
98,5	6,1	6,1	4	موافق
100,0	1,5	1,5	1	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V1

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
6,1	6,1	6,1	4	كاملاً مخالف
16,7	10,6	10,6	7	مخالف
31,8	15,2	15,2	10	بى تفاوت
75,8	43,9	43,9	29	موافق
100,0	24,2	24,2	16	كاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V2

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	مخالف
4,5	3,0	3,0	2	بى تفاوت
45,5	40,9	40,9	27	موافق
100,0	54,5	54,5	36	كاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V3

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	بى تفاوت
43,9	42,4	42,4	28	موافق
100,0	56,1	56,1	37	كاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V4

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
6,1	6,1	6,1	4	مخالف
16,7	10,6	10,6	7	بى تفاوت
71,2	54,5	54,5	36	موافق
100,0	28,8	28,8	19	كاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V5

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	
3,0	3,0	3,0	2	Valid کاملاً مخالف
27,3	24,2	24,2	16	مخالف
56,1	28,8	28,8	19	بی تفاوت
89,4	33,3	33,3	22	موافق
100,0	10,6	10,6	7	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V6

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	
1,5	1,5	1,5	1	Valid کاملاً مخالف
6,1	4,5	4,5	3	مخالف
24,2	18,2	18,2	12	بی تفاوت
80,3	56,1	56,1	37	موافق
100,0	19,7	19,7	13	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V7

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	
4,5	4,5	4,5	3	Valid مخالف
13,6	9,1	9,1	6	بی تفاوت
68,2	54,5	54,5	36	موافق
100,0	31,8	31,8	21	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V8

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	
1,5	1,5	1,5	1	Valid مخالف
6,1	4,5	4,5	3	بی تفاوت
39,4	33,3	33,3	22	موافق
100,0	60,6	60,6	40	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V9

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	کاملاً مخالف
3,0	1,5	1,5	1	مخالف
13,6	10,6	10,6	7	بی تفاوت
72,7	59,1	59,1	39	موافق
100,0	27,3	27,3	18	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V10

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
6,1	6,1	6,1	4	مخالف
19,7	13,6	13,6	9	بی تفاوت
68,2	48,5	48,5	32	موافق
100,0	31,8	31,8	21	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V11

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
3,0	3,0	3,0	2	کاملاً مخالف
10,6	7,6	7,6	5	مخالف
47,0	36,4	36,4	24	بی تفاوت
77,3	30,3	30,3	20	موافق
100,0	22,7	22,7	15	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V12

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	کاملاً مخالف
13,6	12,1	12,1	8	مخالف
30,3	16,7	16,7	11	بی تفاوت
71,2	40,9	40,9	27	موافق
100,0	28,8	28,8	19	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V13

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
4,5	4,5	4,5	3	مخالف
9,1	4,5	4,5	3	بی تفاوت
51,5	42,4	42,4	28	موافق
100,0	48,5	48,5	32	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V14

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
3,0	3,0	3,0	2	مخالف
16,7	13,6	13,6	9	بی تفاوت
63,6	47,0	47,0	31	موافق
100,0	36,4	36,4	24	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V15

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	مخالف
9,1	7,6	7,6	5	بی تفاوت
62,1	53,0	53,0	35	موافق
100,0	37,9	37,9	25	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V16

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	کاملاً مخالف
4,5	3,0	3,0	2	مخالف
19,7	15,2	15,2	10	بی تفاوت
78,8	59,1	59,1	39	موافق
100,0	21,2	21,2	14	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V17

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
7,6	7,6	7,6	5	مخالف
18,2	10,6	10,6	7	بى تفاوت
68,2	50,0	50,0	33	موافق
100,0	31,8	31,8	21	كاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V18

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
31,8	31,8	31,8	21	موافق
100,0	68,2	68,2	45	كاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V19

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	مخالف
6,1	4,5	4,5	3	بى تفاوت
50,0	43,9	43,9	29	موافق
100,0	50,0	50,0	33	كاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V20

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
4,5	4,5	4,5	3	مخالف
34,8	30,3	30,3	20	بى تفاوت
72,7	37,9	37,9	25	موافق
100,0	27,3	27,3	18	كاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V21

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
3,0	3,0	3,0	2	کاملاً مخالف
10,6	7,6	7,6	5	مخالف
27,3	16,7	16,7	11	بی تفاوت
75,8	48,5	48,5	32	موافق
100,0	24,2	24,2	16	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V22

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
3,0	3,0	3,0	2	مخالف
7,6	4,5	4,5	3	بی تفاوت
65,2	57,6	57,6	38	موافق
100,0	34,8	34,8	23	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V23

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
3,0	3,0	3,0	2	مخالف
6,1	3,0	3,0	2	بی تفاوت
57,6	51,5	51,5	34	موافق
100,0	42,4	42,4	28	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V24

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	کاملاً مخالف
7,6	6,1	6,1	4	مخالف
48,5	40,9	40,9	27	بی تفاوت
81,8	33,3	33,3	22	موافق
100,0	18,2	18,2	12	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V25

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	کاملاً مخالف
10,6	9,1	9,1	6	مخالف
37,9	27,3	27,3	18	بی تفاوت
78,8	40,9	40,9	27	موافق
100,0	21,2	21,2	14	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V26

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	کاملاً مخالف
3,0	1,5	1,5	1	مخالف
37,9	34,8	34,8	23	بی تفاوت
83,3	45,5	45,5	30	موافق
100,0	16,7	16,7	11	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V27

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	مخالف
9,1	7,6	7,6	5	بی تفاوت
56,1	47,0	47,0	31	موافق
100,0	43,9	43,9	29	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V28

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	مخالف
9,1	7,6	7,6	5	بی تفاوت
66,7	57,6	57,6	38	موافق
100,0	33,3	33,3	22	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V29

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
1,5	1,5	1,5	1	مخالف
18,2	16,7	16,7	11	بی تفاوت
77,3	59,1	59,1	39	موافق
100,0	22,7	22,7	15	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

V30

Cumulative Percent	Valid Percent	Percent	Frequency	Valid
4,5	4,5	4,5	3	مخالف
25,8	21,2	21,2	14	بی تفاوت
69,7	43,9	43,9	29	موافق
100,0	30,3	30,3	20	کاملاً موافق
	100,0	100,0	66	Total

بنام خدا

پاسخ دهنده گرامی

این پرسشنامه به منظور بررسی اثرات ژئوپارک جهانی قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار تنظیم شده است. لطفاً با پاسخگویی دقیق خود، ما را در انجام این تحقیق یاری فرمایید.

سپاس گزارم

میلاد استواری | دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی | دانشگاه آزاد اسلامی واحد قشم | شماره تماس ۰۹۱۷۷۶۸۲۸۹۶

الف) سن: ۲۵-۲۰ ۲۵-۳۰ ۳۰-۳۵ ۳۵ به بالا

ب) مدرک تحصیلی:

زیر دیپلم دیپلم فوق دیپلم لیسانس یا بالاتر

ج) جنسیت: مرد زن

در مورد اثرات و پیامد های ژئوپارک جهانی قشم بر رشد اقتصادی مناطق همجوار دیدگاه های مختلفی وجود دارد. لطفاً میزان موافق یا مخالف بودن خود را با هر یک از دیدگاه های زیر بیان نمایید.

۱- گسترش ژئوپارک قشم باعث کاهش موانع متعدد سرمایه گذاری برای دریافت کنندگان مجوز فعالیت اقتصادی خواهد شد.

کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم

۲- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش بکارگیری نیروهای متخصص صنعت توریسم در مناطق همجوار خواهد شد.

کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم

۳- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش فروش صنایع دستی در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.

کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم

۴- گسترش ژئوپارک قشم باعث شناخته شدن تولیدات مناطق همجوار در بازارهای خارجی می شود.

کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم

۵- گسترش ژئوپارک قشم باعث کاهش هزینه های تولید در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.

کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم

۶- با گسترش ژئوپارک قشم حمایت از سرمایه گذاران خارجی بیشتر خواهد شد.

کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم

۷- گسترش ژئوپارک باعث افزایش مهارت های نیروی کار فعلی مناطق همجوار خواهد شد.

کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم

- ۸- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش کیفیت خدمات گردشگری در مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۹- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش اشتغال زنان در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۰- گسترش ژئوپارک قشم باعث ورود فناوری های جدید جهت بسته بندی محصولات تولیدی مناطق همجوار مانند صنایع دستی خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۱- گسترش ژئوپارک قشم باعث تسهیل فرایند ثبت شرکت ها و سازمان های تولیدی در مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۲- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش رشد جمعیت در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۳- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش بازدید توریست های خارجی در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۴- گسترش ژئوپارک قشم باعث بازار یابی محصولات مناطق همجوار و نفوذ در بازار های جدید خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۵- گسترش ژئوپارک قشم باعث ارتقا دانش مردم در مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۶- با گسترش ژئوپارک قشم ساخت و ساز در مناطق همجوار افزایش پیدا خواهد کرد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۷- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش نیروی کار دائم در مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۸- گسترش ژئوپارک قشم باعث توسعه آژانس های گردشگری جهت راهنمایی و ارائه خدمات به بازدید کنندگان ژئوپارک خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۱۹- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش میزان استخدام های افراد مناطق همجوار در مشاغلی مانند هتل داری و آژانس های مسافرتی می شود.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم
- ۲۰- گسترش ژئوپارک قشم باعث متنوع شدن اقلام صادراتی مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.
- کاملاً موافقم ■ موافقم ■ بی تفاوتم ■ مخالفم ■ کاملاً مخالفم

- ۲۱- با گسترش ژئوپارک قشم میزان مهاجرت نیروی کار به مناطق همجوار آن افزایش خواهد نمود.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم
- ۲۲- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش تعداد کمپ های اسکان طبیعت گردان در مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم
- ۲۳- گسترش ژئوپارک قشم افزایش مشاغل پاره وقت برای جوانان (مانند تورلیدری) در مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم
- ۲۴- گسترش ژئوپارک قشم باعث تدوین قوانین حمایت از صادرکنندگان کالا از مناطق همجوار به سایر کشورها خواهد شد.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم
- ۲۵- گسترش ژئوپارک قشم باعث ابداع روش های جدید تولید کالا/ارائه خدمت در مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم
- ۲۶- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش تسهیلات اعطایی بانک ها و موسسات مالی جهت توسعه فعالیت ها در مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم
- ۲۷- گسترش ژئوپارک قشم باعث توسعه احداث مجتمع های استاندارد تفریحی و رفاهی در مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم
- ۲۸- گسترش ژئوپارک قشم رونق مشاغل فصلی (مانند فروش میگو و خرما) برای مردم مناطق همجوار ژئوپارک خواهد شد.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم
- ۲۹- گسترش ژئوپارک قشم باعث فراهم نمودن زمینه برای صادرات کالاهای سنتی و مدرن مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم
- ۳۰- گسترش ژئوپارک قشم باعث افزایش کیفیت کالاها/خدمات ارائه شده در مناطق همجوار خواهد شد.
- کاملاً موافقم موافقم بی تفاوتم مخالفم کاملاً مخالفم

فهرست منابع

منابع فارسی

- ۱- ابراهیمی و صدقیانی، اهمیت آمار استنباطی در تحقیق، انتشارات تخت جمشید، ۱۳۸۰
- ۲- امری کاظمی، ع، اطلس توانمندیهای ژئوپارک و ژئوتوریسم ایران، انتشارات، ۱۳۸۸
- ۳- بابایی، و، بررسی اثرات ژئوپارک قشم بر جذب توریست، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قشم، ۱۳۸۷
- ۴- اکبریان، ح، سرمایه گذاری در عصر حاضر، انتشارات اقتصاد روز، ۱۳۸۲
- ۵- ایران نژاد، ف، آمار چیست؟، انتشارات اقتصاد روز، ۱۳۸۲
- ۶- بازیاری، ح، ژئوپارک های خاورمیانه، انتشارات سازمان منطقه آزاد قشم، ۱۳۸۶
- ۷- حسینی، ر، پیشرفت فناوری های تولید در هزاره سوم، انتشارات اران بان، ۱۳۶۷.
- ۸- حقی پور، ع، مجموعه مقالات ژئوپارک قشم، انتشارات سازمان منطقه آزاد قشم، ۱۳۸۶
- ۹- دره شویی، ب، طبیعت قشم، انتشارات، ۱۳۸۸
- ۱۰- دلاور، غ، فواید حاصل از گردشگری خارجی و داخلی، انتشارات تخت جمشید، ۱۳۸۷
- ۱۱- رحمانی، ع، دنیای الکترونیک و گردشگری، انتشارات سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۳۷۹
- ۱۲- سنگیان و فرخ آبادی، نقش نیروی کار در توسعه، انتشارات دانشگاه شیراز، ۱۳۷۸
- ۱۳- قره باغیان، م، اقتصاد توسعه، انتشارات نو، ۱۳۷۶
- ۱۴- ولی نژاد، ع، اقتصاد کاربردی و توسعه اقتصادی، انتشارات روز گستر، ۱۳۷۴

منابع انگلیسی

- 15 - Bere GE, SUEDE, (2006), Financial development and Economic growth, American Economic Review, vol88, No. 3.
- 16 - Gloston and miknon, (1973), Does Economic growth enhance life satisfaction, social indicators Resedch, vol47, no.23.
- 17 - Benicvnga, V. R and SMITH (1991), "financial international and endogenous growth", Re View of Economic Studise, Vol 58, No. 36
- 18 - Plumber and tailor (2001), "conflict and paradoxes in economic development", paci fic Economic Dulletin, vol 13, No. 7

منابع اینترنتی

- 19 - www.qeshmgeupark.ir
- 20 - www.qeshm.ir.tourism
- 21 - www.unesco.org
- 22 - www.unwto.org

Study of The Effects of Geshm Geopark on its Adjacent Areas

Abstract

The word of Geopark means “ Geological Park “ that refers to a large enough area with clarified boundaries that possesses different geological phenomenon in its span. This area should have influences on the development of its adjacent societies. With regards to the definition of the concept of economical growth , that is about the increase of production capacity and also the increase of the amount of production in an area, this research deals with investigating the effects of Geshm geopark on the economical growth of its adjacent areas.

The statistical society of the current research are all the 80 managers and experts of Geshm Free Area (G.F.A) Organization, Cultural Heritage Organization and Handy Crafts and Tourism Organization of Geshm and Hormozgan , Universal Geshm Geopark Office and university professors and experts. In this way 66 managers and experts selected as the research sample by taking classified random sampling method. A 30 scale questionnaire was designed to collect required data. A number of professionals considered and accepted content validity of the questioner. Test of Cronbach alpha (0.86) for the test stage and (0.88) for the retest stage indicated that reliability of this research is accepted too. Based on the result of Kolmogorov–Smirnov test all the variables were in their normal forms, therefore one sample t-test was taken to investigate the research hypothesis. The results of the research showed that Geshm geopark has positive effects on the increase of labor ($t=20.8$), investment ($t=20.55$), employment ($t=20.32$), export ($t=20$) and production technology development ($t=19.29$) of its adjacent areas.